

VERSLAG

CRB 2017-1633

De werkgelegenheid in de distributiesector

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

Verslag over de werkgelegenheid in de distributiesector

Juni 2017

Contactpersoon:
Lieselot Smet
lieselot.smet@ccecrb.fgov.be
[Emmanuel de Bethune](mailto:Emmanuel.deBethune@ccecrb.fgov.be)
embe@ccecrb.fgov.be

Inhoudsopgave

1	Werkgelegenheid in de distributiesector.....	6
1.1	Plaats van de distributiesector in de Belgische economie	6
1.2	Geografische ligging van de werkgelegenheid en verdeling naar subsector	14
1.3	Omvang van de vestigingseenheden.....	17
2	Typologie van de werknemer in de distributiesector	21
2.1	Statuut en geslacht	21
2.2	Opleidingsniveau	24
2.3	Leeftijdsstructuur van de werkgelegenheid.....	27
2.4	Anciënniteit van de werknemers in de onderneming.....	31
3	Organisatie van het werk in de distributiesector	33
3.1	Deeltijdarbeid	33
3.2	Aantal arbeidsuren per week	36
3.3	Vaste en tijdelijke arbeidsplaatsen.....	39
3.3.1	Uitzendarbeid	41
3.4	Atypische arbeid	42
3.5	Werktijdregeling	48
3.5.1	Identieke werktijden.....	48
3.5.2	Ploegenarbeid	48
3.5.3	Glijdende en gespreide werktijden.....	49
3.6	Tijdelijke werkloosheid	51
3.7	Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelage	53
3.8	Loopbaanonderbrekingen en tijdskredieten	56
4	Mobiliteit van werknemers in de distributiesector.....	59
4.1	Grenswerknemers	59
4.2	Nationaliteit van de werknemers.....	61
5	Knelpuntberoepen in de distributiesector.....	61
6	Besluit	64
7	Bibliografie	68
8	Bijlage	69

Lijst tabellen

Tabel 1-1:	Werkgelegenheid in de distributiesector (in duizenden personen) en de rest van de economie	6
Tabel 1-2:	Nace 2008-nomenclatuur	7
Tabel 1-3:	Werkgelegenheid in de subsectoren van de distributiesector (per duizend)	8
Tabel 1-4:	Werknemers en zelfstandigen in de distributiesector in procenten van de totale werkgelegenheid	10
Tabel 1-5:	Verdeling van de werkgelegenheid naar bedrijfstak van de dienstensectoren (in duizenden)	11
Tabel 1-6:	Verdeling van de zelfstandigen naar gewest en naar subsector	12
Tabel 1-7:	Aantal en ontwikkeling van de werknemers naar gewest over de periode 2011-2015	15
Tabel 1-8:	Aandeel in de werkgelegenheid van werknemers naar sector en naar gewest op 30 juni 2015	16
Tabel 1-9:	Verdeling loontrekkenden naar subsector in de distributiesector op 30 juni 2015	17
Tabel 1-10:	Distributiesector naar omvang van de vestigingseenheden op 30 juni 2015	18
Tabel 1-11:	Subsectoren van de distributie volgens de omvang van de vestigingseenheden op 30 juni 2015	19
Tabel 1-12:	Distributiesector naar omvang van de juridische entiteiten op 30 juni 2016	21
Tabel 2-1:	De werknemers in de distributiesector naar statuut en geslacht in 2015	22
Tabel 2-2:	De werknemers van de distributiesector naar paritair comité in 2015	23
Tabel 2-3:	Paritaire comités waartoe werknemers in de sector verbonden zijn	24
Tabel 2-4:	Gemiddelde anciënniteit in de distributiesector in 2016	33
Tabel 3-1:	Aandeel van de voltijd- en deeltijdwerknemers in het totale personeelsbestand van de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	34
Tabel 3-2:	Aandeel van de deeltijdwerknemers in het totale personeelsbestand van de subsectoren in de distributiesector in 2016	35
Tabel 3-3:	Gewoonlijke gemiddelde wekelijkse arbeidsduur naar geslacht, statuut en arbeidsregeling in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	37
Tabel 3-4:	Vaste en tijdelijke banen in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	40
Tabel 3-5:	Avondwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	43
Tabel 3-6:	Nachtwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	44
Tabel 3-7:	Zaterdagwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	46
Tabel 3-8:	Zondagwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	46
Tabel 3-9:	Thuiswerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	47
Tabel 3-10:	Ontwikkeling van de ploegenarbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	49
Tabel 3-11:	Werkrooster in 2016 in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	50
Tabel 3-12:	Ontwikkeling van het jaarlijkse gemiddelde aantal SWT'ers in de distributiesector	54
Tabel 3-13:	Aanpassing van de arbeidstijd in de distributiesector	57
Tabel 3-14:	Aanpassing van de arbeidstijd in de subsectoren (45, 46 en 47) van de distributiesector	58
Tabel 4-1:	Ontwikkeling van het aantal grenswerknemers tijdens de afgelopen jaren in de distributiesector	59
Tabel 4-2:	Subsectoren met grenswerknemers in 2016	60
Tabel 4-3:	Thuisland van de grenswerknemers in 2016	60
Tabel 5-1:	Knelpuntberoepen in de distributiesector in het Vlaams gewest in 2014	63
Tabel 8-1:	Aantal vestigingseenheden naar bedrijfsomvang en naar arrondissement op 30 juni 2015	69

Lijst grafieken

Grafiek 1-1:	Ontwikkeling van het aantal werknemers en zelfstandigen in de periode 1997-2015	9
Grafiek 1-2:	Ontwikkeling van het aantal bestuurders en van het aantal zelfstandigen (Nace 47).....	14
Grafiek 1-3:	Gemiddelde omvang van een vestigingseenheid in de distributiesector volgens het aantal werknemers (op 30 juni)	20
Grafiek 1-4:	Aandeel van de vestigingseenheden met meer dan 100 werknemers in de totale werkgelegenheid.....	20
Grafiek 2-1:	Opleidingsniveau in de distributiesector (Nace 45, 46, 47) in 2000 en 2016	25
Grafiek 2-2:	Opleidingsniveau in de distributiesector en het Belgische bedrijfsleven in 2016	26
Grafiek 2-3:	Kwalificatiepeil in de Europese distributiesectoren in 2016	27
Grafiek 2-4:	Leeftijdsstructuur naar beroepsstatuut van de werknemers in de distributiesector in 2016.....	28
Grafiek 2-5:	Leeftijdsstructuur naar geslacht van de werknemers in de distributiesector in 2016	28
Grafiek 2-6:	Ontwikkeling van de leeftijdsstructuur in de distributiesector	29
Grafiek 2-7:	Vergelijking van de leeftijdsstructuur in 2016.....	30
Grafiek 2-8:	Leeftijdsstructuur van de werknemers in de Europese distributiesectoren in 2016	31
Grafiek 2-9:	Percentage werknemers met x jaar anciënniteit in de onderneming in 2016.....	32
Grafiek 2-10:	Ontwikkeling van de gemiddelde anciënniteit binnen eenzelfde onderneming in de distributiesector (in jaren)	32
Grafiek 3-1:	Ontwikkeling van het aandeel van deeltijdarbeid (Nace 45, 46, 47)	34
Grafiek 3-2:	Aandeel van de deeltijdarbeid in de Europese distributiesector in 2016 (Nace 45, 46, 47)	36
Grafiek 3-3:	Gemiddeld aantal door deeltijders in de distributiesector (Nace 45, 46, 47) gewerkte uren in de periode 1997-2016	38
Grafiek 3-4:	Gemiddeld aantal arbeidsuren per week van voltijders in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)	38
Grafiek 3-5:	Gemiddeld aantal arbeidsuren per week van deeltijders in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)	39
Grafiek 3-6:	Aandeel van de werknemers met een overeenkomst voor onbepaalde duur in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)	41
Grafiek 3-7:	Uitzendarbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)	42
Grafiek 3-8:	Atypische arbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47).....	43
Grafiek 3-9:	Aandeel van het avondwerk in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)	44
Grafiek 3-10:	Aandeel van het nachtwerk in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47).....	45
Grafiek 3-11:	Aandeel van het zaterdagwerk in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47).....	46
Grafiek 3-12:	Aandeel van het zondagwerk in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47).....	47
Grafiek 3-13:	Aandeel van de loontrekkers die gewoonlijk 's avonds, 's nachts, in het weekend of thuis werken in de distributiesector en in de subsectoren 45, 46 en 47 in 2016	48
Grafiek 3-14:	Aandeel van ploegenarbeid in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)	49
Grafiek 3-15:	Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen in de distributiesector	51
Grafiek 3-16:	Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen en van het aantal tewerkgestelden in de distributiesector ..	52
Grafiek 3-17:	Maandelijkse ontwikkeling van het aantal SWT'ers in de distributiesector	54
Grafiek 3-18:	Uitsplitsing van het aantal SWT'ers naar leeftijd.....	55
Grafiek 3-19:	Uitsplitsing van het aantal SWT'ers naar leeftijdscategorie	55
Grafiek 4-1:	Aandeel van de werknemers die EU-ingezetenen zijn en van de werknemers van buiten de EU in de distributiesector tijdens de afgelopen jaren	61

Verslag over de werkgelegenheid in de distributiesector

Dit verslag over de werkgelegenheid in de distributiesector onderzoekt zowel de distributiesector in zijn geheel, als de drie subsectoren: "detailhandel, uitgezonderd de handel in auto's en motorfietsen" (Nace 47), de "groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 46) en de "groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 45). Het verslag bestaat uit vijf delen.

Het eerste deel van dit verslag beschrijft de werkgelegenheid van de distributiesector in de periode 1997-2015. Het gaat ook dieper in op de geografische locatie van de werkgelegenheid en de belangrijke subsectoren. Uiteindelijk volgt een analyse van het aantal vestigingseenheden en de omvang van de vestigingen die actief zijn in de distributiesector. Al deze gegevens worden waar mogelijk in perspectief gebracht met de evoluties in de rest van de Belgische economie.

Het tweede deel is gewijd aan de typologie van de werknemer in de sector, zoals het geslacht, het statuut, het opleidingsniveau, de leeftijdstructuur en de anciënniteit.

Het derde deel kijkt naar hoe het werk is georganiseerd in de sector. Hoe intensief is het gebruik van deeltijdarbeid, hoe lang is de gemiddelde arbeidsweek, is de arbeidsovereenkomst tijdelijk of van onbepaalde duur, wordt er gebruik gemaakt van de atypische arbeid, tijdelijke werkloosheid, brugpensioenering of tijdskrediet? Indien mogelijk wordt elk van deze aspecten in een ruimer referentiekader geplaatst, t.w. in dat van de privésector in haar geheel, of wordt er een vergelijking gemaakt met de situatie in de Franse, de Duitse, de Nederlandse en de hele Europese distributiesector.

Het vierde deel heeft betrekking op de mobiliteit van werknemers actief in de sector, tussen België en de buurlanden.

Het laatste deel zet de knelpuntberoepen uiteen.

Bronnen

Voor het realiseren van dit verslag werd beroep gedaan op verschillende bronnen. De belangrijkste waren het INR, de RSZ-statistieken, enquêtes naar de arbeidskrachten van de fod Economie STATISTICS BELGIUM en Eurostat, de enquête naar de structuur en verdeling van de lonen van de fod Economie STATISTICS BELGIUM en de RVA. We willen de mensen van deze instellingen van harte bedanken voor de goede samenwerking die dit verslag mogelijk heeft gemaakt.

1 Werkgelegenheid in de distributiesector

1.1 Plaats van de distributiesector in de Belgische economie

Tussen 1997 en 2015 ging de werkgelegenheid in de distributiesector (Nace-codes 45, 46 en 47) met 4,2% vooruit. In 1997 stelde de distributiesector 553.900 personen te werk, waarvan 154.600 zelfstandigen. De werkgelegenheid in de distributiesector nam tussen 1997 en 2015 met 23.500 arbeidsplaatsen toe. De toename van de werkgelegenheid is volledig te danken aan de toename van het aantal werknemers (plus 93.000 eenheden). Het aantal zelfstandigen neemt jaar na jaar af, met in totaal een verlies van 69.500 zelfstandigenjobs tussen 1997 en 2015.

De sector doet het daarmee beter dan alle "diensten aan consumenten" samen (met o.a. Nace 45 en 47), die over dezelfde periode nagenoeg stabiliseerde (+0,2%). De distributie deed het echter veel minder goed dan alle "diensten aan bedrijven" (met o.a. Nace 46), waar de werkgelegenheid met maar liefst 63,2% vooruitging. Bij de "diensten aan consumenten" krijgen we hetzelfde beeld als bij de distributie: in de periode 1997-2015 nam het aantal werknemers toe, hier met 68.400 of 12,3%), en bij de zelfstandigen ging de werkgelegenheid sterk achteruit met 67.000 personen (-30%). Bij de "diensten aan bedrijven" nam de werkgelegenheid sterk toe, zowel bij de werknemers (+65,8%) als bij de zelfstandigen (+57,9%).

Tabel 1-1: Werkgelegenheid in de distributiesector (in duizenden personen) en de rest van de economie

		1997	2002	2010	2013	2014	2015	Delta 2014	Delta 1997	% '97
Distributie (Nace 45, 46, 47)	Werknemers	399,3	450,8	490,6	493,0	490,7	492,3	1,6	93,0	23,3%
	Zelfstandigen	154,6	120,4	94,3	88,0	86,2	85,1	-1,1	-69,5	-45,0%
	Totaal	553,9	571,2	584,9	581,0	576,9	577,4	0,5	23,5	4,2%
Diensten aan Consumenten (o.a. Nace 45, 47)	Werknemers	556,1	603,5	625,5	619,0	619,2	624,5	5,3	68,4	12,3%
	Zelfstandigen	223,1	193,5	160,6	155,9	155,2	156,1	0,9	-67,0	-30,0%
	Totaal	779,2	797,0	786,1	774,9	774,4	780,6	6,2	1,4	0,2%
Diensten aan Bedrijven (o.a. Nace 46)	Werknemers	475,8	586,1	710,5	745,3	765,7	788,9	23,2	313,1	65,8%
	Zelfstandigen	237,8	263,2	341,4	365,1	369,2	375,4	6,2	137,6	57,9%
	Totaal	713,6	849,3	1.051,9	1.110,4	1.134,9	1.164,3	29,4	450,7	63,2%
Industrie	Werknemers	636,3	621,1	527,8	508,6	495,2	487,6	-7,6	-148,7	-23,4%
	Zelfstandigen	31,7	28,6	25,2	24,6	24,7	25,0	0,3	-6,7	-21,1%
	Totaal	668,0	649,7	553,0	533,2	519,9	512,6	-7,3	-155,4	-23,3%
Netwerk-sectoren	Werknemers	299,6	312,3	326,6	314,8	309,3	309,3	0,0	9,7	3,2%
	Zelfstandigen	12,9	12,1	12,0	11,9	12,1	11,4	-0,7	-1,5	-11,6%
	Totaal	312,5	324,4	338,6	326,7	321,4	320,7	-0,7	8,2	2,6%
Bouw	Werknemers	181,4	191,0	212,4	210,0	204,7	200,3	-4,4	18,9	10,4%
	Zelfstandigen	55,4	52,2	57,1	62,3	63,7	65,9	2,2	10,5	19,0%
	Totaal	236,8	243,2	269,5	272,3	268,4	266,2	-2,2	29,4	12,4%
Quartair	Werknemers	1.030,8	1.134,0	1.322,4	1.370,4	1.385,0	1.399,1	14,1	368,3	35,7%
	Zelfstandigen	74,7	80,0	85,9	90,2	92,7	95,6	2,9	20,9	28,0%
	Totaal	1.105,5	1.214,0	1.408,3	1.460,6	1.477,7	1.494,7	17,0	389,2	35,2%
Tot werk in BE	Werknemers	3.198,8	3.468,3	3.747,2	3.791,5	3.803,5	3.834,3	30,8	635,5	19,9%
	Zelfstandigen	705,7	689,1	727,0	748,7	755,7	767,0	11,3	61,3	8,7%
	Totaal	3.904,5	4.157,4	4.474,2	4.540,2	4.559,2	4.601,3	42,1	696,8	17,8%

Bron: secretariaat CRB op basis van data van het INR

De totale werkgelegenheid in België nam tussen 1997 en 2015 toe met 696.800 personen (cfr. Tabel 1-1). Dit is vooral te danken aan de sterke ontwikkeling van de "diensten aan bedrijven" en de quartaire sectoren. Zoals hierboven vermeld steeg de werkgelegenheid in 1997-2015 met maar liefst 63,2% in de sectoren die diensten leveren aan bedrijven en met 35,2% in de quartaire sectoren. Dit wijst o.a. op het feit dat de industriële sectoren en de overheidsdiensten steeds vaker diensten uitbesteden. Ook de bouwsector levert met een toename van 12,4% een mooie bijdrage aan de toename van de totale werkgelegenheid.

De werkgelegenheid steeg veel minder in netwerksectoren (2,6%) en daalde zeer sterk in de industrie (-23,3%). Tabel 1-2 geeft de verschillende subsectoren per sector weer, volgens de Nace 2008-nomenclatuur.

Tabel 1-2: Nace 2008-nomenclatuur

Industrie
Voeding (10-12)
Textiel (13-15)
Hout (16)
Papier (17)
Drukkerijen (18)
Aardolie en Cokes (19)
Chemische producten (20)
Farmaceutische producten (21)
Rubber en kunststof (22)
Minerale producten (23)
Metalen in primaire vorm (24)
Producten van metaal (25)
Informatica en optische producten (26)
Elektrische apparatuur (27)
Machines (28)
Assemblage van motorvoertuigen (29)
Andere transportmiddelen (30)
Meubelen en overige industrie (31-32)
Reparatie en installatie van machines en apparaten (33)
Uitgeverijen (58)
Netwerksectoren
Elektriciteit en gas (35)
Water (36)
Avial (37-39)
Vervoer te land en via pijpleidingen (49)
Vervoer over water (50)
Luchtvaart (51)
Opslag en vervoerondersteunende activiteiten (52)
Postrijen en koeriers (53)
Telecommunicatie (61)
Bouw
Bouwnijverheid (41-43)
Consumenten diensten
Groot- en detailhandel voertuigen (45)
Detailhandel zonder voertuigen (47)
Verschaffen van accommodatie; eet- en drinkgelegenheden (55-56)
Media beeld en geluid (59-60)
Financiële dienstverlening (64)
Verzekeringen en pensioenfondsen (65)
Exploitatie van en handel in onroerend goed (68)
Reisbureaus (79)
Reparatie van computers en consumentenartikelen (95)
Overige persoonlijke diensten (96)
Huishoudens als werkgever van personeel (97-98)
Bedrijven diensten
Groothandel zonder voertuigen (46)
Programmeren (62-63)
Ondersteunende activiteiten voor verzekeringen en pensioenfondsen (66)
Rechtskundige boekhoudkundige e.a consultancy (69-70)
Architecten en ingenieurs... (71)
Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied (72)
Reclamewezen en marktonderzoek (73)
Overige wetenschappelijke en technische activiteiten (74-75)
Verhuur en lease (77)
Terbeschikkingstelling van personeel (78)
Administratieve, zakelijke en kuisdiensten (80-82)
Quartair
Openbaar bestuur, defensie en sociale verzekeringen (84)
Onderwijs (85)
Menselijke gezondheidszorg (86)
Maatschappelijke dienstverlening met en zonder huisvesting (87-88)
Kunst en amusement bibliotheken, musea en overige culturele en creatieve activiteiten; kansspelen (90-92)
Sport, ontspanning en recreatie (93)
Verenigingen (94)

Bron: secretariaat CRB op basis van data van het INR

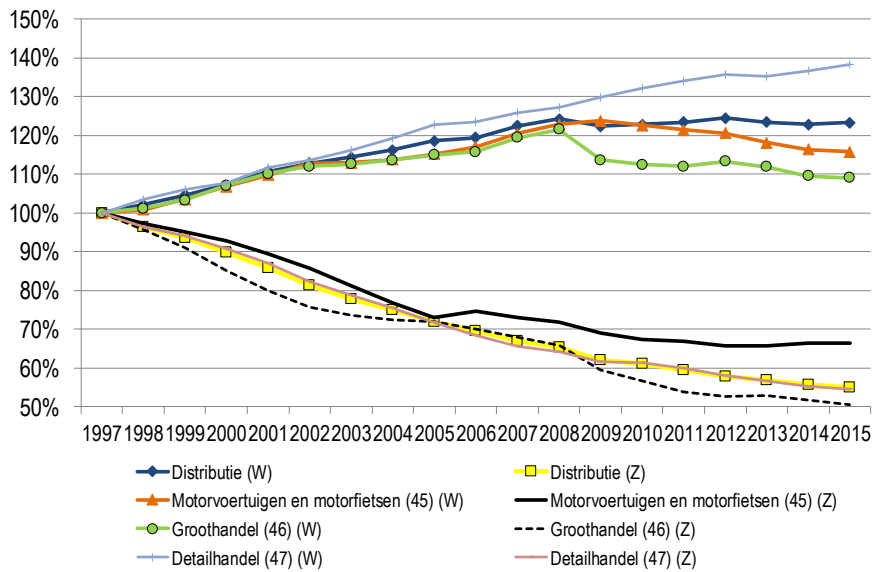
Op het vlak van werkgelegenheid is de "Detailhandel, uitgezonderd de handel in auto's en motorfietsen" (Nace 47, hierna "detailhandel" genoemd) de belangrijkste subsector in België, met 310.200 tewerkgestelden in 2015. De "Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 46, hierna "groothandel" genoemd) is beduidend kleiner, met 196.400 tewerkgestelden. De "Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 45, hier "distributie van motorvoertuigen" genoemd) is de kleinste sector met 70.800 tewerkgestelden. De werkgelegenheid evolueert in de drie subsectoren niet langer op een gelijkaardige manier. Het aantal werknemers is sinds 1997 niet langer toegenomen in elke subsector; in de sector van de groothandel stellen we voor het eerst een daling vast. Wat het aantal zelfstandigenjobs betreft, vertonen de drie subsectoren wel eenzelfde trend; namelijk een sterke daling. Dit wijst onder andere op het structureel verdwijnen van kleine zelfstandige winkeliers. Hoewel de werkgelegenheid in de sectoren van de distributie van motorvoertuigen en de detailhandel toenam, is die groei de laatste jaren zwakker geworden. In deze twee subsectoren wordt tussen 2014 en 2015 zelfs een lichte daling van de werkgelegenheid waargenomen met 0,2% (nace 45) en 1,4% (nace 46). Ook in vergelijking met het pre-crisisjaar 2007 is het aantal werknemers gedaald in de distributie van motorvoertuigen en de groothandel. Enkel in de detailhandel bleef het aantal werknemers sindsdien toenemen.

Tabel 1-3: Werkgelegenheid in de subsectoren van de distributiesector (per duizend)

		1997	2002	2010	2013	2014	2015	Delta 2014	Delta 1997	% 2014	Procent 97
Nace 45	Werknemers	50,8	57,3	62,3	60,0	59,1	58,8	-0,3	8,0	-0,5%	15,7%
	Zelfstandigen	18,1	15,5	12,2	11,9	12,0	12,0	0,0	-6,1	0,0%	-33,7%
	Totaal	68,9	72,8	74,5	71,9	71,0	70,8	-0,2	1,9	-0,3%	2,8%
Nace 46	Werknemers	165,1	185,0	185,8	184,8	180,9	180,0	-0,9	14,9	-0,5%	9,0%
	Zelfstandigen	32,5	24,6	18,4	17,2	16,8	16,4	-0,4	-16,1	-2,4%	-49,5%
	Totaal	197,6	209,6	204,2	202,0	197,8	196,4	-1,4	-1,2	-0,7%	-0,6%
Nace 47	Werknemers	183,4	208,5	242,5	248,2	250,7	253,5	2,8	70,1	1,1%	38,2%
	Zelfstandigen	104,0	85,6	63,7	58,9	57,4	56,7	-0,7	-47,3	-1,2%	-45,5%
	Totaal	287,4	294,1	306,1	307,1	308,1	310,2	2,1	22,8	0,7%	7,9%

Bron: secretariaat CRB op basis van data van het INR

Op de grafiek hieronder wordt de verschillende evolutie van werknemers en zelfstandigen nog verduidelijkt en zien we dat er over de periode 1997-2015 in de distributiesector een toename was van de werkgelegenheid van werknemers en een sterke afname van de werkgelegenheid van de zelfstandigen. Na de start van de financiële crisis in 2007 valt de groei van de werknemers wel stil, behalve in de detailhandel. In de detailhandel (Nace 47) blijft de werkgelegenheid van de werknemers groeien na 2007, terwijl ze in de groothandel (Nace 46) daalt en bij de motorvoertuigen en motorfietsen (Nace 45) in lichtere mate achteruitgaat.

Grafiek 1-1: Ontwikkeling van het aantal werknemers en zelfstandigen in de periode 1997-2015

Bron: secretariaat CRB op basis van het INR

De distributiesector is met een aandeel van 12,5% (cfr. Tabel 1-4) van de werkenden (werknemers en zelfstandigen) in België een belangrijke sector qua werkgelegenheid in ons land. Dit belang is wel licht afgenomen sinds 1997 (14,2%).

Voor de hele economie nam de werkgelegenheidsgraad over de periode 1997-2015 toe van 59,2% tot 64,1%. Jammer genoeg is de werkloosheidsgraad in diezelfde periode niet blijven dalen. Toch stellen we in 2015 (11%) een lichte daling ten opzichte van 2014 (11,4%) vast. De toename van de actieve bevolking¹ in de bevolkingsgroep van 15- tot 65-jarigen ligt aan de oorsprong van de toename van de werkgelegenheidsgraad en de werkloosheidsgraad (voor de periode 2002-2014). Het aandeel van de werklozen in de actieve bevolking of de werkloosheidsgraad is tussen 1997 en 2001 gedaald, waarna ze opnieuw steeg tot 11,4% in 2014. Zoals eerder gezegd merken we echter een trendbreuk vanaf 2015 met een lichte daling tot 11%.

Als we het aandeel van de verschillende subsectoren uit de distributie in de werkgelegenheid binnen "diensten aan consumenten" en "diensten aan bedrijven" bekijken, zien we dat de distributiesectoren belangrijke sectoren zijn voor de werkgelegenheid. De detailhandel (Nace 47) is in 2015 met 39,7% de belangrijkste sector qua werkgelegenheid binnen "diensten aan consumenten" in ons land (cf. Tabel 1-5). Dit belang is sinds 1997 onophoudelijk toegenomen. De distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is met 9,1% de derde belangrijkste subsector binnen "diensten aan consumenten". Wat betreft de werkgelegenheid in "diensten aan bedrijven" komt de groothandel (Nace 46) met 16,9% op de tweede plaats. De sector "rechtkundige en boekhoudkundige dienstverlening (Nace 69-70)" stelt de meeste mensen tewerk (31,2%). Het toenemend belang van deze sector is deels te verklaren door een toenemende complexiteit van de maatschappij en de economie en zoals eerder vermeld ook door het feit dat de industrie en andere sectoren steeds vaker diensten uitbesteden. Opvallend is dat het belang van de groothandel is afgenomen sinds 1997. In 1997 was de groothandel met een aandeel van 27,7% nog de belangrijkste sector qua werkgelegenheid binnen "diensten aan bedrijven".

¹ De actieve bevolking is de som van het aantal werkzoekende werklozen en de werkenden in de bevolkingsgroep 15/65.

Zoals reeds vermeld is de detailhandel (Nace 47) de belangrijkste distributiesector in de totale Belgische economie, met 6,7% van de totale werkgelegenheid in 2015. De groothandel (Nace 46) was goed voor 4,3% en de distributie van motorvoertuigen voor 1,5% van de totale werkgelegenheid in België.

Tabel 1-4: Werknemers en zelfstandigen in de distributiesector in procenten van de totale werkgelegenheid

	1997	2002	2007	2013	2014	2015
Werknemers distributie in werknemers in BE	12,5%	13,0%	13,3%	13,0%	12,9%	12,8%
Zelfstandigen distributie in zelfstandigen in BE	21,9%	17,5%	14,7%	11,8%	11,4%	11,1%
Werkenden (W&Z) distributie in werkenden in BE	14,2%	13,7%	13,6%	12,8%	12,7%	12,5%
Werkloosheidsgraad	12,5%	10,4%	10,7%	11,2%	11,4%	11,0%
Tewerkstellingsgraad	59,2%	62,6%	63,9%	63,3%	63,6%	64,1%
Werklozen in 15/65	8,5%	7,3%	7,6%	8,0%	8,2%	7,9%
Actieve bevolking in 15/65	67,7%	69,8%	71,5%	71,3%	71,8%	72,1%
Tewerkingstelling in totale bevolking	39,0%	40,8%	41,8%	41,4%	41,4%	41,5%
Aantal inwoners per werkende	2,57	2,45	2,39	2,41	2,42	2,41
Aantal werklozen per werkende	0,14	0,12	0,12	0,13	0,13	0,12

	1997	2002	2007	2013	2014	2015
Werknemers nace 45 in werknemers diensten aan consumenten	9,1%	9,5%	9,9%	9,7%	9,5%	9,4%
Zelfstandigen nace 45 in zelfstandigen diensten aan consumenten	8,1%	8,0%	8,0%	7,6%	7,7%	7,7%
Werkenden (W&Z) nace 45 in werkenden diensten aan consumenten	8,8%	9,1%	9,5%	9,3%	9,2%	9,1%
Werknemers nace 46 in werknemers diensten aan bedrijven	34,7%	31,6%	28,9%	24,8%	23,6%	22,8%
Zelfstandigen nace 46 in zelfstandigen diensten aan bedrijven	13,7%	9,3%	7,1%	4,7%	4,6%	4,4%
Werkenden (W&Z) nace 46 in werkenden diensten aan bedrijven	27,7%	24,7%	22,1%	18,2%	17,4%	16,9%
Werknemers nace 47 in werknemers diensten aan consumenten	33,0%	34,5%	37,2%	40,1%	40,5%	40,6%
Zelfstandigen nace 47 in zelfstandigen diensten aan consumenten	46,6%	44,2%	41,1%	37,8%	37,0%	36,3%
Werkenden (W&Z) nace 47 in werkenden diensten aan consumenten	36,9%	36,9%	38,1%	39,6%	39,8%	39,7%
Werknemers nace 45 in werknemers in BE	1,6%	1,7%	1,7%	1,6%	1,6%	1,5%
Zelfstandigen nace 45 in zelfstandigen in BE	2,6%	2,2%	1,9%	1,6%	1,6%	1,6%
Werkenden (W&Z) nace 45 in werkenden in BE	1,8%	1,8%	1,7%	1,6%	1,6%	1,5%
Werknemers nace 46 in werknemers in BE	5,2%	5,3%	5,4%	4,9%	4,8%	4,7%
Zelfstandigen nace 46 in zelfstandigen in BE	4,6%	3,6%	3,1%	2,3%	2,2%	2,1%
Werkenden (W&Z) nace 46 in werkenden in BE	5,1%	5,0%	5,0%	4,4%	4,3%	4,3%
Werknemers nace 47 in werknemers in BE	5,7%	6,0%	6,3%	6,5%	6,6%	6,6%
Zelfstandigen nace 47 in zelfstandigen BE	14,7%	12,4%	9,7%	7,9%	7,6%	7,4%
Werkenden (W&Z) nace 47 in werkenden BE	7,4%	7,1%	6,8%	6,8%	6,8%	6,7%

Bron: secretariaat CRB op basis van het INR

Tabel 1-5: Verdeling van de werkgelegenheid naar bedrijfstak van de dienstensectoren (in duizenden)

	1997	2002	2007	2014	2015	Aantal 2015
Consumenten diensten						
Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen (47)	36,8%	36,9%	38,0%	39,7%	39,7%	310,2
Verschaffen van accommodatie; eet- en drinkgelegenheden (55-56)	19,0%	18,4%	18,8%	19,2%	19,5%	152,2
Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen (45)	8,8%	9,1%	9,4%	9,2%	9,1%	70,8
Overige persoonlijke diensten (96)	7,4%	7,4%	7,6%	8,7%	8,6%	66,8
Financiële dienstverlening, exclusief verzekeringen en pensioenfondsen (64)	10,4%	10,4%	9,6%	8,5%	8,2%	64,3
Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel en niet-gedifferentieerde productie van goederen en diensten door particuliere huishoudens voor eigen gebruik (97-98)	7,7%	8,0%	6,7%	4,4%	4,8%	37,1
Verzekeringen, herverzekeringen en pensioenfondsen, exclusief verplichte sociale verzekeringen (65)	3,8%	3,3%	3,3%	3,3%	3,3%	25,5
Exploitatie van en handel in onroerend goed (68)	2,3%	2,5%	2,6%	3,2%	3,3%	25,8
Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen; programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's (59-60)	1,6%	1,7%	1,7%	1,6%	1,6%	12,8
Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten (79)	0,9%	1,0%	1,1%	1,2%	1,2%	9,0
Reparatie van computers en consumentenartikelen (95)	1,2%	1,2%	1,0%	0,9%	0,8%	6,2
Bedrijven diensten						
Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening; activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer (69-70)	26,6%	27,7%	30,0%	31,8%	31,2%	363,8
Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen (46)	27,7%	24,7%	22,1%	17,7%	16,9%	196,4
Beveiligings- en opsporingsdiensten; diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging; administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten (80-82)	12,5%	12,6%	13,9%	16,5%	16,8%	195,1
Terbeschikkingstelling van personeel (78)	14,5%	15,0%	15,8%	15,8%	16,7%	194,5
Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancyactiviteiten en aanverwante activiteiten; dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie (62-63)	3,2%	4,9%	4,7%	5,3%	5,4%	62,8
Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen (71)	5,2%	5,3%	4,8%	4,8%	4,8%	55,4
Ondersteunende activiteiten voor verzekeringen en pensioenfondsen (66)	4,3%	4,0%	3,4%	3,0%	3,0%	35,5
Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten; veterinaire diensten (74-75)	1,8%	1,5%	1,3%	1,8%	1,8%	21,5
Reclamewezen en marktonderzoek (73)	2,6%	2,6%	2,1%	1,4%	1,4%	16,0
Verhuur en lease (77)	0,8%	1,0%	0,9%	0,9%	1,0%	11,5
Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied (72)	0,8%	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	11,7

Bron: secretariaat CRB op basis van data van het INR

In 2015 telde Vlaanderen 50.580 zelfstandigen in de distributiesector, tegenover 28.917 in Wallonië en 5.580 in Brussel. Van 1997 tot 2015 liep het aantal zelfstandigen in alle subsectoren en in alle gewesten fors terug. De sterkste daling doet zich, in alle subsectoren, voor in Brussel, met een achteruitgang voor de sector in zijn geheel van 51,2% in vergelijking met 1997.

Tabel 1-6: Verdeling van de zelfstandigen naar gewest en naar subsector

	1997	2002	2007	2010	2014	2015	Delta 2014	Delta 1997	% 2014	% 97
Distributie										
Vlaanderen	93.511	76.600	62.440	56.444	51.140	50.580	-560	-42.931	-1,1%	-45,9%
Wallonië	49.625	40.757	34.155	31.612	29.384	28.917	-467	-20.708	-1,6%	-41,7%
Brussel	11.437	8.279	7.019	6.227	5.687	5.580	-107	-5.857	-1,9%	-51,2%
Totaal	154.573	125.636	103.614	94.283	86.211	85.077	-1.134	-69.496	-1,3%	-45,0%
Nace 45										
Vlaanderen	10.643	9.207	7.852	7.310	7.137	7.175	38	-3.468	0,5%	-32,6%
Wallonië	6.461	5.578	4.803	4.472	4.394	4.457	63	-2.004	1,4%	-31,0%
Brussel	1.021	670	539	455	423	416	-7	-605	-1,7%	-59,3%
Totaal	18.125	15.455	13.194	12.237	11.954	12.048	94	-6.077	0,8%	-33,5%
Nace 46										
Vlaanderen	19.351	14.874	12.848	10.599	9.549	9.433	-116	-9.918	-1,2%	-51,3%
Wallonië	10.190	7.938	7.805	6.533	6.071	5.729	-342	-4.461	-5,6%	-43,8%
Brussel	2.943	1.764	1.464	1.234	1.225	1.209	-16	-1.734	-1,3%	-58,9%
Totaal	32.484	24.576	22.117	18.366	16.845	16.371	-474	-16.113	-2,8%	-49,6%
Nace 47										
Vlaanderen	63.517	52.519	41.740	38.535	34.454	33.972	-482	-29.545	-1,4%	-46,5%
Wallonië	32.974	27.241	21.547	20.607	18.919	18.731	-188	-14.243	-1,0%	-43,2%
Brussel	7.473	5.845	5.016	4.538	4.039	3.955	-84	-3.518	-2,1%	-47,1%
Totaal	103.964	85.605	68.303	63.680	57.412	56.658	-754	-47.306	-1,3%	-45,5%

Bron: INR, berekeningen van het secretariaat

Berekening van het aantal zelfstandigen in de distributiesector

De cijfers m.b.t. het aantal zelfstandigen in de detailhandel (Nace 47) die worden gepubliceerd door resp. de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en het Steunpunt WSE verschillen sterk van elkaar.

Zo telde de CRB in 2014 57.412 zelfstandigen in de detailhandel, terwijl het Steunpunt WSE er in hetzelfde jaar 102.926 telde.

Twee vaststellingen kunnen dit aanzienlijke verschil in de cijfers verklaren.

Verskil in de in aanmerking genomen categorieën

Eenzijds zijn de door de CRB gebruikte cijfers afkomstig van de NBB. Welnu, de methodologieën van de NBB en van het Steunpunt WSE nemen in hun berekeningen niet exact dezelfde categorieën van zelfstandigen en van helpers in aanmerking. De onderstaande tabel geeft voor resp. de NBB en het Steunpunt WSE de verschillende categorieën weer die bij de berekening van het aantal zelfstandigen in een Nace-sector in aanmerking worden genomen.

Statuut	BNB	WSE
Zelfstandige in hoofdberoep met/zonder statuut ambtenaar	X	X
Zelfstandige in bijberoep zonder statuut ambtenaar	X	X
Zelfstandige in bijberoep met statuut ambtenaar		
Zelfstandige actief na pensioen zonder statuut ambtenaar	X	X
Zelfstandige actief na pensioen met statuut ambtenaar		
Helper in hoofdberoep	X	X
Helper in bijberoep zonder statuut ambtenaar		X
Helper in bijberoep met statuut ambtenaar		
Helper actief na pensioen zonder statuut ambtenaar	X	X
Helper actief na pensioen met statuut ambtenaar		

Bron: methodologie NBB en Steunpunt WSE

Het Steunpunt WSE neemt een extra categorie in aanmerking in vergelijking met de NBB: de zelfstandigen of helpers in bijberoep die niet gelijktijdig een loontrekkersstatuut hebben. Deze eerste afwijking verklaart een minderheidsdeel van het verschil tussen de twee gepubliceerde cijfers.

Verskil in de verwerking van de bestuurders

Anderzijds verschilt tussen de twee instellingen ook de manier waarop de zelfstandigen in de verschillende bedrijfstakken (volgens de Nace 2008-nomenclatuur) worden verdeeld. Het Steunpunt WSE maakt gebruik van de gegevens van het Riziv die worden vastgesteld volgens een beroepsnaamlijst met beroepscode, die sterk verschilt van de Nace 2008-nomenclatuur. Om die gegevens in Nace om te zetten, maakt het Riziv gebruik van een specifieke omzettingstabel en vervolgens stuurt het zijn geconverteerde gegevens aan het Steunpunt WSE door. Van haar kant maakt de NBB grotendeels gebruik van de btw-bron, die reeds is uitgesplitst in bedrijfstakken volgens de Nace-nomenclatuur. De NBB gebruikt de gegevens van het Riziv enkel voor die welke niet bij de btw bestaan, d.w.z. voor de volgende sectoren: de bestuurders (Nace 70), de banken en verzekeringen (Nace 66), de beroepen van de menselijke gezondheidszorg (Nace 86) en de rechtskundige en boekhoudkundige beroepen (Nace 69).

Een groot deel van het verschil tussen de twee cijfers betreffende de zelfstandigen van de detailhandel zou dan worden verklaard door een verschillende verwerking van de handelsbestuurders.

Wordt beschouwd als bestuurder van een onderneming:

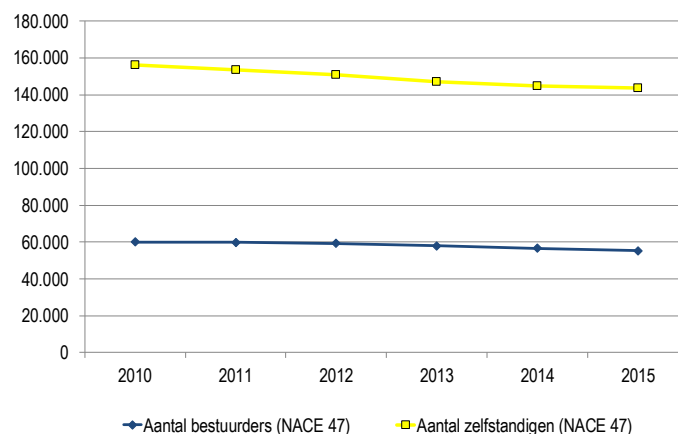
- De persoon die een mandaat uitoefent in een vennootschap of een vereniging die zich met een exploitatie of met verrichtingen van winstgevende aard bezighoudt;
- De persoon die mandaathouder is in een vennootschap of een vereniging die onderworpen is aan de Belgische vennootschapsbelasting of aan de Belgische belasting op de niet-inwoners.

De NBB wijst immers alle bestuurders, ongeacht hun bedrijfstak, toe aan de Nace-tak 70 (bestuurders). Het Riziv maakt gebruik van een eigen conversietabel, die de bestuurders dan weer verdeelt in functie van hun bedrijfstak. Gelet op het aanzienlijke aantal bestuurders zouden velen door het Riziv – en niet door de NBB - kunnen worden toegewezen aan de detailhandel (Nace 47).

In 2014 telde het Riziv inderdaad 56.701 bestuurders die werden toegewezen aan de detailhandel (Nace 47). Van dat cijfer moeten de verschillende categorieën van zelfstandigen/helpers worden afgetrokken die door het Steunpunt WSE bij de telling van het aantal zelfstandigen per sector niet in aanmerking worden genomen. Gelet op het grote aantal bestuurders in de detailhandel kunnen we niettemin besluiten dat dit in hoofdzaak het verschil tussen die twee cijfers verklaart.

De onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling van het aantal zelfstandigen – alle categorieën samengeteld – en van het aantal bestuurders in de detailhandel van 2010 tot 2015 weer. We kunnen een lichte structurele neerwaartse tendens van het aantal zelfstandigen in de detailhandel vaststellen, terwijl het aantal bestuurders stabiel blijft.

Grafiek 1-2: Ontwikkeling van het aantal bestuurders en van het aantal zelfstandigen (Nace 47)

Bron: Steunpunt WSE, berekeningen van het secretariaat

1.2 Geografische ligging van de werkgelegenheid en verdeling naar subsector

Volgens het concept van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ² telde ons land in 2015 491.166 werknemers in de distributiesector (Nace 45: 55.416 + Nace 46: 184.795 + Nace 47: 250.955). Dit is een stuk minder dan de 577.400 in 2015 uit de nationale rekeningen. Om beide cijfers te vergelijken moet men eerst de zelfstandigen aftrekken. Op die manier geraakt men aan 492.300 werknemers met de INR-statistieken. Het overgebleven verschil kan worden verklaard door een aantal correcties die plaatsvinden bij het opmaken van de INR-statistieken.

Deze cijfers tonen net als de INR-cijfers aan dat de werkgelegenheid in de distributie over de laatste jaren licht is gedaald, ondanks een sterke stijging over de langere periode 1997-2014. In 2015 merken we echter een trendbreuk met een lichte stijging van de werkgelegenheid met 0,5% in vergelijking met 2014 (volgens de INR-cijfers). De gedecentraliseerde cijfers van de RSZ kunnen ons bovendien een zeer gedetailleerd beeld geven over de geografische ligging van de werkgelegenheid. Tussen 2011 en 2015 daalde het aantal werknemers in de totale distributiesector met 8,7% in Brussel, steeg het met 1,6% in Wallonië en met 0,2% in Vlaanderen.

² De statistiek laat toe om het aantal arbeidsplaatsen (en de lokale vestigingseenheden van werknemers) te kennen van een bepaalde regio, provincie of arrondissement. Ze worden opgemaakt op basis van de vestigingseenheden (of lokale eenheden) van de ondernemingen waar de werknemers tewerkgesteld zijn. De waarnemings sfeer is het geheel van de werkgevers en de werknemers die onderworpen zijn aan de sociale zekerheid voor bezoldigde werknemers. Deze onderwerping berust op het verlenen van prestaties in uitvoering van een arbeidsovereenkomst of van prestaties die hiermee overeenkomen.

In de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) en de groothandel (Nace 46) ging procentueel het grootste aantal jobs verloren in Brussel (respectievelijk -18,2% en -17,6%). Dit is voornamelijk te wijten aan "handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen (45.3)" (-30,1%), "groothandel in landbouwproducten en levende dieren (46.2)" (-53%), "niet-gespecialiseerde groothandel" (-36,9%) en "groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren (46.6)" (-31,2%). In de distributie van motorvoertuigen ging in Wallonië 4,1% en in Vlaanderen 0,1% van de jobs verloren. In de groothandel noteren we voor Vlaanderen (-0,3%) een lichte afname en voor Wallonië een lichte groei met 2,6%. In de detailhandel (Nace 47) kende het aantal werknemers een lichte groei, met een geringe groei in Vlaanderen (+0,6%) en een iets grotere groei in Brussel (+1,1%) en Wallonië (+ 2,4%). In de twee grootste subsectoren, t.w. "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" en "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels", groeide het aantal tewerkgestelden met resp. 0,4% en 13,5%.

Tabel 1-7: Aantal en ontwikkeling van de werknemers naar gewest over de periode 2011-2015

Nace 2/3	Sector	België		Vlaanderen		Wallonië		Brussel	
		2015	2011-2015	2015	2011-2015	2015	2011-2015	2015	2011-2015
45	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie v motorvoertuigen en motorfietsen	55.416	-2,9%	34.390	0,1%	16.603	-4,1%	4.423	-18,2%
451	Handel in auto's	30.489	-6,5%	18.035	-4,2%	9.346	-7,6%	3.108	-15,2%
452	Onderhoud en reparatie van motorvoertuigen	13.471	3,9%	8.046	9,4%	4.634	0,8%	791	-21,8%
453	Handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen	10.627	0,8%	7.876	2,5%	2.292	3,9%	459	-30,1%
454	Handel in en onderhoud en reparatie v motorfietsen en delen en toebehoren	829	-12,2%	433	-10,9%	331	-14,9%	65	-5,8%
46	Groothandel en handelsbemiddeling, m.u.v. motorvoertuigen en -fietsen	184.795	-2,3%	129.981	-0,3%	32.185	2,6%	22.629	-17,6%
461	Handelsbemiddeling	3.677	3,8%	2.282	1,2%	892	26,0%	503	-13,1%
462	Groothandel in landbouwproducten en levende dieren	3.263	-2,2%	2.146	0,4%	1.078	-3,4%	39	-53,0%
463	Groothandel in voedingsmiddelen, dranken en genotmiddelen	31.795	1,3%	22.056	1,2%	6.159	12,9%	3.580	-13,8%
464	Groothandel in andere consumentenartikelen	50.248	-4,3%	33.711	-0,6%	7.930	-2,7%	8.607	-17,7%
465	Groothandel in informatie- en communicatieapparatuur	13.022	-9,0%	8.562	-10,3%	1.074	-7,1%	3.386	-6,0%
466	Groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren	39.649	-1,9%	30.140	1,9%	6.392	1,2%	3.117	-31,2%
467	Overige gespecialiseerde groothandel	41.764	-0,8%	30.122	0,4%	8.368	1,7%	3.274	-15,4%
469	Niet-gespecialiseerde groothandel	1.377	-10,4%	962	-12,5%	292	20,7%	123	-36,9%
47	Detailhandel, m.u.v. handel in auto's en motorfietsen	250.955	1,2%	140.938	0,6%	79.270	2,4%	30.747	1,1%
471	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels	95.679	4,1%	52.508	4,3%	31.676	5,0%	11.495	0,4%
472	Detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels	20.631	-1,6%	12.483	-4,8%	6.202	1,1%	1.946	13,5%
473	Detailhandel in motorbrandstoffen in gespecialiseerde winkels	4.083	4,9%	2.320	21,8%	1.553	-5,2%	210	-39,5%
474	Detailhandel in ICT-apparatuur in gespecialiseerde winkels	4.784	-16,7%	2.647	-6,2%	1.410	-25,7%	727	-28,9%
475	Detailhandel in andere consumentenartikelen in gespecialiseerde winkels	34.978	-3,8%	20.514	-5,2%	10.651	-1,4%	3.813	-2,7%
476	Detailhandel in cultuur- en recreatieartikelen in gespecialiseerde winkels	10.469	-3,4%	5.529	-9,0%	3.545	2,9%	1.395	6,2%
477	Detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels	76.910	3,3%	42.842	1,6%	23.115	5,7%	10.953	5,3%
478	Markt- en straathandel	1.122	-11,5%	764	-7,6%	273	-9,6%	85	-38,8%
479	Detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel	2.299	-9,6%	1.331	1,1%	845	-24,2%	123	9,8%
Totaal	Distributie	491.166	-0,6%	305.309	0,2%	128.058	1,6%	57.799	-8,7%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Op basis van de cijfers in Tabel 1-8 kan men vaststellen dat het aandeel van de werkgelegenheid in de industrie van de subsector distributie van motorvoertuigen (Nace 45) weinig verschilt per gewest. Dit aandeel bedroeg op 30 juni 2015 11,3% voor heel België en lag iets hoger in Wallonië (13%) en iets lager in Brussel (7,7%). In alle drie de regio's is de detailhandel (Nace 47) de belangrijkste sector, maar dit is het meest uitgesproken in Wallonië, waar het aandeel van de detailhandel 61,9% is. In Vlaanderen en Brussel ligt het aandeel van de groothandel (Nace 46) met respectievelijk 42,6% en 39,2% bijna even hoog als dat van de detailhandel. De belangrijkste sector qua werkgelegenheid in de detailhandel is "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)".

62,2% van het aantal werknemers in de totale distributiesector zijn actief in Vlaanderen. In de groothandel (Nace 46) is dit nog iets meer uitgesproken met 70,3%, tegen 17,4% in Wallonië en 12,2% in Brussel. Vooral in de "groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren (46.6)" is het aandeel in Vlaanderen hoog, 76%. In de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is het aandeel werknemers actief in Brussel opvallend laag, slechts 8%, tegen 62,1% in Vlaanderen en 30% in Wallonië. In de detailhandel (Nace 47) is het aandeel werknemers actief in Vlaanderen met 56,2% lager dan in de andere subsectoren.

Tabel 1-8: Aandeel in de werkgelegenheid van werknemers naar sector en naar gewest op 30 juni 2015

Nace 2/3	Sector	België		Vlaanderen		Walonië		Brussel	
		Industrie	Sector	Industrie	Sector	Industrie	Sector	Industrie	Sector
45	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	11,3%	100%	11,3%	62,1%	13,0%	30,0%	7,7%	8,0%
451	Handel in auto's	6,2%	100%	5,9%	59,2%	7,3%	30,7%	5,4%	10,2%
452	Onderhoud en reparatie van motorvoertuigen	2,7%	100%	2,6%	59,7%	3,6%	34,4%	1,4%	5,9%
453	Handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen	2,2%	100%	2,6%	74,1%	1,8%	21,6%	0,8%	4,3%
454	Handel in en onderhoud en reparatie v motorfietsen en delen en toebehoren	0,2%	100%	0,1%	52,2%	0,3%	39,9%	0,1%	7,8%
46	Groothandel en handelsbemiddeling, m.u.v. motorvoertuigen en -fietsen	37,6%	100%	42,6%	70,3%	25,1%	17,4%	39,2%	12,2%
461	Handelsbemiddeling	0,7%	100%	0,7%	62,1%	0,7%	24,3%	0,9%	13,7%
462	Groothandel in landbouwproducten en levende dieren	0,7%	100%	0,7%	65,8%	0,8%	33,0%	0,1%	1,2%
463	Groothandel in voedingsmiddelen, dranken en genotmiddelen	6,5%	100%	7,2%	69,4%	4,8%	19,4%	6,2%	11,3%
464	Groothandel in andere consumentenartikelen	10,2%	100%	11,0%	67,1%	6,2%	15,8%	14,9%	17,1%
465	Groothandel in informatie- en communicatieapparatuur	2,7%	100%	2,8%	65,8%	0,8%	8,2%	5,9%	26,0%
466	Groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren	8,1%	100%	9,9%	76,0%	5,0%	16,1%	5,4%	7,9%
467	Overige gespecialiseerde groothandel	8,5%	100%	9,9%	72,1%	6,5%	20,0%	5,7%	7,8%
469	Niet-gespecialiseerde groothandel	0,3%	100%	0,3%	69,9%	0,2%	21,2%	0,2%	8,9%
47	Detailhandel, m.u.v. handel in auto's en motorfietsen	51,1%	100%	46,2%	56,2%	61,9%	31,6%	53,2%	12,3%
471	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels	19,5%	100%	17,2%	54,9%	24,7%	33,1%	19,9%	12,0%
472	Detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels	4,2%	100%	4,1%	60,5%	4,8%	30,1%	3,4%	9,4%
473	Detailhandel in motorbrandstoffen in gespecialiseerde winkels	0,8%	100%	0,8%	56,8%	1,2%	38,0%	0,4%	5,1%
474	Detailhandel in ICT-apparatuur in gespecialiseerde winkels	1,0%	100%	0,9%	55,3%	1,1%	29,5%	1,3%	15,2%
475	Detailhandel in andere consumentenartikelen in gespecialiseerde winkels	7,1%	100%	6,7%	58,6%	8,3%	30,5%	6,6%	10,9%
476	Detailhandel in cultuur- en recreatieartikelen in gespecialiseerde winkels	2,1%	100%	1,8%	52,8%	2,8%	33,9%	2,4%	13,3%
477	Detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels	15,7%	100%	14,0%	55,7%	18,1%	30,1%	19,0%	14,2%
478	Markt- en straathandel	0,2%	100%	0,3%	68,1%	0,2%	24,3%	0,1%	7,6%
479	Detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel	0,5%	100%	0,4%	57,9%	0,7%	36,8%	0,2%	5,4%
Totaal	Distributie	100,0%	100%	100,0%	62,2%	100,0%	26,1%	100,0%	11,8%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

In Tabel 1-9 hieronder vindt men de subsectoren opnieuw, maar nu gerangschikt naar orde van belangrijkheid in de distributiesector op vlak van werkgelegenheid. De vijf grootste sectoren op Nace 3-niveau zijn "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" (19,5%), "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)" (15,7%), "groothandel in andere consumentenartikelen (46.4)" (10,2%), "overige gespecialiseerde groothandel (46.7)" (8,5%) en "groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren (46.6)" (8,1%). Samen zijn zij goed voor 62% van de werkgelegenheid. De grootste subsector binnen de distributie van motorvoertuigen is de "handel in auto's (45.1)", met 6,2% van de loontrekkenden in de totale distributiesector.

Tabel 1-9: Verdeling loontrekkenden naar subsector in de distributiesector op 30 juni 2015

Nace 2/3	2015	Aandeel 2015
47 Detailhandel, m.u.v. handel in auto's en motorfietsen	250.955	51,1%
46 Groothandel en handelsbemiddeling, m.u.v. motorvoertuigen en -fietsen	184.795	37,6%
471 Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels	95.679	19,5%
477 Detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels	76.910	15,7%
45 Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie v motorvoertuigen en motorfietsen	55.416	11,3%
464 Groothandel in andere consumentenartikelen	50.248	10,2%
467 Overige gespecialiseerde groothandel	41.764	8,5%
466 Groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren	39.649	8,1%
475 Detailhandel in andere consumentenartikelen in gespecialiseerde winkels	34.978	7,1%
463 Groothandel in voedingsmiddelen, dranken en genotmiddelen	31.795	6,5%
451 Handel in auto's	30.489	6,2%
472 Detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels	20.631	4,2%
452 Onderhoud en reparatie van motorvoertuigen	13.471	2,7%
465 Groothandel in informatie- en communicatieapparatuur	13.022	2,7%
453 Handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen	10.627	2,2%
476 Detailhandel in cultuur- en recreatieartikelen in gespecialiseerde winkels	10.469	2,1%
474 Detailhandel in ICT-apparatuur in gespecialiseerde winkels	4.784	1,0%
473 Detailhandel in motorbrandstoffen in gespecialiseerde winkels	4.083	0,8%
461 Handelsbemiddeling	3.677	0,7%
462 Groothandel in landbouwproducten en levende dieren	3.263	0,7%
479 Detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel	2.299	0,5%
469 Niet-gespecialiseerde groothandel	1.377	0,3%
478 Markt- en straathandel	1.122	0,2%
454 Handel in en onderhoud en reparatie v motorfietsen en delen en toebehoren	829	0,2%
Totaal Distributie	491.166	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ.

1.3 Omvang van de vestigingseenheden

Volgens het concept van de gedecentraliseerde statistieken van de RSZ bestond de distributiesector op 30 juni 2015 uit 68.638 vestigingseenheden³. Daarvan hadden er 57.921 minder dan 10 werknemers in dienst. Hiermee vertegenwoordigen ze 84,4% van het totale aantal vestigingseenheden in de sector. Deze zijn goed voor 34,7% van de werknemers, zelfstandigen niet meegerekend. In Brussel maken deze vestigingen 86,7% van alle vestigingseenheden in de distributiesector uit, terwijl ze maar 30,5% van de werknemers tewerkstellen. In Wallonië en Vlaanderen stellen respectievelijk 85,5% en 83,4% van de vestigingseenheden 40,4% en 33,2% van de werknemers te werk.

Er waren 10.344 middelgrote vestigingseenheden of 15,1%, d.w.z. de vestigingseenheden met 10 tot 99 werknemers. Zij verschaften werk aan 48% van de werknemers. Slechts 0,5% (373 vestigingseenheden) van de vestigingseenheden telde meer dan 100 personen, maar toch verschaften ze werk aan 17,1% van de werknemers. Opvallend is dat de grote vestigingseenheden in Brussel werk verschaften aan maar liefst 28% van de werknemers, tegenover 11,2% in Wallonië en 17,7% in Vlaanderen.

³ De vestigingseenheid is een plaats die geografisch kan worden geïdentificeerd met een adres en waar ten minste één activiteit van de onderneming wordt uitgeoefend of van waar uit de activiteit wordt uitgeoefend. In de telling van het aantal vestigingseenheden worden enkel de vestigingen met bezoldigde werknemers opgenomen.

De vestigingseenheden in de distributiesector zijn voor 59,4% in Vlaanderen gelegen, tegenover 29,6% in Wallonië en 11% in Brussel. Er zijn gemiddeld 7,5 werknemers per vestigingseenheid in Vlaanderen, tegenover 6,3 in Wallonië en 7,6 in Brussel. Het Belgisch gemiddelde komt zo uit op 7,2 werknemers.

Tabel 1-10: Distributiesector naar omvang van de vestigingseenheden op 30 juni 2015

Omvang van de vestigingseenheid	Aantal vestigingseenheden				Aantal vestigingseenheden in % van het totaal			
	België	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	België	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
<5	45.000	26.283	13.388	5.329	65,6%	64,5%	65,9%	70,5%
5 tot 9	12.921	7.699	3.994	1.228	18,8%	18,9%	19,6%	16,2%
10 tot 19	6.364	3.971	1.853	540	9,3%	9,7%	9,1%	7,1%
20 tot 49	3.137	2.024	834	279	4,6%	5,0%	4,1%	3,7%
50 tot 99	843	543	181	119	1,2%	1,3%	0,9%	1,6%
100 tot 199	239	151	51	37	0,3%	0,4%	0,3%	0,5%
199 tot 500	111	66	26	19	0,2%	0,2%	0,1%	0,3%
500 tot 1000	17	14	0	3	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
> 1000	6	3	0	3	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totale	68.638	40.754	20.327	7.557	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Procent	100,0%	59,4%	29,6%	11,0%				
Gemiddelde omvang per onderr	7,2	7,5	6,3	7,6				

Omvang van de vestigingseenheid	Aantal loontrekkers				Aantal loontrekkers in % van het totaal			
	België	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	België	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
<5	87.028	51.226	26.043	9.759	17,7%	16,8%	20,3%	16,9%
5 tot 9	83.704	50.023	25.794	7.887	17,0%	16,4%	20,1%	13,6%
10 tot 19	84.630	52.827	24.612	7.191	17,2%	17,3%	19,2%	12,4%
20 tot 49	93.818	60.536	24.856	8.426	19,1%	19,8%	19,4%	14,6%
50 tot 99	57.553	36.701	12.468	8.384	11,7%	12,0%	9,7%	14,5%
100 tot 199	33.091	21.013	6.913	5.165	6,7%	6,9%	5,4%	8,9%
199 tot 500	32.583	19.285	7.372	5.926	6,6%	6,3%	5,8%	10,3%
500 tot 1000	11.215	9.655	0	1.560	2,3%	3,2%	0,0%	2,7%
> 1000	7.544	4.043	0	3.501	1,5%	1,3%	0,0%	6,1%
Totale	491.166	305.309	128.058	57.799	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Procent	100,0%	62,2%	26,1%	11,8%				

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

De onderstaande tabel geeft ons een beeld van het aantal vestigingseenheden en van hun omvang voor elke subsector van de distributie. Zo heeft de detailhandel (Nace 47) het grootste aandeel (87,5%) van kleine vestigingseenheden – met minder dan 10 werknemers –, tegenover een aandeel van 82% voor de distributie van voertuigen en van 78,8% voor de groothandel.

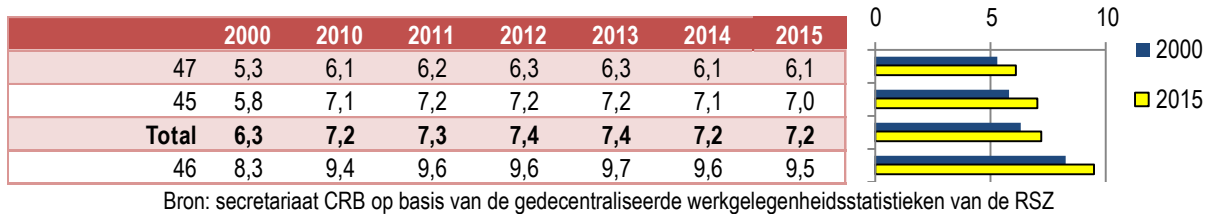
Tabel 1-11: Subsectoren van de distributie volgens de omvang van de vestigingseenheden op 30 juni 2015

Omvang van de vestigingseenheid	Aantal vestigingseenheden				Aantal vestigingseenheden in % van het totaal			
	Nace 45	Nace 46	Nace 47	Totaal	Nace 45	Nace 46	Nace 47	Totaal
<5	5.030	11.751	28.219	45.000	63,1%	60,5%	68,4%	65,6%
5 tot 9	1.504	3.552	7.865	12.921	18,9%	18,3%	19,1%	18,8%
10 tot 19	856	2.149	3.359	6.364	10,7%	11,1%	8,1%	9,3%
20 tot 49	493	1.402	1.242	3.137	6,2%	7,2%	3,0%	4,6%
50 tot 99	63	363	417	843	0,8%	1,9%	1,0%	1,2%
100 tot 199	17	150	72	239	0,2%	0,8%	0,2%	0,3%
199 tot 500	8	54	49	111	0,1%	0,3%	0,1%	0,2%
500 tot 1000	2	9	6	17	0,03%	0,05%	0,01%	0,02%
> 1000	0	2	4	6	0,00%	0,01%	0,01%	0,01%
Totale	7.973	19.432	41.233	68.638	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Procent	11,6%	28,3%	60,1%	100,0%				
Gemiddelde omvang per ondern.	7,0	9,5	6,1	7,2				

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

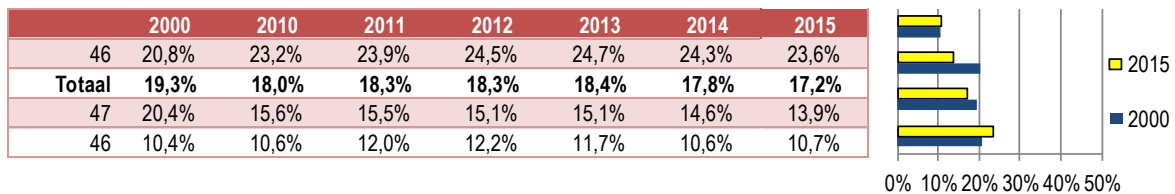
De onderstaande grafiek toont in stijgende volgorde de gemiddelde omvang van de vestigingseenheden per subsector van juni 2000 tot juni 2015. Terwijl de werkgelegenheid in de distributiesector is gestegen sinds 2000, nam ook de omvang van de vestigingseenheden van de distributiesector toe van 6,3 werknemers in 2000 tot 7,2 in 2015. Tussen 2012 en 2015 nam de werkgelegenheid in de distributiesector licht toe en de gemiddelde omvang van de vestigingseenheden stabiliseerde. De groothandel (Nace 46) stelt de meeste werknemers te werk, gemiddeld 9,5 werknemers per vestigingseenheid in 2015. In de detailhandel (Nace 47) zijn de minste werknemers tewerkgesteld, gemiddeld 6,1.

Ondanks het feit dat de vestigingseenheden het kleinst zijn in de detailhandel, stelden vestigingen in "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" gemiddeld de meeste werknemers te werk (16,5 in 2015). Daarna volgen "groothandel in informatie- en communicatieapparatuur (46.5)" met gemiddeld 13,8 werknemers en "groothandel in voedingsmiddelen, dranken en genotmiddelen (46.3)", waar gemiddeld 11,4 personen werken. De "handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen (45.3)" is de vierde grootste met gemiddeld 10,3 werknemers. "Markt- en straathandel (47.8)" heeft de kleinste vestigingen, met gemiddeld 2,3 werknemers in 2015, voorafgegaan door "handel in en onderhoud en reparatie van motorfietsen en delen en toebehoren (45.4)" met 2,9 werknemers en "detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels (47.2)", waar in 2015 gemiddeld 3,7 werknemers tewerkgesteld waren.

Grafiek 1-3: Gemiddelde omvang van een vestigingseenheid in de distributiesector volgens het aantal werknemers (op 30 juni)

Het aandeel van grote vestigingseenheden (meer dan 100 werknemers) in de werkgelegenheid is licht afgenomen in de totale distributiesector, van 19,3% in 2000 tot 17,2% in 2015. De afname van het aandeel van de grote vestigingen in de werkgelegenheid is geen algemeen verschijnsel. In de groothandel (Nace 46) nam dit aandeel namelijk toe van 20,8% in 2000 tot 23,6% in 2015. Deze toename is evenwel geen constante aangezien de twee laatste jaren (2014, 2015) een afname van de werkgelegenheid merkbaar is in de groothandel. In de detailhandel (Nace 47) zien we een afname van 20,4% in 2000 naar 13,9% in 2015.

In de "groothandel in informatie- en communicatieapparatuur (46.5)" is het aandeel grote vestigingen het hoogst: maar liefst 46,6% van de vestigingseenheden stelde in 2015 meer dan 100 werknemers te werk. Daarna volgen "handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen (45.3)" (30,9%) en "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" (26,3%). In de "handel in en onderhoud en reparatie van motorfietsen en delen en toebehoren (45.4)", de "niet-gespecialiseerde groothandel (46.9)", de "detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels (47.2)", de "detailhandel in motorbrandstoffen in gespecialiseerde winkels (47.3)" en de "markt- en straathandel (47.8)" telt geen enkele vestigingseenheid met meer dan 100 werknemers.

Grafiek 1-4: Aandeel van de vestigingseenheden met meer dan 100 werknemers in de totale werkgelegenheid

Op basis van de gecentraliseerde statistieken van de RSZ blijkt dat er op 31 december 2016 52.410 ondernemingen (juridische entiteiten) actief waren in de distributiesector. Er zijn relatief meer ondernemingen met meer dan 100 werknemers dan vestigingen met meer dan 100 werknemers. Wat vooral opvalt is dat deze grote ondernemingen werk verschaffen aan 39,4% van de werknemers, terwijl dit bij de grote vestigingen slechts 17,1% bedraagt.

Tabel 1-12: Distributiesector naar omvang van de juridische entiteiten op 30 juni 2016

Omvang van de onderneming	Aantal ondernemingen	Ondernemingen in % van het totaal	Aantal loontrekkers	Loontrekkers in % van het totaal
<5	35.838	68,4%	65.700	13,3%
5 tot 9	8.277	15,8%	53.720	10,9%
10 tot 19	4.583	8,7%	61.685	12,5%
20 tot 49	2.731	5,2%	81.433	16,5%
50 tot 99	546	1,0%	36.772	7,5%
100 tot 199	222	0,4%	30.796	6,2%
199 tot 500	136	0,3%	40.783	8,3%
500 tot 1000	48	0,1%	33.330	6,8%
> 1000	29	0,1%	89.042	18,1%
Totale	52.410	100,0%	493.261	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

2 Typologie van de werknemer in de distributiesector

2.1 Statuut en geslacht

In juni 2015 was 47,6% van de werknemers in de totale distributiesector vrouw, voornamelijk omdat er in de detailhandel (Nace 47) veel vrouwen tewerkgesteld zijn. Er werken proportioneel veel meer vrouwen in de detailhandel (64,5%) dan in de andere subsectoren. Bij de bedienden is 69,9% vrouw in de detailhandel, tegen respectievelijk 41,1% en 30,1% in de groothandel (Nace 46) en distributie van motorvoertuigen (Nace 45). Bij de arbeiders is 30,6% vrouw tegen respectievelijk 15% en 5% in de groothandel (Nace 46) en distributie van motorvoertuigen (Nace 45). De distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is een zeer mannelijke subsector, met slechts 16,2% vrouwen.

De grote meerderheid van de werknemers in de totale distributiesector is bediende (76,4%). Voornamelijk vrouwen zijn als bediende tewerkgesteld: in alle drie de subsectoren is meer dan 80% van de tewerkgestelde vrouwen bediende. In de detailhandel is 86,3% van alle werknemers bediende, terwijl de bedienden in de distributie van motorvoertuigen met 44,5% in de minderheid zijn, voornamelijk omwille van het lager aandeel mannelijke bedienden (36,1% van de mannen).

Tabel 2-1: De werknemers in de distributiesector naar statuut en geslacht in 2015

	Rijk		Vlaanderen			Wallonië			Brussel			
	Bedienden	Arbeiders	Totaal	Bedienden	Arbeiders	Totaal	Bedienden	Arbeiders	Totaal	Bedienden	Arbeiders	Totaal
Distributie												
Vrouwen	57,0%	17,0%	47,6%	56,9%	18,5%	47,0%	60,2%	13,9%	49,3%	51,2%	14,1%	46,5%
Mannen	43,0%	83,0%	52,4%	43,1%	81,5%	53,0%	39,8%	86,1%	50,7%	48,8%	85,9%	53,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
45: Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen												
Vrouwen	30,1%	5,0%	16,2%	31,3%	6,0%	17,5%	28,8%	3,6%	13,6%	26,2%	1,4%	15,9%
Mannen	69,9%	95,0%	83,8%	68,7%	94,0%	82,5%	71,2%	96,4%	86,4%	73,8%	98,6%	84,1%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
46: Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen												
Vrouwen	41,1%	15,0%	34,0%	40,7%	16,1%	33,8%	42,0%	12,0%	31,7%	41,8%	12,3%	38,0%
Mannen	58,9%	85,0%	66,0%	59,3%	83,9%	66,2%	58,0%	88,0%	68,3%	58,2%	87,7%	62,0%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
47: Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen												
Vrouwen	69,9%	30,6%	64,5%	73,0%	32,4%	66,4%	68,6%	27,6%	63,9%	60,1%	25,2%	57,2%
Mannen	30,1%	69,4%	35,5%	27,0%	67,6%	33,6%	31,4%	72,4%	36,1%	39,9%	74,8%	42,8%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Distributie												
Vrouwen	91,6%	8,4%	100,0%	89,9%	10,1%	100,0%	93,3%	6,7%	100,0%	96,2%	3,8%	100,0%
Mannen	62,7%	37,3%	100,0%	60,5%	39,5%	100,0%	60,0%	40,0%	100,0%	79,8%	20,2%	100,0%
Totaal	76,4%	23,6%	100,0%	74,3%	25,7%	100,0%	76,5%	23,5%	100,0%	87,4%	12,6%	100,0%
45: Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen												
Vrouwen	83,0%	17,0%	100,0%	81,1%	18,9%	100,0%	83,7%	16,3%	100,0%	96,3%	3,7%	100,0%
Mannen	37,1%	62,9%	100,0%	37,6%	62,4%	100,0%	32,5%	67,5%	100,0%	51,3%	48,7%	100,0%
Totaal	44,5%	55,5%	100,0%	45,2%	54,8%	100,0%	39,4%	60,6%	100,0%	58,5%	41,5%	100,0%
46: Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen												
Vrouwen	87,9%	12,1%	100,0%	86,6%	13,4%	100,0%	87,0%	13,0%	100,0%	95,9%	4,1%	100,0%
Mannen	64,8%	35,2%	100,0%	64,3%	35,7%	100,0%	55,8%	44,2%	100,0%	82,0%	18,0%	100,0%
Totaal	72,6%	27,4%	100,0%	71,8%	28,2%	100,0%	65,7%	34,3%	100,0%	87,3%	12,7%	100,0%
47: Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen												
Vrouwen	93,5%	6,5%	100,0%	92,1%	7,9%	100,0%	95,1%	4,9%	100,0%	96,3%	3,7%	100,0%
Mannen	73,2%	26,8%	100,0%	67,3%	32,7%	100,0%	77,1%	22,9%	100,0%	85,5%	14,5%	100,0%
Totaal	86,3%	13,7%	100,0%	83,8%	16,2%	100,0%	88,6%	11,4%	100,0%	91,7%	8,3%	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

De werknemers in de distributiesector zijn verspreid over een groot aantal verschillende paritaire comités, maar we vinden ze vooral terug in de paritaire comités 200⁴, 201, 202, 311 en 119 met respectievelijk 27%, 16,2%, 11,1%, 10,7% en 6,7% van de werkgelegenheid in 2015. Samen zijn deze paritaire comités goed voor 71,7% van de werkgelegenheid van de sector.

⁴ Op 1 april 2015 hield PC 218 op te bestaan. Op die dag werden de leden van het vernieuwde PC 200 (Aanvullend PC voor de bedienden) benoemd. PC 200 heeft via een bijzondere cao alle bestaande cao's van PC 218 overgenomen op de dag van de eerste samenkomst van PC 200 om zo de continuïteit te verzekeren.

Tabel 2-2: De werknemers van de distributiesector naar paritair comité in 2015

PC's	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Rijk
100	1,4%	1,7%	1,7%	1,7%
109	0,3%	0,6%	0,2%	0,5%
112	2,4%	4,8%	6,3%	4,9%
116	0,1%	0,7%	0,6%	0,6%
117	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
118	0,3%	0,4%	0,5%	0,4%
119	4,2%	7,5%	5,9%	6,7%
124	0,2%	1,2%	0,8%	1,0%
125	0,1%	0,4%	0,3%	0,4%
126	0,1%	0,4%	0,3%	0,4%
127	0,0%	0,2%	0,5%	0,3%
140	0,1%	0,2%	0,3%	0,2%
142	0,1%	0,3%	0,4%	0,3%
143	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
145	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%
149	2,0%	5,3%	4,1%	4,6%
200	28,8%	30,0%	19,1%	27,0%
201	16,6%	14,6%	19,9%	16,2%
202	10,9%	9,9%	13,8%	11,1%
207	5,1%	3,6%	2,0%	3,3%
209	0,3%	0,5%	0,3%	0,4%
210	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
211	1,8%	0,3%	0,1%	0,4%
215	1,0%	0,8%	0,2%	0,7%
220	1,4%	0,5%	0,3%	0,6%
302	0,3%	0,3%	0,2%	0,3%
311	13,9%	9,5%	11,8%	10,7%
312	4,2%	1,2%	3,9%	2,2%
313	3,0%	2,0%	4,5%	2,8%
321	0,4%	0,6%	0,5%	0,6%
324	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
329	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%
330	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%
999	0,1%	0,1%	0,4%	0,1%
Eindtotaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

Noot: PC 218 werd op 31/03/2015 vervangen door PC 200.

Tabel 2-3: Paritaire comités waartoe werknemers in de sector verbonden zijn

100	Aanvullend Paritair Comité voor de werklieden
112	Paritair Comité voor het garagebedrijf
119	Paritair Comité voor de handel in voedingswaren
149	Paritair Comité voor de sectors die aan de metaal-, machine- en elektrische bouw verwant zijn
201	Paritair comité voor de zelfstandige kleinhandel
202	Paritair Comité voor de bedienden uit de kleinhandel in de voedingswaren
207	Paritair Comité voor de bedienden uit de scheikundige nijverheid
218	Aanvullend Nationaal Paritair Comité voor Bedienden
311	Paritair Comité voor de grote kleinhandelszaken
312	Paritair Comité voor de warenhuizen
313	Paritair Comité voor de apotheken en tarificatiediensten

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde werkgelegenheidsstatistieken van de RSZ

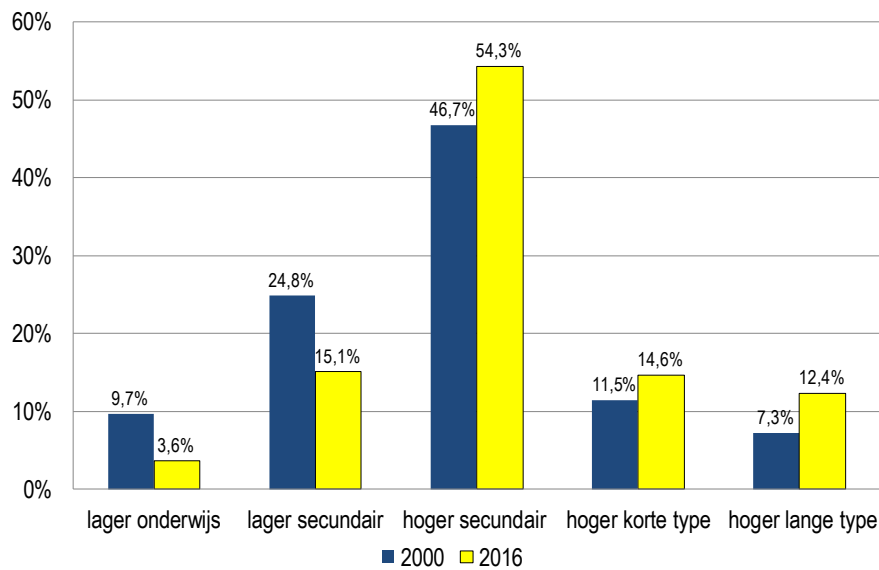
2.2 Opleidingsniveau

Volgens de recentste enquête naar de arbeidskrachten⁵ van 2016 is 18,7% van de werknemers in de distributiesector laaggeschoold, waarvan 3,6% een diploma lager onderwijs heeft en 15,1% een diploma lager secundair onderwijs. De meerderheid (54,3%) van de werknemers is middengeschoold, wat wil zeggen dat ze een diploma hoger secundair onderwijs hebben behaald.

Het hooggeschoold personeel is goed voor 27%. Hiervan heeft 14,6% een diploma hoger onderwijs van het korte type en 12,4% een diploma hoger onderwijs van het lange type.

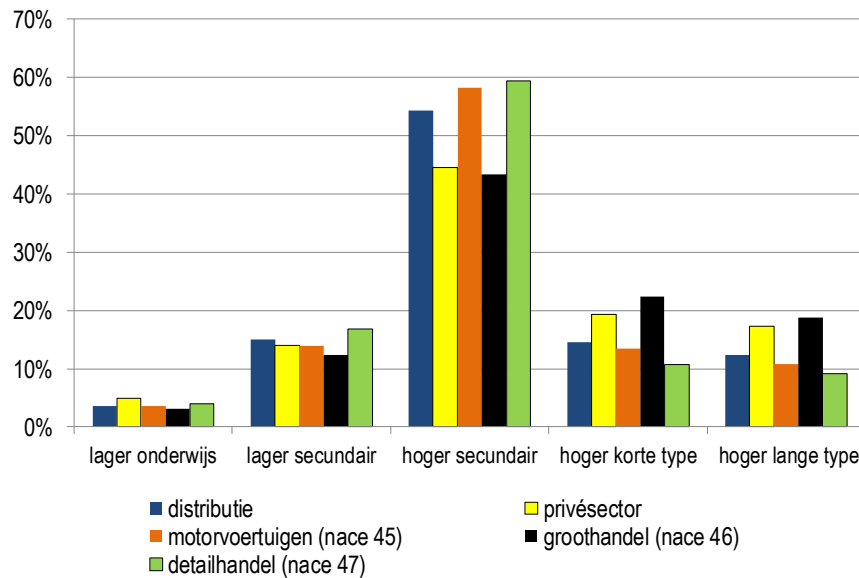
De onderstaande grafiek toont een sterke inkrimping van het aandeel laaggeschoolde werknemers (lager onderwijs of lager secundair onderwijs) in de periode 2000-2016, ten gunste van zowel de midden- als hooggeschoolden. Deze trend is in alle drie de subsectoren zichtbaar.

⁵ De steekproefenquête naar de arbeidskrachten (EAK) in België is een sociaal-economische enquête bij de huishoudens met als populatie de leden van privé-huishoudens van 15 jaar en ouder. Zij worden opgedeeld in drie groepen (namelijk tewerkgestelde personen, werklozen, en niet-actieve personen). Deze enquête maakt deel uit van de EG-steekproefenquêtes die door de statistische dienst van de Europese Gemeenschappen EUROSTAT in samenwerking met de nationale instituten voor de statistiek worden gecoördineerd en onder verantwoordelijkheid van deze laatste worden uitgevoerd. Bedoeling is informatie te vergaren die op Europees vlak vergelijkbaar is en daarnaast gegevens te verzamelen en te verspreiden die anders niet verkregen kunnen worden (mobiliteit van de werknemers, motivatie voor deeltijds werken, opleidingsniveau van de bevolking ...).

Grafiek 2-1: Opleidingsniveau in de distributiesector (Nace 45, 46, 47) in 2000 en 2016

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Ondanks de daling van het aantal laaggeschoolden blijft er een duidelijk verschil bestaan tussen het kwalificatiepeil van de distributiesector en de hele privésector. De distributiesector in zijn geheel stelt relatief veel middengeschoolden te werk. Verder is het duidelijk dat de privésector proportioneel meer hooggeschoolden tewerkstelt dan de distributiesector. Echter, als we kijken per subsector blijkt het opleidingsniveau in de groothandel (Nace 46) hoger dan in de hele privésector en duidelijk hoger dan in de andere subsectoren. In 2016 was het aandeel hooggeschoolden in de groothandel 41,2%, tegenover slechts 19,9% in de detailhandel (Nace 47) en 24,2% in de distributie van motorvoertuigen (Nace 45). Het aandeel laaggeschoolden is in de detailhandel 20,7%, tegenover slechts 17,5% in de distributie van motorvoertuigen en 15,5% in de groothandel.

Grafiek 2-2: Opleidingsniveau in de distributiesector en het Belgische bedrijfsleven in 2016

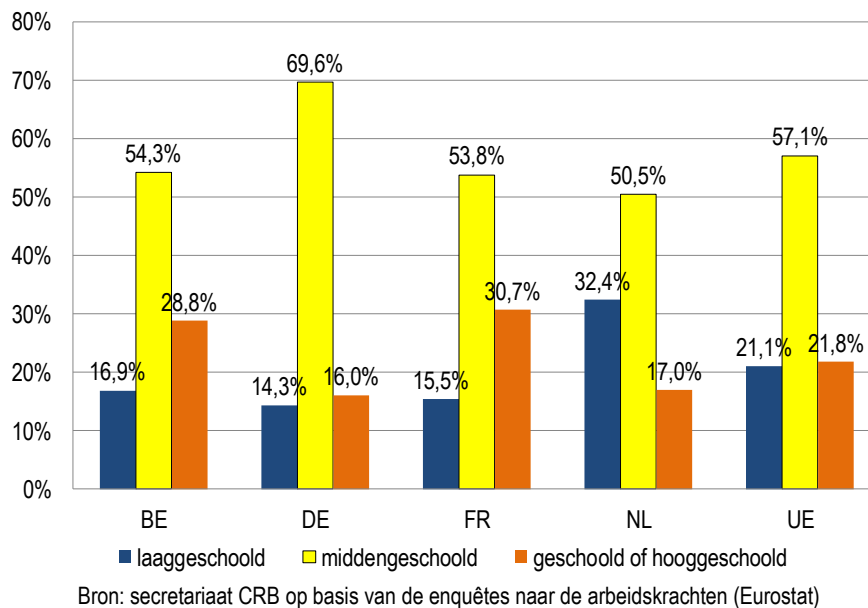
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Om het opleidingsniveau van de werknemers in de Belgische distributiesector te vergelijken met dat in de distributiesectoren van de buurlanden en van de Europese Unie, werden drie grote groepen onderscheiden: laaggeschoolden (lager en lager secundair onderwijs), middengeschoolden (hoger secundair) en geschoolden en hooggeschoolden (hoger onderwijs korte en lange type).

Uit onderstaande grafiek blijkt dat de Belgische distributiesector relatief veel hooggeschoolden tewerkstelt. De Belgische distributiesector kent immers een aandeel van 28,8% geschoold en hooggeschoold personeel, tegenover een Europees gemiddelde van 21,8%. Het aandeel is wel iets lager dan in Frankrijk (30,7%).

Het aandeel laaggeschoolde werknemers in de Belgische distributiesector (16,9%) ligt net onder het Europees gemiddelde (21,1%). Het is wel duidelijk groter dan in Duitsland (14,3%) en Frankrijk (15,5%), maar ook duidelijk kleiner dan in Nederland (32,4%).

De Duitse distributiesector onderscheidt zich door haar kleine percentage aan laaggeschoolde werknemers (14,3%) en hoog percentage middengeschoolden (69,6%). Dergelijke verschillen met de Belgische, Franse en Nederlandse concurrenten – die ook waarneembaar zijn in de verwerkende industrie – maken duidelijk dat de Duitse onderwijsystemen andere doelstellingen nastreven en anders werken dan die van de andere landen. In Duitsland worden beroepsopleidingen gevalideerd en erkend. Hierdoor kan een beroepsopleiding vaak een algemeen diploma vervangen in Duitsland.

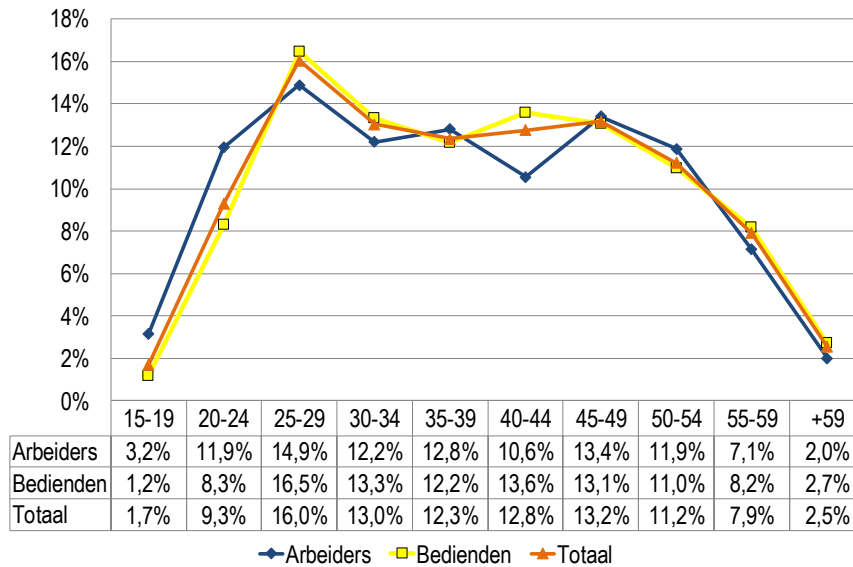
Grafiek 2-3: Kwalificatiepeil in de Europese distributiesectoren in 2016

2.3 Leeftijdsstructuur van de werkgelegenheid

De twee onderstaande grafieken brengen aan het licht dat er slechts kleine verschillen zijn in de leeftijdsstructuur volgens het beroepsstatuut en het geslacht van de werknemers voor de hele distributiesector (Nace 45, 46 en 47). Als we de subsectoren afzonderlijk bekijken, zijn er meer verschillen waarneembaar, en dan voornamelijk in de distributie van motorvoertuigen (Nace 45)

Uit onderstaande grafiek blijkt dat de bedienden als gevolg van hun hoger opleidingsniveau iets later op de arbeidsmarkt terecht komen dan de arbeiders. Het aandeel -25-jarigen is 15,1% bij de arbeiders en 9,5% bij de bedienden. Het aandeel 25- tot 44-jarigen ligt hoger bij de bedienden dan bij de arbeiders. Toch zien we vreemd genoeg dat het aandeel 45-plussers bij bedienden en arbeiders zeer dicht bij elkaar ligt, terwijl men wel zou kunnen verwachten dat er relatief meer oudere bedienden werkzaam zijn. Dit laat vermoeden dat de bedienden de sector gemiddeld even vroeg verlaten als de arbeiders, hoewel zij later toetraden dan de arbeiders.

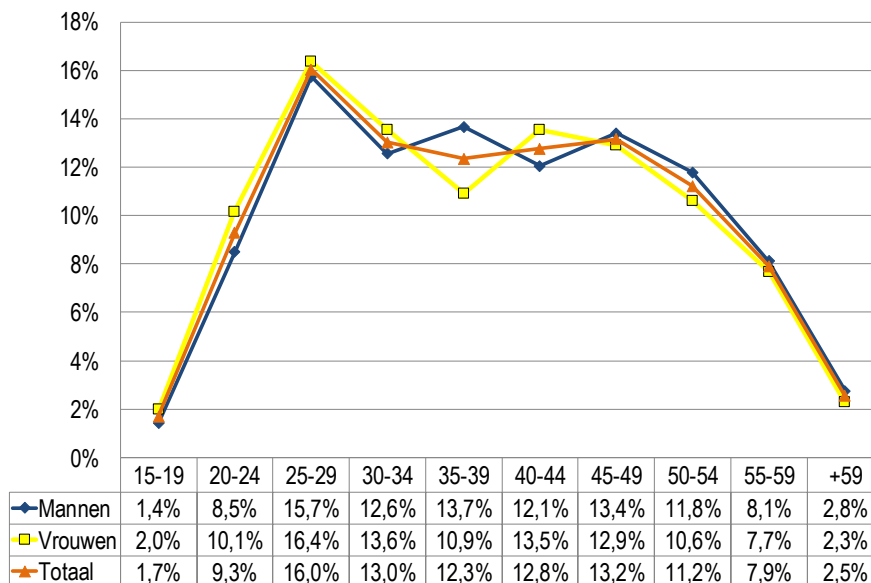
In de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is het leeftijdsverschil tussen arbeiders en bedienden duidelijker dan in de andere subsectoren van de distributiesector. Bedienden komen duidelijk veel later op de arbeidsmarkt, slechts 18% is jonger dan 30 jaar, tegenover 31,6% bij de arbeiders. De bedienden zijn dan weer veel sterker vertegenwoordigd in de categorie 35 tot 50 jaar en bij de 50-plussers. In de groothandel (Nace 46) treden bedienden ook iets later toe tot de sector en verlaten ze de sector ook later dan de arbeiders. De detailhandel (Nace 47) is duidelijk de jongste industrie: 35,4% van de arbeiders en 31,9% van de bedienden zijn jonger dan 30 jaar. De twintigers zijn zowel bij de arbeiders als de bedienden de grootste groep. De leeftijdsstructuur van arbeiders en bedienden is er vrij gelijklopend.

Grafiek 2-4: Leeftijdsstructuur naar beroepsstatuut van de werknemers in de distributiesector in 2016

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

De grafiek hieronder toont dat de leeftijdsstructuur voor mannen en vrouwen vrij gelijkaardig is. Bij de jongere werknemers zijn er weinig verschillen, maar er zijn iets meer jonge vrouwen van 1520 tot 3424 jaar tewerkgesteld dan gemiddeld. De mannen zijn dan weer iets meer vertegenwoordigd in de categorie 35 tot 39 jaar.

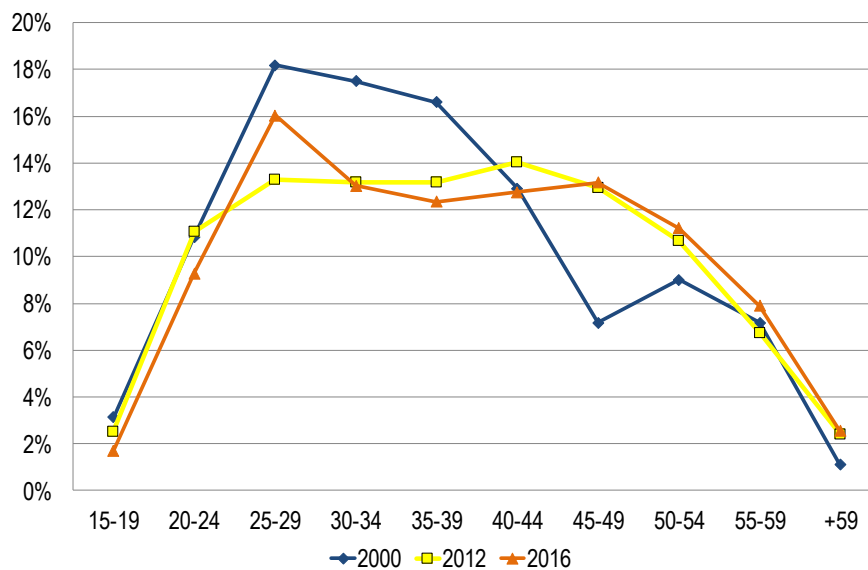
In de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) zijn vrouwen duidelijk meer vertegenwoordigd bij de 30- tot 34-jarigen en bij de 45- tot 54-jarigen. In de groothandel en detailhandel is de leeftijdsstructuur van mannen en vrouwen meer gelijklopend, met in de detailhandel wel een hoger aandeel 35- tot 39-jarige mannen.

Grafiek 2-5: Leeftijdsstructuur naar geslacht van de werknemers in de distributiesector in 2016

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Een terugblik op de leeftijdsstructuur van de werknemers in de distributiesector gedurende de afgelopen jaren, brengt aan het licht dat de gemiddelde leeftijd duidelijk stijgt. Het aandeel 25- tot 29-jarigen lag in 2000 (18,2%) hoger dan in 2016 (16%), maar in vergelijking met 2012 is evenwel een inhaalbeweging merkbaar. Het aandeel 25- tot 39- jarigen was 52,3% in 2000 en nog slechts 41,4% in 2016. Het percentage 45-plussers in de werkgelegenheid is dan weer sterk toegenomen ten opzichte van het jaar 2000, van 24,5% naar 34,8%. De veroudering van de werknemers is enerzijds voor een groot deel te wijten aan de vergrijzing, maar anderzijds ook aan de verhoging van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor pensioenen⁶ en stelsels zoals het Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag en landingsbanen.

Grafiek 2-6: Ontwikkeling van de leeftijdsstructuur in de distributiesector

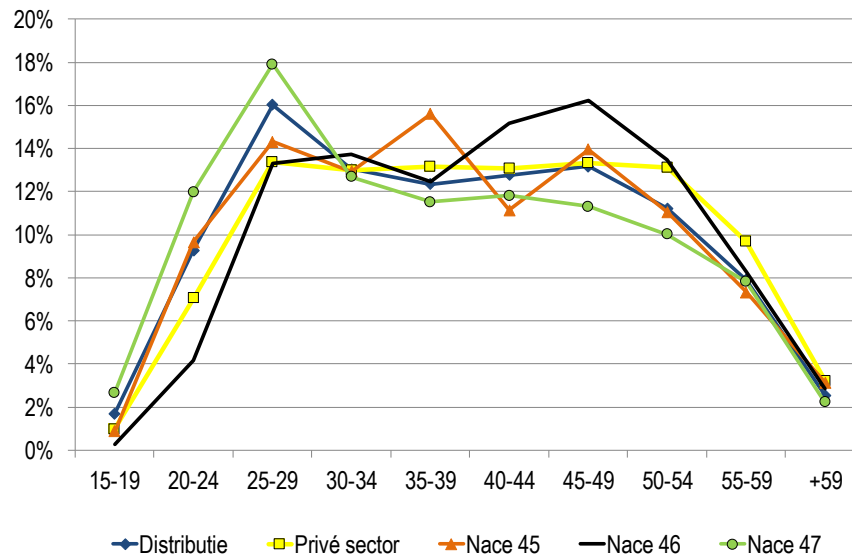

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Ondanks de veroudering van werknemers in de distributiesector, loopt de leeftijdsstructuur nog niet gelijk met die van de economie in haar geheel. Voornamelijk in de detailhandel (32,6%) en in mindere mate in de distributie van motorvoertuigen (24,8%) zijn meer -30-jarigen tewerkgesteld dan in de hele privésector (21,4%). Het aandeel 40-plussers en 50-plussers ligt dan weer duidelijk hoger in de privésector. De leeftijdsstructuur van de groothandel komt wel in grote mate in de buurt van die van de hele economie en wijkt dus wat af van de leeftijdsstructuur in de distributie van motorvoertuigen en de detailhandel.

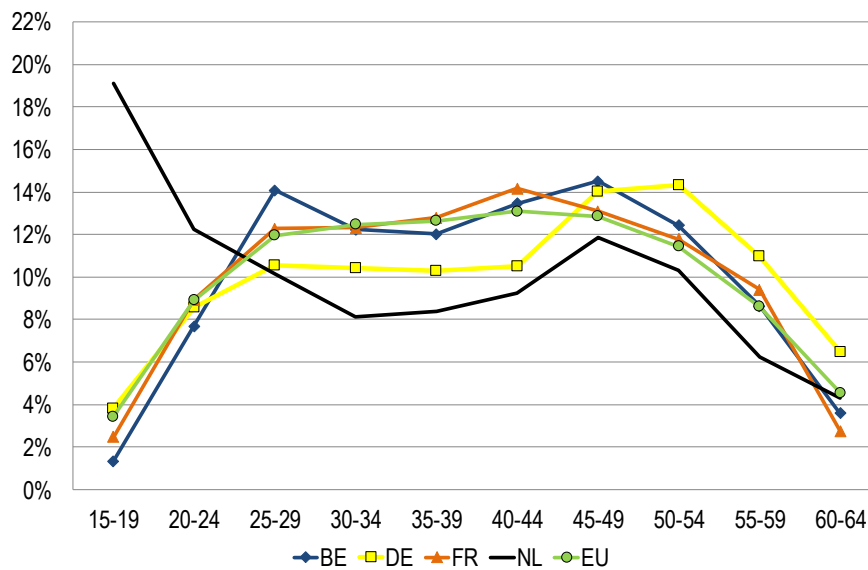
⁶ De wettelijke pensioenleeftijd voor mannen lag zowel in 2000 als in 2016 op 65 jaar, de leeftijd voor vrouwen werd opgetrokken van 62 jaar in 2000 tot 65 in 2009. De leeftijd voor vervroegd pensioen lag in 2000 op 60 jaar en wordt sinds 2013 telkens met een half jaar opgetrokken (62 jaar in 2016). De loopbaanvoorwaarden voor vervroegd pensioen zijn echter wel continu verstrengd, van 26 jaar in 2000 tot 40 jaar in 2016. Federale Pensioendienst, pensioenleeftijd (werknemersstelsel) geconsulteerd op 28 mei 2017 via het webadres: <http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/benefits/retirement/age/paginas/default.aspx>

Grafiek 2-7: Vergelijking van de leeftijdsstructuur in 2016

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

De leeftijdsstructuur van de distributiesector in de EU28 komt vrij goed overeen met die in België, maar het aandeel 25- tot 29-jarigen en het aandeel 45- tot 54-jarigen ligt lichtjes hoger in België. Wat meteen opvalt is dat Nederland veel meer tieners en jonge twintigers tewerkstelt dan de buurlanden en de EU28. Het aandeel van de werknemers van 15 tot 19 jaar (19,1%) ligt in Nederland bijna vijftien keer zo hoog als in België (1,3%). Het is enkel in de detailhandel (Nace 47) dat er zo een groot aandeel tieners tewerkgesteld is (29,8%). In de groothandel (Nace 46) is de leeftijdsstructuur in Nederland gelijklopend met de buurlanden. In Duitsland zijn er relatief meer oudere werknemers (voornamelijk 55-plussers) en relatief minder werknemers van 25 tot 44 jaar tewerkgesteld dan in België en de buurlanden. Dit laatste geldt voor alle subsectoren van de distributiesector.

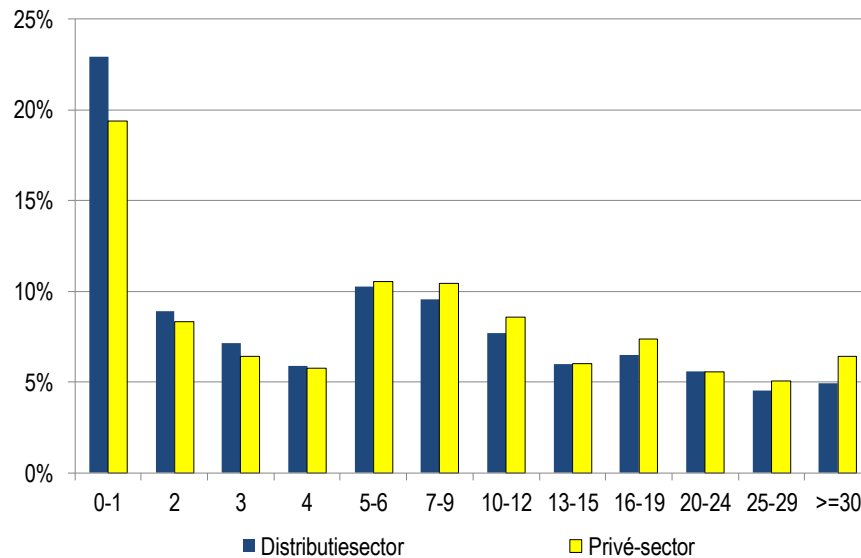
Grafiek 2-8: Leeftijdsstructuur van de werknemers in de Europese distributiesectoren in 2016

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

2.4 Anciënniteit van de werknemers in de onderneming

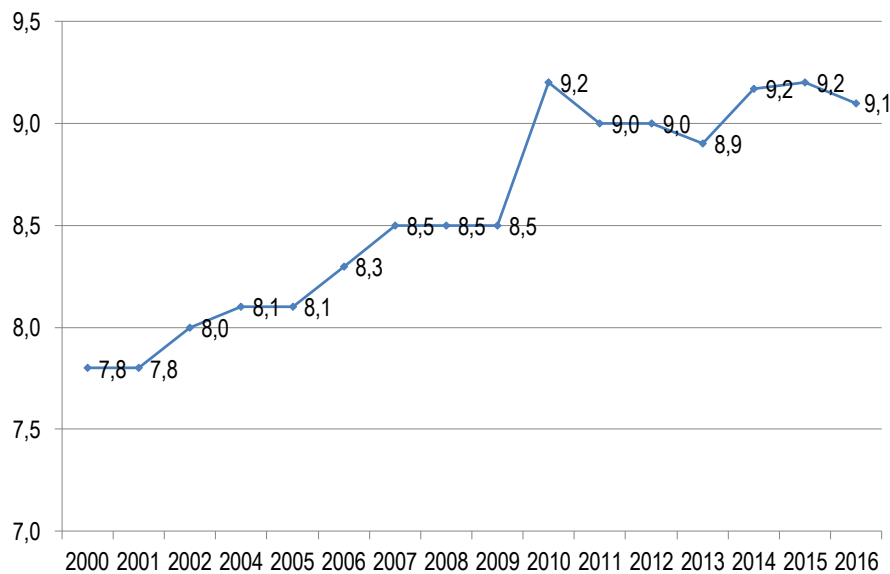
De enquête naar de structuur en verdeling van de lonen⁷ toont aan dat 64,7% van de werknemers uit de distributiesector in 2016 minder dan 10 jaar anciënniteit had in de huidige onderneming. In de privésector is dit percentage iets lager, t.w. 60,9%. In de detailhandel (Nace 47) is de anciënniteit het laagst: 67,3% van de werknemers had in 2016 minder dan 10 jaar anciënniteit in de onderneming.

⁷ De enquête naar structuur en verdeling van de lonen wordt jaarlijks uitgevoerd door de Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium. Er wordt gedetailleerde informatie opgevraagd betreffende de werknemers en hun loon- en arbeidsduurgegevens. Werknemers zijn enkel zij die door een arbeidsontract aan de onderneming verbonden zijn (arbeiders, bedienden en kaderleden). Uitzendkrachten, zelfstandigen, ... zijn dus uitgesloten. De ondernemingen zijn lokale eenheden, dit zijn alle vestigingen van een onderneming waar een economische activiteit wordt uitgeoefend, die men geografisch kan identificeren door een adres (dus niet op niveau van de hoofdzetel).

Grafiek 2-9: Percentage werknemers met x jaar anciënniteit in de onderneming in 2016

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquête naar de structuur en verdeling van de lonen (Statistics Belgium – fod Economie)

De gemiddelde anciënniteit van het personeel in de distributiesector was 9,1 jaar in 2016. Dit is lager dan gemiddeld in de privésector (10 jaar). Sinds 2000 is de gemiddelde anciënniteit geleidelijk aan gestegen.

Grafiek 2-10: Ontwikkeling van de gemiddelde anciënniteit binnen eenzelfde onderneming in de distributiesector (in jaren)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquête naar de structuur en verdeling van de lonen (Statistics Belgium – fod Economie)

De onderstaande tabel toont dat de gemiddelde anciënniteit in alle drie de subsectoren ongeveer even hoog was, met in de detailhandel de gemiddeld laagste anciënniteit. Dit kan worden verklaard doordat er gemiddeld meer jongere werknemers zijn tewerkgesteld in de sector (cf. 2.3). Na uitsplitsing naar beroepsstatuut blijkt dat arbeiders in de distributiesector gemiddeld een half jaar minder anciënniteit hebben. Zoals bleek uit Grafiek 2-9 is de anciënniteit in de distributiesector lager dan gemiddeld in de privésector. Bovendien ligt de anciënniteit ook duidelijk lager dan in de industrie, waar werknemers gemiddeld 12 jaar anciënniteit hebben.

Tabel 2-4: Gemiddelde anciënniteit in de distributiesector in 2016

Sector	Gem. anciënniteit	Arbeiders	Bedienden
45 Groot- en detailhandel motorvoertuigen	10	9,5	10,5
46 Groothandel	9,6	9,3	9,8
45, 46, 47 Distributie	9,1	8,7	9,2
47 Detailhandel	8,5	7,8	8,7
Privésector	10	9,1	10,5
10 t.e.m. 33 Verwerkende industrie	12	11,9	12,2

Noot: Voor de subsectoren gaf een opdeling tussen arbeiders en bedienden te sterk fluctuerende resultaten (mail Pieter Vermeulen, fod Economie, 4/03/2015).

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquête naar de structuur en verdeling van de lonen (Statistics Belgium – fod Economie)

3 Organisatie van het werk in de distributiesector

Iedere sector kent een verschillende organisatie van het werk die inherent is aan wat er in de sector wordt geproduceerd. In wat hierna volgt bekijken we o.a. in welke mate men voor de organisatie van het werk in de distributiesector gebruik maakt van deeltijdarbeid, tijdelijke arbeidsplaatsen, ploeg-, nacht-, weekend- en thuiswerk, brugpensionering, tijdelijke werkloosheid en tijdskrediet.

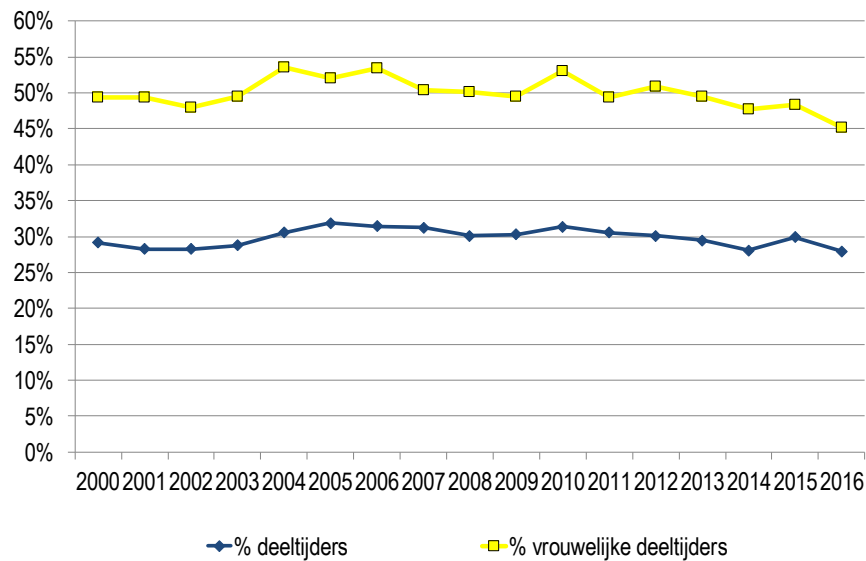
3.1 Deeltijdarbeid

Om de omvang van het deeltijdwerk in te schatten, baseren we ons op de resultaten van de enquêtes naar de arbeidskrachten. Deze steunen op een representatieve steekproef gedurende een bepaalde referentieperiode.

De enquêtes worden in verschillende landen van de Europese Unie gehouden a.d.h.v. een gemeenschappelijke vragenlijst en volgens een geharmoniseerde methodologie. Het voordeel is dus dat de landen van de EU kunnen worden vergeleken, wat niet kan op basis van nationale administratieve bestanden, aangezien deze het resultaat zijn van bijzondere nationale wetgevende, administratieve of regelgevende bepalingen.

De deeltijdarbeid in de distributiesector is sinds 2000 niet toegenomen en de schommelingen bleven beperkt. Deeltijdarbeid maakte in 2000 29,1% uit van de totale werkgelegenheid, in 2016 is de deeltijdarbeid in de distributiesector goed voor 28%. Er is wel een kleine toename in de periode 2004-2005 en 2009-2010 tot meer dan 31% deeltijdarbeiders.

Grafiek 3-1: Ontwikkeling van het aandeel van deeltijdarbeid (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Uit een verdeling naar geslacht en beroepsstatuut blijkt dat vooral vrouwen deeltijds werken. 44,9% van de vrouwelijke bedienden en 47,8% van de arbeidsters werkten in 2016 deeltijds, tegenover slechts 11,7% van de mannelijke bedienden en 12,5% van de arbeiders. Bij de vrouwen zijn de schommelingen ook het grootst bij de conjuncturomslag. Tussen 2013 en 2014 wordt bij de arbeidsters een daling van het aantal deeltijders van ongeveer 10% opgemerkt⁸.

Tabel 3-1: Aandeel van de voltijd- en deeltijdwerknemers in het totale personeelsbestand van de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

		Voltijds																
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Arbeiders	Mannen	90,3%	92,4%	91,3%	90,6%	91,4%	87,9%	90,3%	86,6%	90,6%	89,3%	86,3%	85,8%	87,4%	89,8%	88,1%	88,0%	87,5%
	Vrouwen	45,5%	46,5%	47,0%	44,0%	40,0%	42,9%	36,8%	42,3%	46,1%	43,8%	40,8%	42,6%	45,0%	40,9%	51,6%	42,7%	52,2%
	Totaal	79,6%	80,7%	80,2%	79,3%	79,1%	76,8%	77,7%	75,6%	79,6%	77,0%	76,0%	75,2%	77,6%	77,3%	78,8%	77,7%	79,2%
Bedienden	Mannen	93,3%	93,7%	92,2%	92,1%	93,2%	89,8%	91,7%	89,6%	91,5%	90,7%	90,1%	89,1%	89,4%	91,2%	91,6%	88,5%	88,3%
	Vrouwen	51,4%	51,5%	52,9%	51,6%	47,4%	48,7%	48,1%	50,8%	50,4%	51,5%	47,9%	51,9%	49,9%	52,0%	52,4%	52,8%	55,1%
	Totaal	67,1%	67,7%	68,2%	68,0%	65,6%	64,9%	65,0%	65,9%	66,4%	67,1%	65,7%	67,3%	66,6%	68,0%	69,3%	67,4%	69,4%
Totaal	Mannen	91,9%	93,1%	91,8%	91,5%	92,4%	89,0%	91,1%	88,3%	91,1%	90,1%	88,5%	87,7%	88,5%	90,6%	90,2%	88,3%	88,0%
	Vrouwen	50,6%	50,7%	52,0%	50,5%	46,4%	47,9%	46,6%	49,6%	49,9%	50,5%	47,0%	50,7%	49,2%	50,5%	52,3%	51,6%	54,8%
	Totaal	70,9%	71,7%	71,7%	71,2%	69,4%	68,1%	68,6%	68,7%	69,9%	69,7%	68,6%	69,5%	69,9%	70,5%	71,9%	70,1%	72,0%
		Deeltijds																
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Arbeiders	Mannen	9,7%	7,6%	8,7%	9,4%	8,6%	12,1%	9,7%	13,4%	9,4%	10,7%	13,7%	14,2%	12,6%	10,2%	11,9%	12,0%	12,5%
	Vrouwen	54,5%	53,5%	53,0%	56,0%	60,0%	57,1%	63,2%	57,7%	53,9%	56,2%	59,2%	57,4%	55,0%	59,1%	48,4%	57,3%	47,8%
	Totaal	20,4%	19,3%	19,8%	20,7%	20,9%	23,2%	22,3%	24,4%	20,4%	23,0%	24,0%	24,8%	22,4%	22,7%	21,2%	22,3%	20,8%
Bedienden	Mannen	6,7%	6,3%	7,8%	7,9%	6,8%	10,2%	8,3%	10,4%	8,5%	9,3%	9,9%	10,9%	10,6%	8,8%	8,4%	11,5%	11,7%
	Vrouwen	48,6%	48,5%	47,1%	48,4%	52,6%	51,3%	51,9%	49,2%	49,6%	48,5%	52,1%	48,1%	50,1%	48,0%	47,6%	47,2%	44,9%
	Totaal	32,9%	32,3%	31,8%	32,0%	34,4%	35,1%	35,0%	34,1%	33,6%	32,9%	34,3%	32,7%	33,4%	32,0%	30,7%	32,6%	30,6%
Totaal	Mannen	8,1%	6,9%	8,2%	8,5%	7,6%	11,0%	8,9%	11,7%	8,9%	9,9%	11,5%	12,3%	11,5%	9,4%	9,8%	11,7%	12,0%
	Vrouwen	49,4%	49,3%	48,0%	49,5%	53,6%	52,1%	53,4%	50,4%	50,1%	49,5%	53,0%	49,3%	50,8%	49,5%	47,7%	48,4%	45,2%
	Totaal	29,1%	28,3%	28,3%	28,8%	30,6%	31,9%	31,4%	31,3%	30,1%	30,3%	31,4%	30,5%	30,1%	29,5%	28,1%	29,9%	28,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

⁸ Deze daling zou enkel aan statistische redenen te wijten kunnen zijn. Het aantal gegevens uit de EAK (Statistics Belgium) voor de arbeidsters van Nace 45 en 46 ligt voor het jaar 2014 immers 5000 eenheden lager en kan bijgevolg niet worden geïnterpreteerd.

Het aandeel van de deeltijdse arbeid in 2016 is met 28% in de distributiesector duidelijk hoger dan het aandeel deeltijdse arbeid in de verwerkende industrie (12,6%). Het hoge percentage vrouwen dat actief is in de distributiesector (47,6%) is deels het gevolg en deels de oorzaak hiervan. Enerzijds zijn vrouwen meer aangetrokken dan mannen door deeltijdse betrekkingen en zullen dus vaker actief zijn in de sectoren waar deze betrekkingen voor handen zijn. Anderzijds zullen sectoren waar veel vrouwen actief zijn vaker deeltijdse betrekkingen moeten aanbieden op vraag van de belanghebbenden.

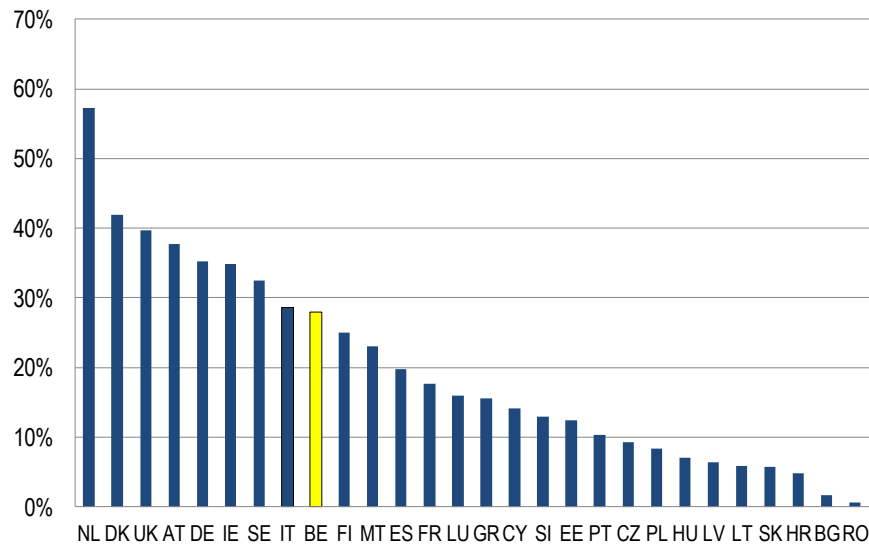
Het hoge aandeel deeltijdse arbeid in de distributiesector, is voornamelijk te wijten aan het zeer hoge aandeel deeltijdarbeid in de detailhandel (Nace 47). Dit aandeel is stabiel sinds 2000 en bedroeg 38,4% in 2016. In de groothandel (Nace 46) en de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) schommelde het aandeel deeltijders meer. In de groothandel steeg het aandeel van 11,5% in 2000 tot 18,9% in 2005, om daarna weer te dalen tot 14,1%. Het aandeel was nog lager in de distributie van motorvoertuigen (Nace 45), waar het schommelde tussen de 8,9% en 14,9%. In alle drie de subsectoren zijn het voornamelijk de vrouwen die deeltijds werken.

Tabel 3-2: Aandeel van de deeltijdwerknemers in het totale personeelsbestand van de subsectoren in de distributiesector in 2016

Sector	Deeltijdse	Procent sector
45: Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	6.720	10,7%
46: Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	21.301	14,1%
47: Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	106.633	38,4%
Totaal distributie (45, 46, 47)	137.582	28,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Met een aandeel van 28% deeltijdse werknemers in de distributiesector (Nace 45, 46 en 47) scoort België hoger dan Frankrijk (17,7%). Nederland is met 57,3% het land waar er veruit het meest deeltijds wordt gewerkt. Dit is niet enkel het geval in de distributiesector, maar ook in andere sectoren zoals de voedingssector. De meeste landen uit Zuid, Midden- en Oost-Europa kennen een deeltijdarbeid (ver) onder de 20%. De belangrijkste uitzondering hierop is Oostenrijk, waar de deeltijdarbeid 37,8% bedraagt.

Grafiek 3-2: Aandeel van de deeltijdarbeid in de Europese distributiesector in 2016 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

3.2 Aantal arbeidsuren per week

De onderstaande gegevens hebben betrekking op het aantal uren dat een voltijder en een deeltijder gewoonlijk werken per week. Het gaat hier om het gemiddelde aantal uren dat een persoon⁹ normaliter in een volledige week (zonder feestdagen) werkt. Hierin zijn alle uren - dus ook de al dan niet betaalde overuren - inbegrepen die een persoon normaal gezien werkt, maar niet de tijd voor de verplaatsing van en naar het werk en evenmin de pauze voor de hoofdmaaltijd (meestal 's middags).

Volgens de enquête naar arbeidskrachten werkte een voltijder in de Belgische distributiesector in 2016 gemiddeld 39,5 uur per week. Het aantal gepresteerde uren per week door een voltijder is sinds 1997 nauwelijks veranderd en altijd rond de 40 uur per week blijven schommelen. In 2016 werkten de voltijdse arbeiders gemiddeld 38,9 uur en de voltijdse bedienden 39,8 uur per week. De werkweek van een voltijder is het kortst in de detailhandel (Nace 47), t.w. 38,6 uur per week.

⁹ De steekproef bij de enquête naar arbeidskrachten wordt genomen uit leden van privéhuishoudens van 15 jaar of ouder. Ook zelfstandigen, studentenarbeid en interimarbeid zijn hierin verwerkt.

Tabel 3-3: Gewoonlijke gemiddelde wekelijkse arbeidsduur naar geslacht, statuut en arbeidsregeling in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

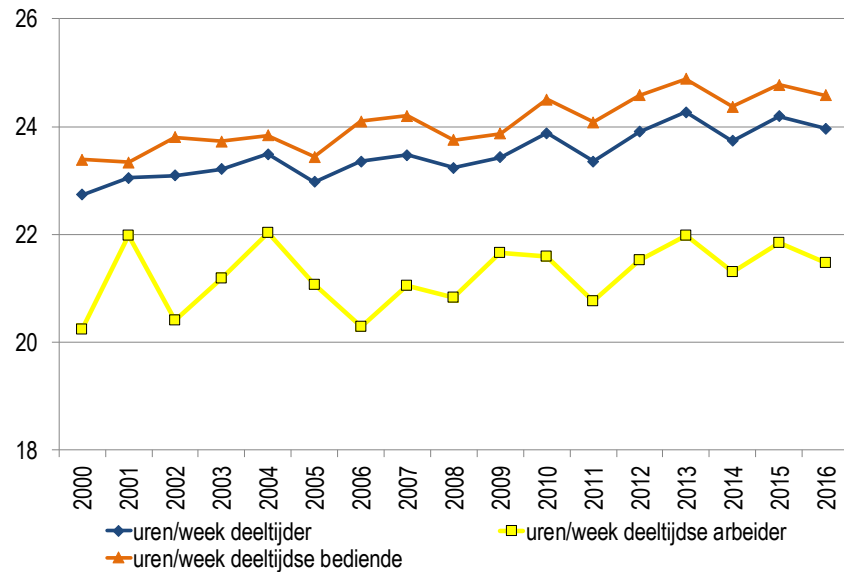
		Voltijds																
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Arbeiders	Mannen	38,9	39,2	39,1	38,8	38,8	38,9	38,9	39,1	38,7	38,7	39,3	38,7	38,8	39,0	38,9	39,0	39,1
	Vrouwen	38,0	38,0	38,7	38,3	37,7	37,3	38,2	37,8	38,0	38,4	38,0	38,9	37,7	38,5	38,2	37,8	38,0
	Totaal	38,8	39,0	39,0	38,8	38,6	38,7	38,8	38,9	38,6	38,7	39,1	38,8	38,6	38,9	38,8	38,9	38,9
Bedienden	Mannen	40,9	41,5	42,1	42,3	41,7	40,9	41,3	41,4	41,1	41,1	40,8	41,1	41,2	41,0	41,1	40,4	40,6
	Vrouwen	38,5	38,5	38,9	39,0	38,6	38,4	38,2	38,5	38,3	38,4	38,9	38,5	38,7	38,8	38,9	38,4	38,9
	Totaal	39,7	40,1	40,5	40,8	40,3	39,8	39,9	40,0	39,8	39,9	40,0	40,0	40,1	40,0	40,2	39,5	39,8
Totaal	Mannen	40,0	40,4	40,7	40,8	40,4	40,1	40,3	40,4	40,2	40,2	40,2	40,2	40,1	40,2	40,3	39,8	40,0
	Vrouwen	38,4	38,5	38,9	38,9	38,5	38,3	38,2	38,5	38,3	38,4	38,8	38,6	38,5	38,8	38,8	38,3	38,8
	Totaal	39,4	39,7	40,0	40,2	39,8	39,4	39,6	39,7	39,5	39,5	39,8	39,6	39,6	39,7	39,8	39,3	39,5
		Deeltijds																
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Arbeiders	Mannen	21,4	22,5	23,2	22,9	23,4	22,8	22,0	21,7	21,9	23,1	22,0	22,2	22,8	23,6	22,2	23,4	21,4
	Vrouwen	19,6	21,7	19,0	20,3	21,4	20,0	19,5	20,6	20,3	20,9	21,2	19,7	20,5	21,2	20,7	20,7	21,6
	Totaal	20,2	22,0	20,4	21,2	22,0	21,1	20,3	21,0	20,8	21,7	21,6	20,8	21,5	22,0	21,3	21,8	21,5
Bedienden	Mannen	23,8	21,1	22,6	22,8	24,7	21,8	23,3	24,6	23,4	23,1	24,7	23,7	24,7	24,1	23,8	24,9	24,2
	Vrouwen	23,4	23,5	23,9	23,8	23,8	23,7	24,2	24,2	23,8	24,0	24,5	24,1	24,6	25,0	24,5	24,8	24,7
	Totaal	23,4	23,3	23,8	23,7	23,8	23,4	24,1	24,2	23,8	23,9	24,5	24,1	24,6	24,9	24,4	24,8	24,6
Totaal	Mannen	22,4	21,9	22,9	22,8	24,1	22,2	22,7	23,1	22,7	23,1	23,4	23,0	23,8	23,8	23,0	24,3	23,0
	Vrouwen	22,8	23,2	23,1	23,3	23,4	23,1	23,5	23,6	23,3	23,5	24,0	23,4	23,9	24,4	23,9	24,2	24,2
	Totaal	22,7	23,1	23,1	23,2	23,5	23,0	23,4	23,5	23,2	23,4	23,9	23,4	23,9	24,3	23,7	24,2	24,0
		Totaal																
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Arbeiders	Mannen	37,3	37,9	37,7	37,3	37,5	37,0	37,4	36,8	37,2	37,1	37,0	36,5	36,7	37,4	37,0	37,2	36,8
	Vrouwen	28,0	29,3	28,2	28,2	27,9	27,4	26,4	27,9	28,4	28,5	28,1	28,0	28,2	28,2	29,7	28,0	30,2
	Totaal	35,1	35,7	35,3	35,1	35,2	34,6	34,8	34,6	35,0	34,8	35,0	34,4	34,8	35,1	35,1	35,1	35,3
Bedienden	Mannen	39,7	40,3	40,5	40,7	40,6	39,0	39,9	39,6	39,6	39,4	39,3	39,3	39,4	39,5	39,7	38,6	38,6
	Vrouwen	31,1	31,1	31,8	31,6	30,7	30,9	30,9	31,5	31,1	31,4	31,4	31,6	31,6	32,2	32,0	32,0	32,5
	Totaal	34,2	34,5	35,1	35,3	34,5	34,0	34,3	34,6	34,4	34,6	34,7	34,8	34,9	35,2	35,3	34,7	35,1
Totaal	Mannen	38,5	39,1	39,2	39,3	39,2	38,1	38,8	38,4	38,6	38,5	38,3	38,1	38,3	38,7	38,6	38,0	37,9
	Vrouwen	30,7	30,9	31,3	31,2	30,4	30,4	30,3	31,0	30,8	31,0	31,0	31,1	31,1	31,6	31,7	31,5	32,2
	Totaal	34,5	34,9	35,2	35,2	34,7	34,2	34,5	34,6	34,6	34,6	34,8	34,7	34,9	35,1	35,3	34,8	35,2

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Deeltijdse werknemers hebben in de periode 1997-2013 hun aantal gepresteerde uren zien stijgen van 22,7 naar 24,3 uur. In 2014 is dat aantal opnieuw gedaald tot 23,7 en in 2016 werkte de deeltijdse werknemer gemiddeld 24 uur per week. Deeltijdse bedienden werken gemiddeld langer dan arbeiders (24,6 uur tegenover 21,5 uur). Het aantal uren gepresteerd door vrouwelijke deeltijdse arbeiders lag in 2016 niet langer lager dan bij de mannelijke arbeiders, ook bij de bedienden hadden de vrouwelijke deeltijders meestal de langste werkweek.

Voor de subsectoren krijgen we een gelijkaardig beeld. De werkweek van deeltijders is het langst in de groothandel (Nace 46), gemiddeld 25,6 uur per week.

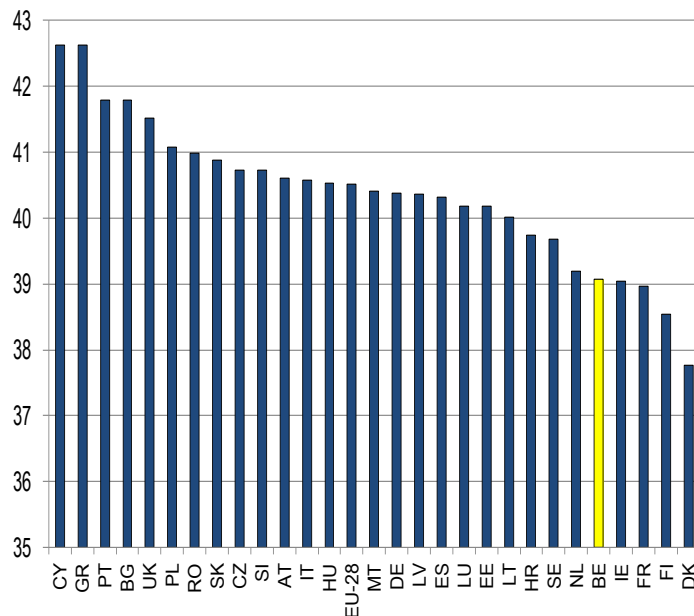
Grafiek 3-3: Gemiddeld aantal door deeltijders in de distributiesector (Nace 45, 46, 47) gewerkte uren in de periode 1997-2016

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

België heeft volgens de Eurostat-statistieken een werkweek van om en bij de 39,4 uur voor voltijders (arbeider/bediende) in de distributiesector. Dit is de op vier na kortste werkweek in de EU. De werkweken zijn nog een beetje korter in Ierland, Frankrijk, Finland en Denemarken. De Duitsers kennen een iets langere werkweek van 40,4 uur.

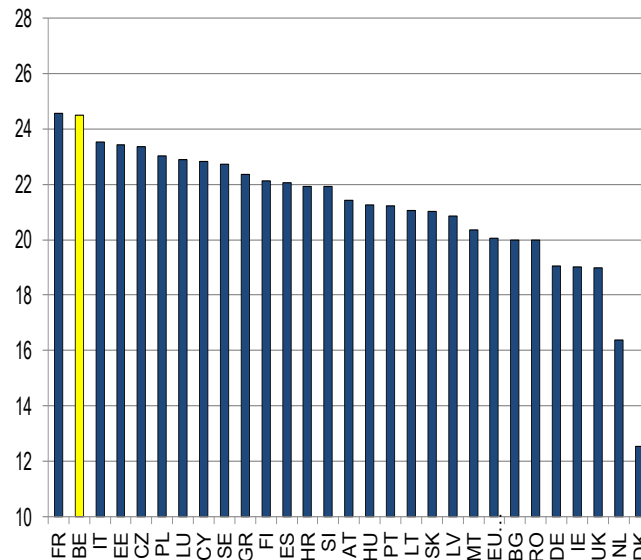
Grafiek 3-4: Gemiddeld aantal arbeidsuren per week van voltijders in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar arbeidskrachten (Eurostat)

Volgens de statistieken van Eurostat werken deeltijders in België gemiddeld ongeveer 24,5 uur per week. Binnen de Europese Unie is dit het op één na hoogste cijfer. In Duitsland en vooral in Nederland is de gemiddelde werkweek van een deeltijder kort, met respectievelijk slechts 19 en 16,4 uur per week.

Grafiek 3-5: Gemiddeld aantal arbeidsuren per week van deeltijders in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

3.3 Vaste en tijdelijke arbeidsplaatsen

In de onderstaande gegevens wordt een onderscheid gemaakt tussen vaste en tijdelijke arbeidsplaatsen¹⁰. Een baan kan als tijdelijk worden beschouwd als de werkgever en de werknemer hebben afgesproken dat het einde van de arbeidsovereenkomst wordt bepaald door objectieve voorwaarden, zoals een precieze datum, de voltooiing van een opdracht of de terugkeer van de werknemer die tijdelijk werd vervangen.

In 2016 bedroeg het aandeel banen van onbepaalde duur (vaste arbeidsplaatsen) 89,6%, tegenover 10,4% voor de banen van bepaalde duur (tijdelijke arbeidsplaatsen). Hiermee overschrijdt het aandeel tijdelijke jobs voor het eerst sinds 2000 de piek van 2011 (9,5%). De daling van het aantal tijdelijke banen dat zich sinds 2011 doorzette kent een ommeslag vanaf 2014. Noteren we dat vanaf 1 januari 2014 de proefperiode bij een contract van onbepaalde duur werd afgeschaft. Ook in de Vlaamse dienstensector in zijn geheel wordt meer beroep gedaan op contracten van bepaalde duur. Een enquête bij Vlaamse ondernemingen en organisaties van de SERV wijst uit dat tussen 2004 en 2016 een opvallend hoger aandeel respondenten (47,4% in 2016 tgv. 18,7% in 2004) gebruikt maakt van contracten van bepaalde duur¹¹.

¹⁰ Alle contracten van vaste of tijdelijke aard zijn hierin opgenomen, ook studentenarbeid en uitzendarbeid.

¹¹ SERV, rapport "uitzendarbeid en flexibiliteit", enquête bij ondernemingen en organisaties in Vlaanderen, juni 2017

Tabel 3-4: Vaste en tijdelijke banen in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

	Vaste banen			Tijdelijke banen		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
2000	93,0%	92,3%	92,6%	7,3%	7,7%	7,4%
2001	92,7%	90,8%	91,7%	7,3%	9,2%	8,3%
2002	93,6%	92,4%	93,0%	6,4%	7,6%	7,0%
2003	93,0%	91,2%	92,1%	7,0%	8,8%	7,9%
2004	94,0%	92,2%	93,1%	6,0%	7,8%	6,9%
2005	92,8%	92,4%	92,6%	7,2%	7,6%	7,4%
2006	93,1%	92,7%	92,9%	6,9%	7,3%	7,1%
2007	92,6%	90,9%	91,7%	7,4%	9,1%	8,3%
2008	93,5%	91,4%	92,4%	6,5%	8,6%	7,6%
2009	92,8%	91,1%	91,9%	7,2%	8,9%	8,1%
2010	93,0%	91,7%	92,4%	7,0%	8,3%	7,6%
2011	91,5%	89,4%	90,5%	8,5%	10,6%	9,5%
2012	92,9%	90,2%	91,6%	7,1%	9,8%	8,4%
2013	92,0%	91,3%	91,7%	8,0%	8,7%	8,3%
2014	92,4%	90,2%	91,3%	7,6%	9,8%	8,7%
2015	91,2%	90,3%	90,8%	8,8%	9,7%	9,2%
2016	90,1%	89,0%	89,6%	9,9%	11,0%	10,4%

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

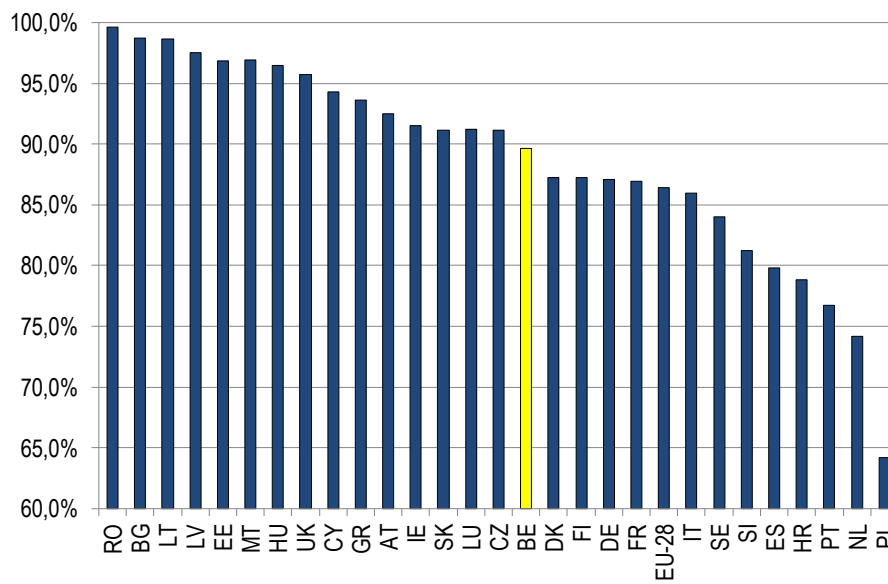
Een uitsplitsing naar beroepsstatuut brengt bovendien aan het licht dat meer arbeiders dan bedienden met een contract van bepaalde duur werken: in 2016 was dit 16,3% van de arbeiders (14,6% voor mannen en 21,7% voor vrouwen) en slechts 8,2% van de bedienden (6,8% voor mannen en 9,3% voor vrouwen). Vooral het aandeel arbeidsters met een contract van bepaalde duur is dus hoog.

Het percentage tijdelijke arbeid is het laagst in de distributie van motorvoertuigen (Nace 45), t.w. 1,2% van het totaal aantal werknemers in de distributiesector, en loopt sinds 2000 contant terug (9,9%). De groothandel (Nace 46) geeft ook een vrij laag percentage tijdelijke arbeid te zien, nl. 2,1% in 2016. In de detailhandel (Nace 47) is het aandeel tijdelijk werk het hoogst met 7,1% in 2016, maar is in vergelijking met 2000 (8%) afgenomen.

Binnen de Europese Unie bekleedt de Belgische distributiesector een middenpositie wat het aantal werknemers met een contract van onbepaalde duur betreft (89,6%). Dit aandeel is hoger dan in de Duitse (87,1%), Franse (86,9%) en vooral Nederlandse¹² (74,2%) distributiesector. Merk op dat het aandeel van de vaste banen in de Nederlandse distributiesector het op één na laagste van Europa is.

¹² Nederland voerde in 1999 de 'flexwet' in (Wet Flexibiliteit en zekerheid), waardoor de arbeidsmarkt in Nederland flexibeler werd. Omdat het aandeel flexibele werknemers sindsdien veel sneller is gegroeid dan in de buurlanden is er sinds 2014 een nieuwe Wet Werk en Zekerheid ingevoerd, om de flexibiliteit opnieuw wat in te perken en het verschil op de arbeidsmarkt tussen mensen met een vaste baan en flexwerkers te verminderen. Maatregelen zijn onder andere dat werkgevers vanaf 1 januari 2015 gedwongen worden een contract van bepaalde duur sneller om te zetten in een vast contract en dat flexibele werknemers meer ontslagbescherming krijgen (RIJKSOVERHEID, Smits, W., Van Den Ameele, A. (2007), « De wet flexibiliteit en zekerheid », Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, blz.1. HR-KIOSK.NL, 3 februari 2015, Wet Werk en Zekerheid (2013), via internetadres: <http://www.hr-kiosk.nl/hoofdstuk/arbeidsrecht/wet-flexibiliteit-en-zekerheid/wetsvoorstel-werk-en-zekerheid-2013>.

Grafiek 3-6: Aandeel van de werknemers met een overeenkomst voor onbepaalde duur in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)

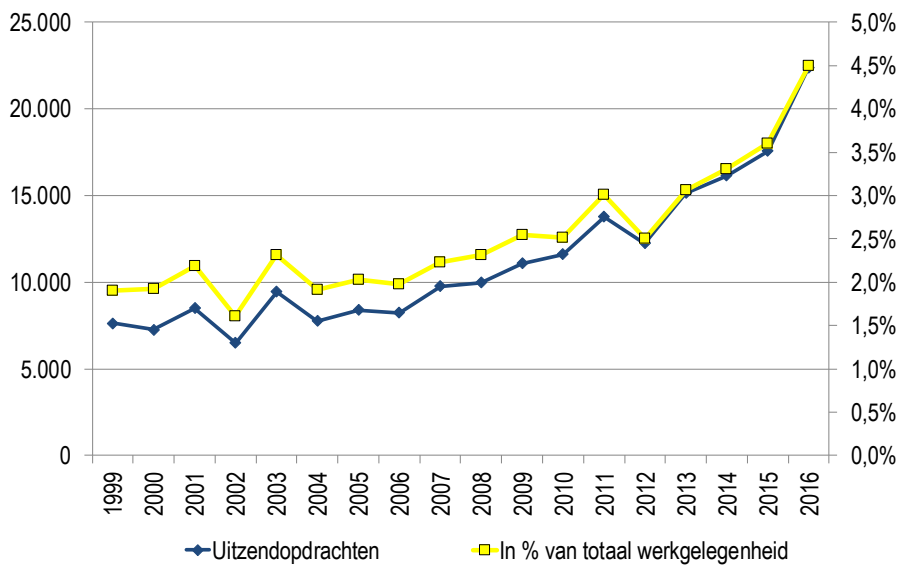
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

3.3.1 Uitzendarbeid

Sinds 1999 geeft het gebruik van uitzendarbeid een sterk stijgende tendens te zien. Vooral in 2016 gaat de uitzendarbeid pijlsnel de hoogte in met een toename van 27% tegenover 2015. In 2016 werken in de distributiesector 22.364 uitzendkrachten, d.i. 4,5% van de totale werkgelegenheid in de sector, terwijl het aandeel van de uitzendarbeid voor de economie in haar geheel voor 2016 op 2,8%¹³ wordt geraamd¹⁴.

¹³ Verhouding van het aantal uitzendkrachten tgv. de loontrekkende beroepsbevolking

¹⁴ Bron: Federgon, jaarverslag 2016

Grafiek 3-7: Uitzendarbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)¹⁵

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

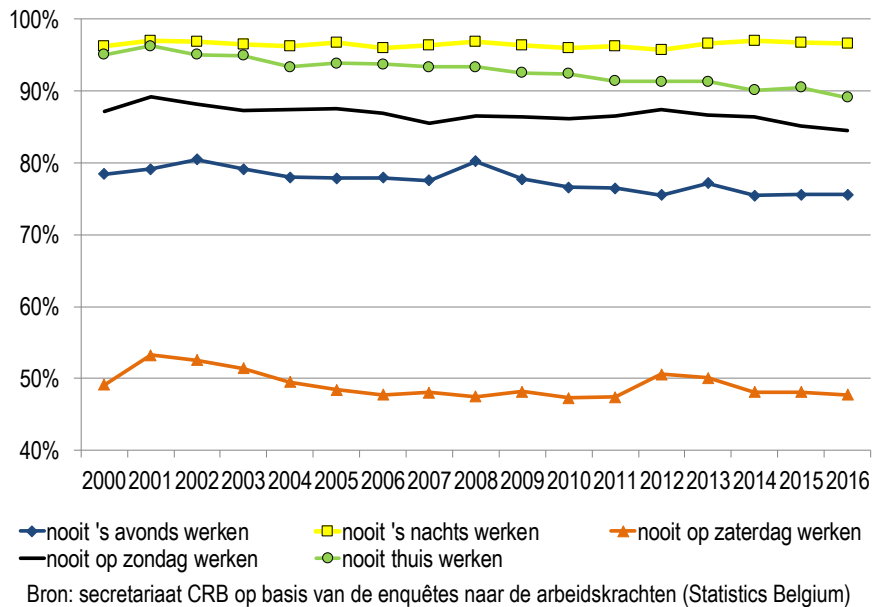
3.4 *Atypische arbeid*

De enquête naar de arbeidskrachten bevat interessante gegevens over het belang van de verschillende vormen van atypische arbeid, namelijk avondwerk, nachtwerk, zaterdags- en zondagswerk en thuiswerk.

De antwoorden van de ondervraagde personen werden, zoals bij de voorgaande enquêtes, voor elke categorie in drie groepen ingedeeld: personen die gewoonlijk, soms of nooit volgens een bepaald stelsel werken. Duidelijkheidshalve vergelijken we de toestand in de Belgische distributiesector voor alle vormen van atypische arbeid enkel met de situatie in de drie buurlanden (Duitsland, Frankrijk, Nederland) en met het Europese gemiddelde.

Een waarneming op lange termijn toont aan dat het percentage werknemers (mannen en vrouwen) dat verklaart nooit 's avonds, thuis, zaterdags of zondags te werken sinds 2000 lichtjes is afgenomen. We noteren tussen 2000 en 2016 dat het aandeel nachtwerk quasi onveranderd blijft. Ook valt meteen op dat het aandeel werknemers dat nooit op zaterdag werkt zeer laag ligt (47,8%). Dit is een typisch kenmerk voor de distributiesector (cf. infra).

¹⁵ Er is een breuk in de reeks in 2008, maar die heeft zo goed als geen impact op de berekening van de uitzendkrachten in de distributiesector.

Grafiek 3-8: Atypische arbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

23,5% van de werknemers doet soms of gewoonlijk avondwerk. Het aandeel mannen dat nooit 's avonds werkt is iets lager dan het aandeel vrouwen dat zegt nooit 's avonds te werken (73,4% tegenover 78% in 2016). Zowel bij mannen als vrouwen was dit aandeel gedurende heel de periode vrij constant, op een paar kleine schommelingen na. Bij de mannen zien we wel een geleidelijke toename van de groep die soms (minder dan 50% van de werkdagen) 's avonds werkt, nl. van 15,9% tot 20,8%. Deze groei wordt deels gecompenseerd door het feit dat de mannen die gewoonlijk (50% van de werkdagen of meer) of altijd 's avonds werken, licht afnam.

Tabel 3-5: Avondwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

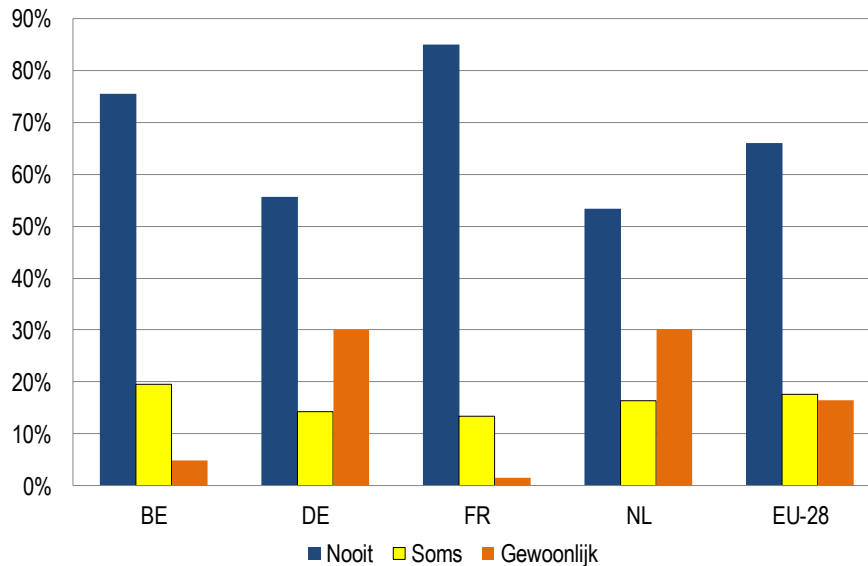
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mannen																	
Nooit	76,7%	76,9%	76,7%	77,2%	76,3%	75,4%	73,9%	74,5%	77,1%	75,3%	75,6%	73,9%	73,0%	75,1%	72,1%	73,9%	73,4%
Minder dan 50 % van de werkdagen	15,9%	15,0%	15,0%	15,5%	16,0%	16,5%	16,5%	16,4%	16,5%	16,0%	16,7%	17,7%	19,1%	19,2%	21,8%	20,0%	20,8%
50% van de werkdagen of meer	5,0%	5,5%	5,8%	5,1%	5,3%	5,4%	6,6%	6,8%	4,6%	6,0%	4,9%	5,8%	5,1%	3,9%	4,1%	4,3%	3,7%
Altijd	2,5%	2,6%	2,5%	2,2%	2,7%	2,7%	3,0%	2,3%	1,9%	2,7%	2,7%	2,6%	2,7%	1,9%	2,1%	1,8%	2,0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100%	100,0%
Vrouwen																	
Nooit	80,2%	81,3%	84,2%	81,2%	79,7%	80,3%	81,9%	80,7%	83,2%	80,1%	77,6%	79,2%	78,3%	79,4%	79,2%	77,3%	78,0%
Minder dan 50 % van de werkdagen	14,8%	13,2%	11,5%	13,1%	14,4%	14,3%	12,8%	14,3%	12,5%	14,6%	16,3%	15,7%	17,0%	15,7%	16,4%	18,3%	18,0%
50% van de werkdagen of meer	3,1%	4,1%	3,2%	4,6%	4,4%	4,3%	4,1%	3,7%	3,4%	4,2%	4,7%	3,5%	3,7%	3,8%	3,4%	3,5%	3,1%
Altijd	1,9%	1,4%	1,1%	1,0%	1,5%	1,2%	1,2%	1,4%	0,9%	1,1%	1,4%	1,6%	1,0%	1,1%	0,9%	0,9%	0,9%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100,0%	100,0%
Totaal																	
Nooit	78,5%	79,1%	80,5%	79,1%	78,0%	77,9%	77,9%	77,6%	80,2%	77,8%	76,6%	76,5%	75,5%	77,2%	75,5%	75,6%	75,6%
Minder dan 50 % van de werkdagen	15,9%	15,0%	15,0%	15,5%	16,3%	16,5%	16,5%	16,4%	16,5%	15,3%	16,5%	16,7%	18,1%	17,4%	19,2%	19,1%	19,5%
50% van de werkdagen of meer	4,0%	4,8%	4,5%	4,9%	4,8%	4,8%	5,3%	5,2%	4,0%	5,1%	4,8%	4,7%	4,5%	3,9%	3,7%	3,9%	3,5%
Altijd	2,5%	2,6%	2,5%	2,2%	2,1%	2,7%	3,0%	2,3%	1,9%	1,9%	2,1%	2,1%	1,9%	1,5%	1,5%	1,4%	1,5%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100%	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Uit een vergelijking met de buurlanden stellen we vast dat in 2016 het aandeel van de werknemers die nooit 's avonds werken het hoogst is in de Franse distributiesector (85%). De Belgische distributiesector komt op de tweede plaats met een aandeel van 75,5%, wat een stuk hoger is dan dat in de Duitse en de Nederlandse distributiesectoren (resp. 55,6% en 53,4%).

We merken op dat de Duitse en Nederlandse distributiesectoren zich onderscheiden door een relatief hoog aandeel werknemers die verklaren gewoonlijk 's avonds te werken (respectievelijk 30% en 30,2%). In Frankrijk is dit aandeel met amper 1,6% het laagst, maar in België is dit nauwelijks hoger (4,9%). Voor de werknemers die verklaren soms 's avonds te werken zijn er geen grote verschillen tussen de buurlanden.

Grafiek 3-9: Aandeel van het avondwerk in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

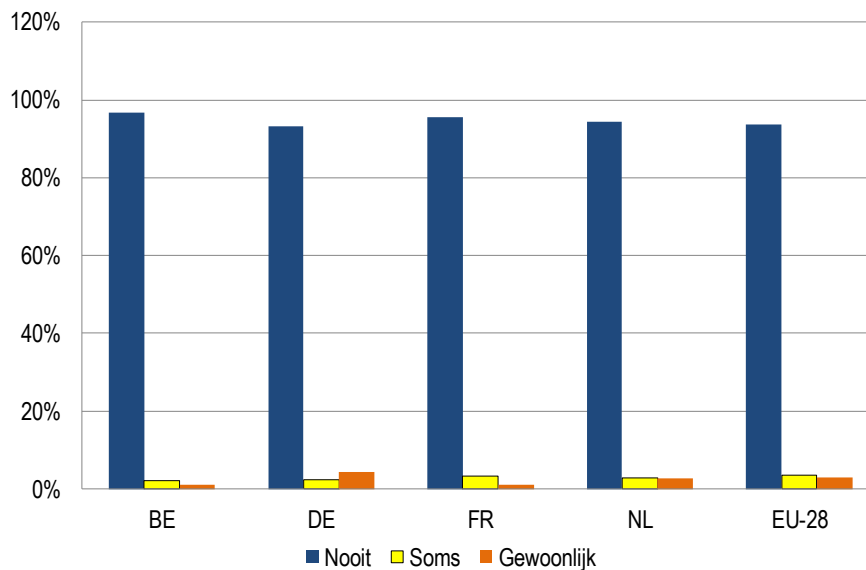
Nachtwerk komt nauwelijks voor in de distributiesector, meer dan 96% van de werknemers geeft aan nooit 's nachts te werken. Het aandeel van de werknemers die nooit 's nachts werken, is sinds 2000 quasi onveranderd gebleven (96,6% in 2016 tegenover 96,3% in 2000). Nachtwerk komt iets vaker voor bij de mannelijke werknemers dan bij de vrouwen.

Tabel 3-6: Nachtwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Mannen																	
Nooit	94,0%	95,4%	94,8%	94,4%	93,9%	94,3%	93,4%	94,5%	94,8%	94,0%	93,8%	93,7%	93,7%	94,5%	95,2%	95,3%	95,4%
Minder dan 50 % van de werkdagen	3,0%	2,8%	2,1%	3,6%	3,4%	3,3%	3,4%	2,7%	3,6%	2,8%	3,0%	3,4%	3,7%	3,8%	2,9%	3,0%	2,7%
50% van de werkdagen of meer	0,8%	0,3%	1,0%	0,6%	1,2%	0,7%	1,4%	1,0%	0,6%	1,2%	0,9%	1,0%	1,3%	0,5%	0,8%	0,5%	0,5%
Altijd	2,2%	1,5%	2,1%	1,4%	1,4%	1,7%	1,8%	1,8%	1,0%	1,9%	2,2%	1,9%	1,3%	1,2%	1,1%	1,1%	1,4%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Vrouwen																	
Nooit	98,5%	98,7%	98,8%	98,7%	98,6%	99,2%	98,6%	98,2%	98,8%	98,7%	98,3%	99,0%	98,0%	98,8%	99,1%	98,1%	98,0%
Minder dan 50 % van de werkdagen	1,1%	1,0%	0,8%	1,0%	0,9%	0,7%	1,0%	1,4%	0,9%	0,9%	1,4%	0,9%	1,7%	0,8%	0,7%	1,4%	1,7%
50% van de werkdagen of meer	0,1%	0,1%	0,0%	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,2%	0,1%	0,0%	0,1%	0,2%	0,2%	0,0%	0,1%
Altijd	0,3%	0,2%	0,3%	0,1%	0,4%	0,1%	0,3%	0,3%	0,1%	0,1%	0,2%	0,1%	0,2%	0,3%	0,1%	0,4%	0,2%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Totaal																	
Nooit	96,3%	97,1%	96,8%	96,5%	96,2%	96,7%	96,0%	96,4%	96,9%	96,4%	96,0%	96,3%	95,8%	96,6%	97,1%	96,7%	96,6%
Minder dan 50 % van de werkdagen	2,0%	1,9%	1,4%	2,3%	2,2%	2,0%	2,2%	2,0%	2,2%	1,9%	2,2%	2,2%	2,7%	2,3%	1,9%	2,3%	2,2%
50% van de werkdagen of meer	0,4%	0,2%	0,5%	0,4%	0,7%	0,4%	0,8%	0,6%	0,4%	0,7%	0,5%	0,5%	0,7%	0,4%	0,5%	0,3%	0,3%
Altijd	1,3%	0,9%	1,2%	0,7%	0,9%	0,9%	1,0%	1,0%	0,6%	1,0%	1,2%	1,0%	0,8%	0,7%	0,6%	0,8%	0,8%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Uit de onderstaande grafiek blijkt evenwel dat het aandeel van de nachtarbeid in de buurlanden ook zeer laag is. De Duitse distributiesector kent met 4,3% het hoogste aandeel werknemers dat zegt gewoonlijk 's nachts te werken.

Grafiek 3-10: Aandeel van het nachtwerk in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

We moeten hierbij opmerken dat de regels voor avond- en nachtwerk op de Belgische arbeidsmarkt streng zijn, waardoor het voor bedrijven soms moeilijk is om flexibel in te spelen op de vraag. Zeker toekomstsectoren zoals de e-commerce dragen hier gevolgen van.

Een wetwijziging om nachtwerk (werken tussen 20 uur en 6 uur) in de e-commerce mogelijk te maken, werd in december 2015 door de sociale partners goedgekeurd. Dat zou nachtwerk in de e-commerce voor de komende jaren moeten vergemakkelijken. In tegenstelling tot zondagwerk en andere vormen van atypische arbeid wordt er regelmatig op zaterdag gewerkt in de distributiesector.

Iets minder dan de helft (47,8%) van de werknemers zegt nooit op zaterdag te werken. Dit is een lichte daling in vergelijking met 2000 (49,2%). Zowel in het zaterdag- als zondagwerk zien we de voorbije jaren een belangrijke verschuiving van 1 dag zaterdag- of zondagwerk naar 2 dagen of meer. In 2000 werkte 26,7% van de werknemers 1 dag op zaterdag of zondag en in 2016 was dit gedaald tot 19,5%. Het aandeel werknemers dat 2 dagen of meer op zaterdag of zondag werkte was 13,2% in 2000 en steeg tot 24,3% in 2016. Voor de zondag zijn de koopzondagen en de uitbreidingen van de toeristische koopcentra (o.a. Antwerpen) hier niet vreemd aan.

Tabel 3-7: Zaterdagwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nooit	49,2%	53,3%	52,6%	51,5%	49,5%	48,4%	47,8%	48,1%	47,5%	48,2%	47,3%	47,4%	50,6%	50,1%	48,2%	48,1%	47,8%
Eén dag	19,0%	17,3%	16,8%	17,4%	17,3%	17,0%	17,1%	15,3%	16,3%	16,8%	17,3%	13,9%	13,4%	12,4%	13,7%	13,7%	12,1%
2 dagen of meer	11,0%	10,9%	10,7%	11,2%	12,3%	13,1%	12,8%	15,1%	13,8%	14,3%	14,9%	16,8%	16,2%	17,0%	18,7%	17,8%	19,1%
Altijd	20,8%	18,5%	19,9%	20,0%	20,9%	21,4%	22,3%	21,6%	22,4%	20,7%	20,5%	21,9%	19,7%	20,5%	19,5%	20,4%	21,0%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100,0%	100,0%

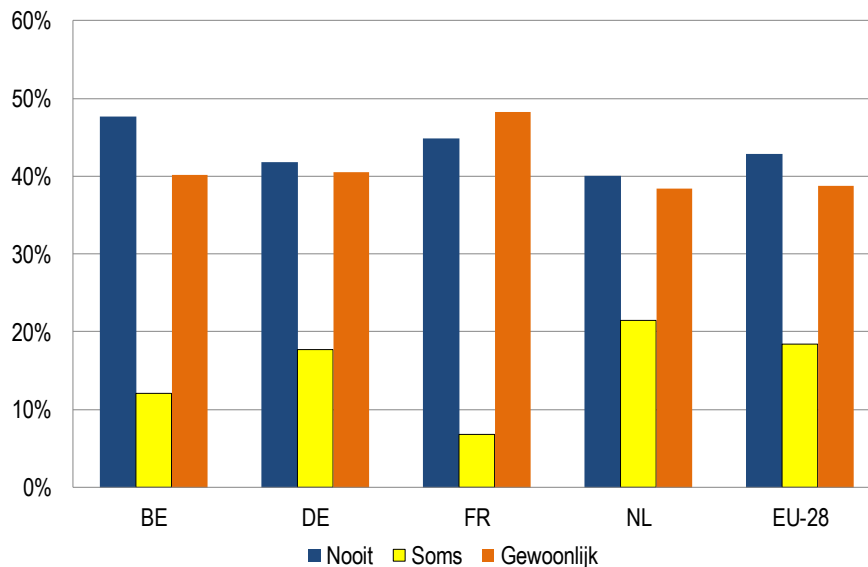
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Tabel 3-8: Zondagwerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nooit	87,2%	89,2%	88,2%	87,3%	87,5%	87,5%	86,9%	85,5%	86,5%	86,4%	86,2%	86,6%	87,4%	86,7%	86,4%	85,1%	84,5%
Eén dag	7,7%	6,7%	6,6%	7,9%	7,3%	7,0%	7,4%	8,1%	7,8%	7,4%	8,3%	7,2%	6,7%	5,8%	7,1%	7,6%	7,4%
2 dagen of meer	2,2%	2,1%	2,3%	2,8%	2,6%	3,0%	2,9%	3,7%	3,0%	3,4%	3,3%	3,3%	4,0%	4,9%	4,4%	4,8%	5,2%
Altijd	2,9%	1,9%	2,9%	2,1%	2,6%	2,5%	2,8%	2,7%	2,7%	2,8%	2,2%	2,9%	2,0%	2,5%	2,1%	2,5%	2,8%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100,0%	100,0%

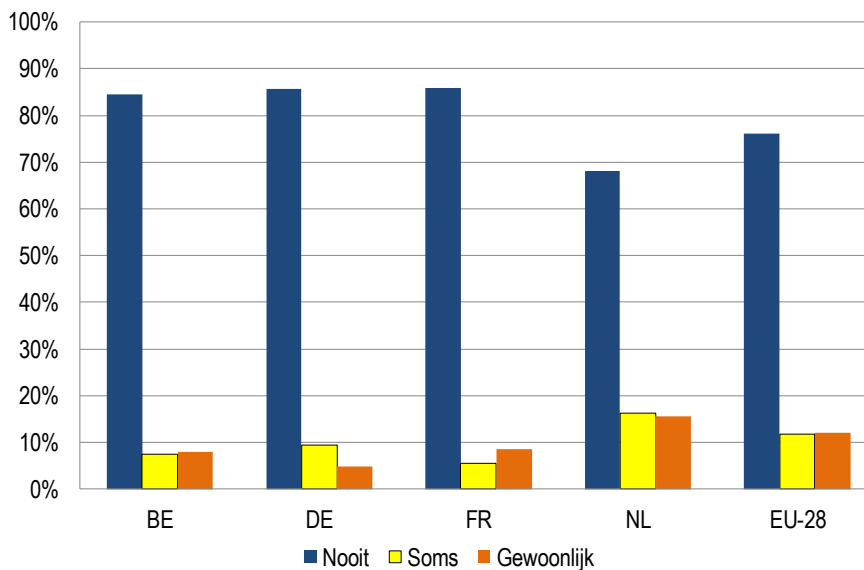
Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Uit de onderstaande grafiek blijkt dat zaterdagwerk toch nog iets minder verspreid is in de Belgische distributiesector dan bij haar Franse, Duitse en vooral Nederlandse sectorgenoten. Daar waar in België 47,7% van de werknemers aangeeft nooit zaterdagwerk uit te voeren, is dit aandeel in Frankrijk (44,9%), Duitsland (41,8%) en vooral in Nederland (40%) duidelijk lager.

Grafiek 3-11: Aandeel van het zaterdagwerk in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

Het aandeel werknemers dat nooit op zondag werkt is in Duitsland (85,7%) en Frankrijk (85,9%) ongeveer even groot als in België (84,6%), maar in Nederland ligt dat aandeel met 68,1% onder het Europees gemiddelde (76,2%).

Grafiek 3-12: Aandeel van het zondagwerk in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

Het thuiswerk is gegroeid sinds het jaar 2000. In 2000 gaf nog 95,1% van de werknemers aan nooit thuis te werken, in 2016 was dit gedaald tot 89,1%. Dit is voornamelijk dankzij een stijging van het aantal werknemers die soms thuis werken (van 2,9% tot 8,6%).

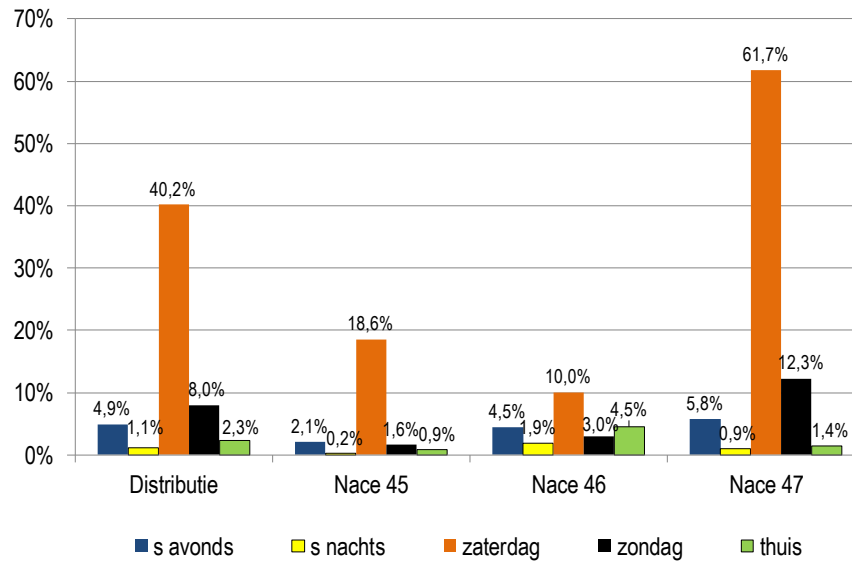
Tabel 3-9: Thuiswerk in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Nooit	95,1%	96,3%	95,1%	94,9%	93,4%	93,9%	93,7%	93,4%	93,4%	92,5%	92,4%	91,4%	91,3%	91,3%	90,1%	90,5%	89,1%
Eén dag	2,9%	2,5%	2,7%	3,4%	3,7%	3,8%	3,3%	4,3%	4,0%	4,7%	5,0%	5,5%	6,0%	6,3%	7,1%	7,4%	8,6%
2 dagen of meer	0,6%	0,6%	0,8%	0,9%	1,4%	1,0%	1,6%	0,9%	1,3%	1,5%	1,4%	1,3%	1,3%	1,2%	1,3%	1,1%	1,0%
Altijd	1,4%	0,6%	1,4%	0,8%	1,5%	1,2%	1,4%	1,5%	1,2%	1,3%	1,3%	1,8%	1,4%	1,2%	1,4%	1,0%	1,2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	0%	0%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

Als we de situatie in de verschillende subsectoren vergelijken, blijkt dat atypische arbeid voornamelijk voorkomt in de detailhandel (Nace 47). Vooral het weekendwerk komt duidelijk meer voor in de detailhandel dan in de andere subsectoren. Het hoge percentage zaterdagwerk in de distributiesector is zo goed als volledig op conto van de detailhandel te schrijven. Thuiswerk en nachtwerk komen iets vaker voor in de groothandel (Nace 46), maar het weekendwerk is er beperkt.

Grafiek 3-13: Aandeel van de loontrekkers die gewoonlijk 's avonds, 's nachts, in het weekend of thuis werken in de distributiesector en in de subsectoren 45, 46 en 47 in 2016

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

3.5 Werktijdderegeling

De enquêtes naar de arbeidskrachten geven ook meer details over de werktijdderegelingen. Zo kan een onderscheid worden gemaakt tussen de werknemers die "identieke", d.w.z. "normale" arbeidstijden hebben en zij die een bijzondere werktijdderegeling hebben (arbeid in twee, drie of vier ploegen, vrijwillige of opgelegde glijdende werktijden, gespreide werktijden e.a.).

3.5.1 Identieke werktijden

Het aandeel van de werknemers met "identieke werktijden" - d.w.z. die hun werk op een welbepaald uur moeten beginnen en beëindigen - is 72,3% in de distributiesector. Het verschil tussen arbeiders en bedienden is vrij groot, respectievelijk 77,5% en 70,4%. Het aandeel werknemers met "identieke werktijden" is het grootst in de sector distributie van motorvoertuigen (Nace 45) en het kleinst in de detailhandel (respectievelijk 86,1% en 66,1%).

3.5.2 Ploegenarbeid

Bijzondere werktijdderegelingen zijn in de distributiesector dus niet zo abnormaal. De belangrijkste zijn opgelegde variabele werktijden (14,5%) en gekozen variabele werktijden (5,5%). Ploegenarbeid maakte in 2016 slechts 4,4% van de totale werkgelegenheid in de distributiesector uit. Een verdeling naar beroepsstatuut toont aan dat zowel arbeiders als bedienden slechts in beperkte mate in ploegen werken (7,7% en 3,2%). In de sector van de distributie van de motorvoertuigen (Nace 45) komt ploegenarbeid het minst voor; slechts 3,7% van het personeelsbestand werkt in ploegen in 2016.

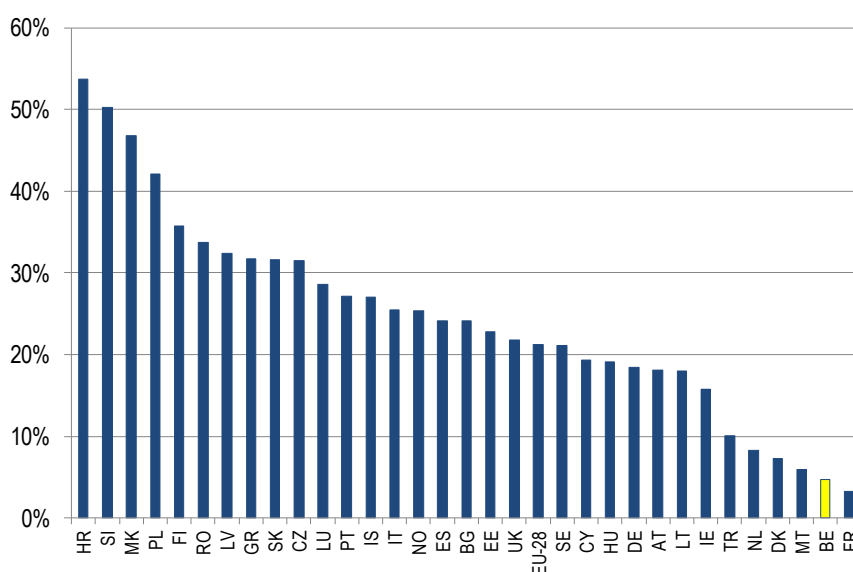
Tabel 3-10: Ontwikkeling van de ploegenarbeid in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Arbeiders	Mannen	4,9%	7,5%	7,7%	7,9%	5,2%	6,2%	7,0%	7,0%
	Vrouwen	7,4%	8,8%	5,3%	4,0%	4,3%	7,3%	5,2%	10,2%
	Totaal	5,5%	7,8%	7,1%	7,0%	5,0%	6,5%	6,6%	7,7%
Bedienden	Mannen	2,6%	3,9%	4,6%	4,1%	3,3%	3,5%	2,7%	3,2%
	Vrouwen	3,5%	3,5%	2,6%	3,7%	2,7%	3,3%	2,5%	3,2%
	Totaal	3,2%	3,7%	3,4%	3,9%	2,9%	3,4%	2,6%	3,2%
Totaal	Mannen	3,5%	5,4%	5,8%	5,7%	4,1%	4,5%	4,4%	4,7%
	Vrouwen	4,1%	4,2%	3,0%	3,8%	2,9%	3,9%	2,8%	4,1%
	Totaal	3,8%	4,8%	4,4%	4,8%	3,5%	4,2%	3,7%	4,4%

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten

In vergelijking met de andere Europese distributiesectoren behoort het aandeel werknemers dat in België in ploegen werkt (4,8%) in 2016 tot de laagste van Europa. Enkel in Frankrijk (3,2%) is het aandeel nog lager. In Nederland (8,3%) en vooral in Duitsland (18,4%) is het aandeel werknemers dat in ploegen werkt groter. Toch behoren zij in vergelijking met de andere Europese landen tot de groep met een eerder laag aandeel van ploegenarbeid. In de Europese Unie werkt gemiddeld 21,2% van de werknemers in de distributiesector in ploegen. Het aandeel werknemers dat in de buurlanden in ploegen werkt, is dus overall lager dan het Europees gemiddelde.

Grafiek 3-14: Aandeel van ploegenarbeid in de Europese distributiesectoren in 2016 (Nace 45, 46, 47)

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Eurostat)

3.5.3 Glijdende en gespreide werktijden

We stellen vast dat slechts 1,8% van de arbeiders in de distributiesector een beroep kan doen op gekozen glijdende werktijden, tegenover 6,9% van de bedienden. Ook in het systeem van opgelegde variabele werktijden werken meer bedienden dan arbeiders (16,2% tegenover 9,8%). Verder blijkt dat slechts 0,5% van de werknemers in de distributiesector werkt in gespreide werktijden.

Tabel 3-11: Werkrooster in 2016 in de distributiesector (Nace 45, 46, 47)

Arbeiders	Mannen	Vrouwen	Totaal
Arbeid in twee ploegen	5,5%	9,1%	6,4%
Arbeid in drie ploegen	1,2%	0,5%	1,0%
Arbeid in vier of meer ploegen	0,3%	0,6%	0,4%
Gekozen variabele werktijden	2,3%	0,3%	1,8%
Opgelegde variabele werktijden	8,8%	13,0%	9,8%
Onderbroken uurooster	0,1%	1,1%	0,4%
Ander werkrooster	3,3%	1,2%	2,8%
Subtotaal	21,5%	25,9%	22,5%
Identieke werktijden	78,5%	74,1%	77,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

Bedienden	Mannen	Vrouwen	Totaal
Arbeid in twee ploegen	2,7%	2,6%	2,7%
Arbeid in drie ploegen	0,5%	0,5%	0,5%
Arbeid in vier of meer ploegen	0,1%	.	0,0%
Gekozen variabele werktijden	10,0%	4,5%	6,9%
Opgelegde variabele werktijden	12,1%	19,3%	16,2%
Gespreide werktijden	0,7%	0,4%	0,5%
Ander werkrooster	3,1%	2,6%	2,8%
Subtotaal	29,1%	29,9%	29,6%
Identieke werktijden	70,9%	70,1%	70,4%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

arbeiders + bedienden	Mannen	Vrouwen	Totaal
Arbeid in twee ploegen	3,8%	3,5%	3,7%
Arbeid in drie ploegen	0,7%	0,5%	0,6%
Arbeid in vier of meer ploegen	0,2%	0,1%	0,1%
Gekozen variabele werktijden	7,0%	4,0%	5,5%
Opgelegde variabele werktijden	10,8%	18,5%	14,5%
Gespreide werktijden	0,5%	0,5%	0,5%
Ander werkrooster	3,2%	2,4%	2,8%
Subtotaal	26,1%	29,4%	27,7%
Identieke werktijden	73,9%	70,6%	72,3%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquête naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

3.6 Tijdelijke werkloosheid

Voor de distributiesector zijn cijfers over tijdelijke werkloosheid slechts beschikbaar vanaf het jaar 2011, waardoor het moeilijk is om een duidelijk beeld te krijgen van de langetermijn evolutie van tijdelijke werkloosheid. Maar op basis van de beschikbare gegevens kunnen we toch enkele vaststellingen doen.

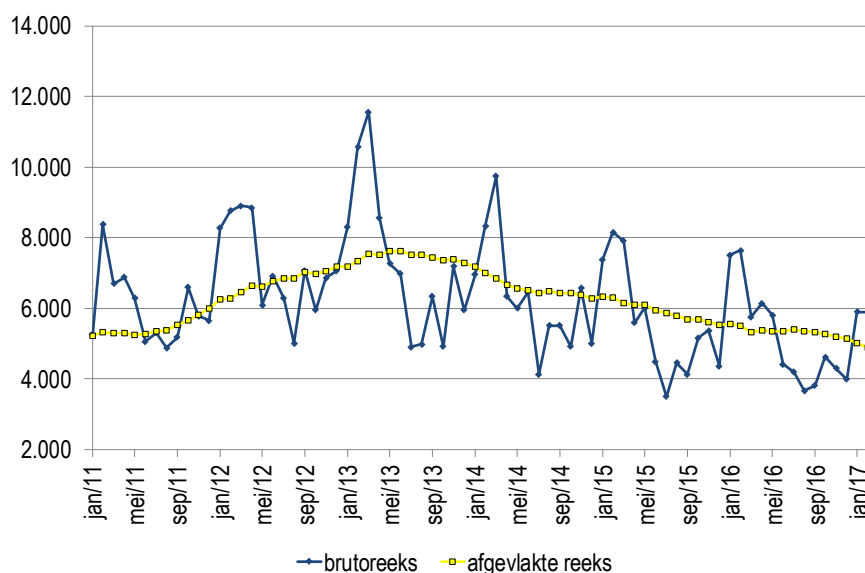
Ten eerste is 82,7% van de tijdelijke werkloosheid in 2015 van economische aard. Werkloosheid ingevolge overmacht of slecht weer is goed voor 8,4%. De derde oorzaak zijn crisisschorsingen van bedienden, verantwoordelijk voor 4,5% van de tijdelijke werkloosheid. De vierde belangrijkste oorzaak zijn collectieve sluitingen, die goed zijn voor 2,5%. De overige oorzaken zoals technische ongevallen, stakingen of lock-outs, zijn verwaarloosbaar in de distributiesector.

Ten tweede treft tijdelijke werkloosheid verhoudingsgewijs meer mannen dan vrouwen: gemiddeld 78% van de tijdelijke werklozen in 2015 zijn mannen, terwijl hun aandeel in de totale werkgelegenheid 52,4% bedroeg in 2015.

Ten derde wordt de omvang van de tijdelijke werkloosheid in de distributiesector, wegens de aard van de activiteiten van de sector, deels beïnvloed door seizoenfactoren. Ze ligt hoger tijdens de eerste drie/vier maanden van het jaar en laag in de zomer- en winterperiode (cfr. brutoreeks van de onderstaande grafiek).

Om het verband tussen de tijdelijke werkloosheid en de economische conjunctuur te bestuderen, hebben we in termen van voortschrijdende gemiddelden en jaargemiddelden geredeneerd, zodat zuiver toevallige of seizoengebonden factoren kunnen worden uitgesloten. We merken dat er tussen januari 2011 en de zomer van 2013 een trend was naar meer tijdelijke werkloosheid, maar na de zomer van 2013 daalde de tijdelijke werkloosheid weer. Sindsdien loopt de tijdelijke werkloosheid voortdurend terug en bereikte ze het laagste niveau in juli 2015, met 3486 tijdelijke werklozen.

Grafiek 3-15: Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen in de distributiesector

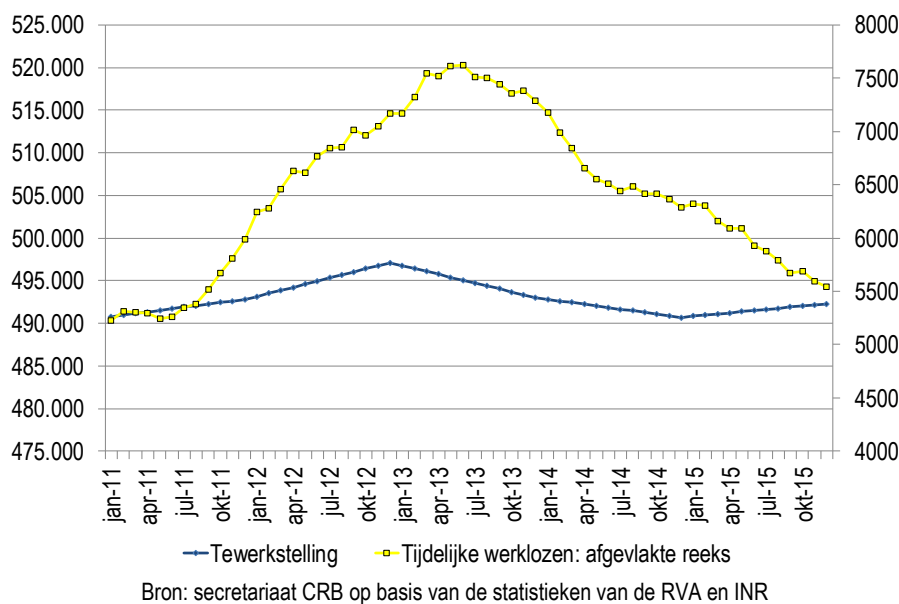

Bron: secretariaat CRB op basis van de statistieken van de tijdelijke werkloosheid (na verificatie) van de RVA

In de grafiek hieronder zien we duidelijk dat tijdelijke werkloosheid ertoe heeft bijgedragen dat het aantal ontslagen in tijden van crisis beperkt blijft. Zo bleef de tewerkstelling de laatste jaren, ondanks de crisis, op peil. Dit flexibel systeem blijkt in tijden van crisis alvast een "win-win-instrument" te zijn. Het stelt de job van de werknemer bij laagconjunctuur veilig en biedt de werkgever de mogelijkheid de kennis en ervaring van zijn werknemers binnen zijn onderneming te houden. Maar het gebruik van een dergelijke werkgelegenheidsstabilisator heeft zijn grenzen. Dit blijkt o.a. uit de geleidelijke daling van de tewerkstelling en vervolgens ook van de tijdelijke werkloosheid vanaf 2013.

De tijdelijke werkloosheid was de afgelopen jaren gemiddeld altijd ongeveer 1% van de werkzame personen. Dit wijst erop dat de tijdelijke werkloosheid in zekere mate structureel gebruikt wordt in de sector om niet crisis gerelateerde productieschommelingen op te vangen.

Grafiek 3-16: Ontwikkeling van het aantal tijdelijke werklozen en van het aantal tewerkgestelden in de distributiesector

Ook voor de subsectoren afzonderlijk zijn economische redenen de belangrijkste oorzaak van tijdelijke werkloosheid. In de detailhandel (Nace 47) is het aandeel werkloosheid ingevolge overmacht of slecht weer met 15,8% relatief hoog, werkloosheid van economische aard is goed voor 73%. In de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is 92% van de tijdelijke werkloosheid van economische aard en in de groothandel (Nace 46) bedraagt dat aandeel 83,9%. In de drie sectoren treft tijdelijke werkloosheid meer mannen dan vrouwen, maar dit verschil is het grootst in de distributie van motorvoertuigen, waar 94,8% van de tijdelijke werklozen man is. In de groothandel (Nace 46) is dit 79,9% en in de detailhandel slechts 61,1%.

3.7 Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag

Het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag (SWT) is sinds 1 januari 2012 de nieuwe naam voor 'brugpensioen'. Het is een stelsel waarin oudere werknemers in geval van ontslag een werkloosheidsuitkering krijgen met daar bovenop een toeslag die wordt betaald door de vroegere werkgever.

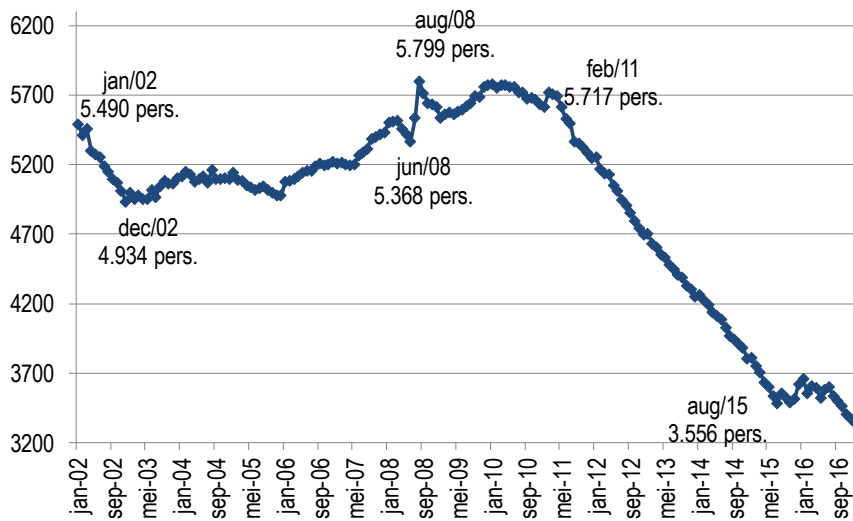
De onderstaande grafiek toont de maandelijkse ontwikkeling van het aantal SWT'ers (de vroegere bruggepensioneerden) in de distributiesector¹⁶ voor de periode 2002-maart 2017. Het aantal SWT'ers daalde van 5490 in januari 2002 tot 4934 in december 2002 en steeg dan weer tot 5799 personen in augustus 2008. In februari 2011 wordt een piek bereikt van 5717 SWT'ers in de distributiesector. Deze stijging is het resultaat van twee uiteenlopende tendensen gedurende de periode 2002-2011: enerzijds een bijna continue daling van het aantal mannelijke SWT'ers en anderzijds een continue toename van het aantal vrouwelijke SWT'ers. Die toename wordt voornamelijk verklaard door de geleidelijke overgang van de wettelijke pensioenleeftijd van de vrouwen van 60 naar 65 jaar. Hierdoor blijven vrouwen langer in het Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag en stijgt het aantal SWT'ers. Vanaf april 2011 tot december 2014 daalde het aantal SWT'ers, tot 3802 personen of een daling met 33%. Deze daling is het resultaat van zowel een sterke daling van het aantal mannelijke SWT'ers als het aantal vrouwelijke SWT'ers. In 2015 en 2016 blijft het aantal SWT'ers afnemen, zij het in 2016 in mindere mate met 1,9% tot circa 3.530 personen. Zowel bij de vrouwen als de mannen was er een daling waarneembaar.

De uitvoering van het Generatiepact, de hervormingen van de regeringen Di Rupo en Michel zijn vermoedelijk niet vreemd aan de daling in de afgelopen jaren. In dit kader werd de leeftijd waarop men met SWT kan vertrekken, opgetrokken tot 62 jaar. De loopbaanvoorwaarden werden geleidelijk aan opgetrokken van 30 jaar voor de mannen en 26 jaar voor de vrouwen in 2008 tot 35 jaar voor de mannen en 28 jaar voor de vrouwen in 2012. Deze algemene regeling op basis van cao 17¹⁷ werd door de regering-Michel vanaf 2015 nog verstrengd. De leeftijd werd opgetrokken tot 62 jaar en de loopbaanvoorwaarde voor mannen tot 40 jaar. Voor vrouwen zal de loopbaanvoorwaarde geleidelijk aan verhoogd worden, van 31 jaar in 2015 tot 40 jaar in 2024. Naast het algemeen stelsel op basis van cao 17, bestaan er ook regelingen op basis van sectorale- en ondernemings-cao's, die ook geleidelijk aan werden verstrengd. Voor de regeling waarbij iemand met een lange loopbaan al vanaf 58 jaar met SWT kan vertrekken, was de loopbaanvoorwaarde in 2008 35 jaar voor mannen en 30 jaar voor vrouwen. In 2012 werd de loopbaanvoorwaarde opgetrokken tot 38 jaar voor mannen en 35 jaar voor vrouwen. Sinds begin 2015 is de regeling vanaf 58 jaar met lange loopbaan afgeschaft. Bij de regeling voor "zeer" lange loopbaan, wat wil zeggen een beroepsverleden van minstens 40 jaar, werd de leeftijd waarop men met SWT kan vertrekken in 2015 verhoogd van 56 naar 58 jaar. Ook personen die een zwaar beroep¹⁸ uitoefenen, kunnen al vanaf 58 jaar met SWT vertrekken, op voorwaarde dat ze een beroepsverleden hebben van 35 jaar, waarvan ofwel minstens 5 jaar zwaar werk in de laatste 10 jaar, ofwel minstens 7 jaar zwaar werk in de laatste 15 jaar. Deze regeling bleef ongewijzigd. Personen met een beroepsverleden van 33 jaar waarvan minstens 20 jaar nachtarbeid, konden tot en met 2014 ook vanaf 56 jaar met SWT vertrekken. In 2015 werd de leeftijd opgetrokken tot 58 jaar.

¹⁶ Het was voor de RVA niet mogelijk om de gegevens voor de totale distributiesector op te splitsen naar subsector (Nace 45, 46 en 47).

¹⁷ Collectieve arbeidsovereenkomst nr.17 van 19 december 1974 tot invoering van een regeling van aanvullende vergoeding ten gunste van sommige bejaarde werknemers indien zij ontslagen worden. Het gaat om werknemers die tewerkgesteld zijn bij een werkgever die valt onder de wet van 5 december 1968 betreffende de collectieve arbeidsovereenkomsten (cao's) en paritaire comités (PC's). Het gaat dus vooral om werknemers uit de privésector.

¹⁸ Onder zware beroepen verstaan we nachtarbeid, ploegenarbeid en onderbroken diensten.

Grafiek 3-17: Maandelijkse ontwikkeling van het aantal SWT'ers in de distributiesector

Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

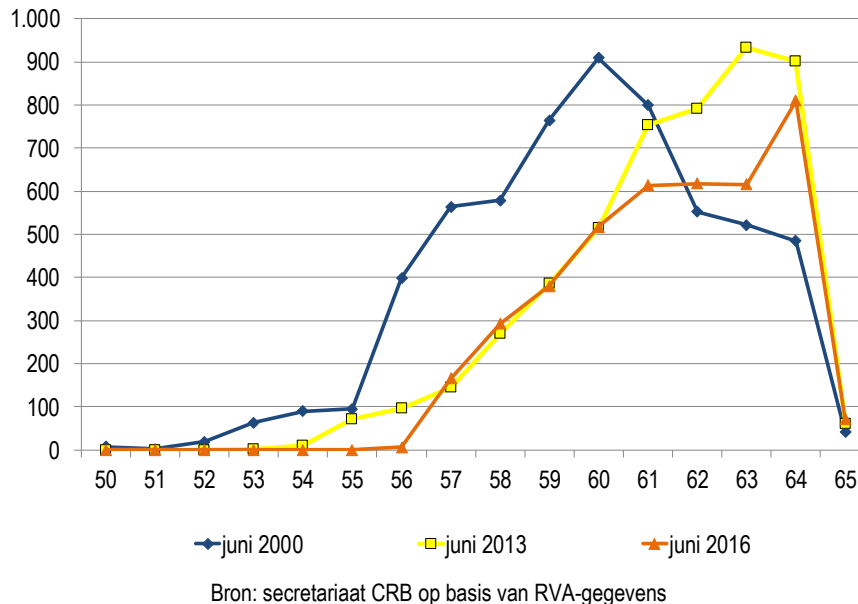
Tabel 3-12: Ontwikkeling van het jaarlijkse gemiddelde aantal SWT'ers in de distributiesector

	Vrouwen			Mannen			Algemeen totaal		
	Bedienden	Arbeiders	Totaal	Bedienden	Arbeiders	Totaal	Bedienden	Arbeiders	Totaal
2002	1.920	157	2.077	2.263	878	3.141	4.183	1.035	5.218
2003	1.971	175	2.146	2.042	825	2.867	4.013	1.000	5.013
2004	2.205	208	2.413	1.921	774	2.695	4.126	982	5.108
2005	2.262	232	2.494	1.809	737	2.546	4.071	969	5.040
2006	2.430	263	2.693	1.739	722	2.461	4.169	985	5.154
2007	2.477	401	2.878	1.672	743	2.415	4.149	1.144	5.293
2008	2.543	569	3.112	1.666	780	2.446	4.209	1.349	5.558
2009	2.642	653	3.295	1.540	796	2.336	4.182	1.449	5.631
2010	2.750	745	3.495	1.437	793	2.230	4.187	1.538	5.725
2011	2.649	777	3.426	1.298	772	2.070	3.947	1.549	5.496
2012	2.335	765	3.100	1.136	737	1.873	3.471	1.502	4.973
2013	2.103	700	2.803	959	706	1.665	3.062	1.406	4.468
2014	1.963	577	2.540	833	673	1.506	2.796	1.250	4.046
2015	1.794	491	2.285	724	592	1.316	2.518	1.083	3.601
2016	1.807	442	2.249	718	565	1.283	2.525	1.007	3.532
Gemiddelde jaarverschillen									
2003/2002	2,7%	11,5%	3,3%	-9,8%	-6,0%	-8,7%	-4,1%	-3,4%	-3,9%
2004/2003	11,9%	18,9%	12,4%	-5,9%	-6,2%	-6,0%	2,8%	-1,8%	1,9%
2005/2004	2,6%	11,5%	3,4%	-5,8%	-4,8%	-5,5%	-1,3%	-1,3%	-1,3%
2006/2005	7,4%	13,4%	8,0%	-3,9%	-2,0%	-3,3%	2,4%	1,7%	2,3%
2007/2006	1,9%	52,5%	6,9%	-3,9%	2,9%	-1,9%	-0,5%	16,1%	2,7%
2008/2007	2,7%	41,9%	8,1%	-0,4%	5,0%	1,3%	1,4%	17,9%	5,0%
2009/2008	3,9%	14,8%	5,9%	-7,6%	2,1%	-4,5%	-0,6%	7,4%	1,3%
2010/2009	4,1%	14,1%	6,1%	-6,7%	-0,4%	-4,5%	0,1%	6,1%	1,7%
2011/2010	-3,7%	4,3%	-2,0%	-9,7%	-2,6%	-7,2%	-5,7%	0,7%	-4,0%
2012/2011	-11,9%	-1,5%	-9,5%	-12,5%	-4,5%	-9,5%	-12,1%	-3,0%	-9,5%
2013/2012	-9,9%	-8,5%	-9,6%	-15,6%	-4,2%	-11,1%	-11,8%	-6,4%	-10,2%
2014/2013	-6,7%	-17,6%	-9,4%	-13,1%	-4,7%	-9,5%	-8,7%	-11,1%	-9,4%
2015/2014	-8,6%	-14,9%	-10,0%	-13,1%	-12,0%	-12,6%	-9,9%	-13,4%	-11,0%
2016/2015	0,7%	-10,0%	-1,6%	-0,8%	-4,6%	-2,5%	0,3%	-7,0%	-1,9%

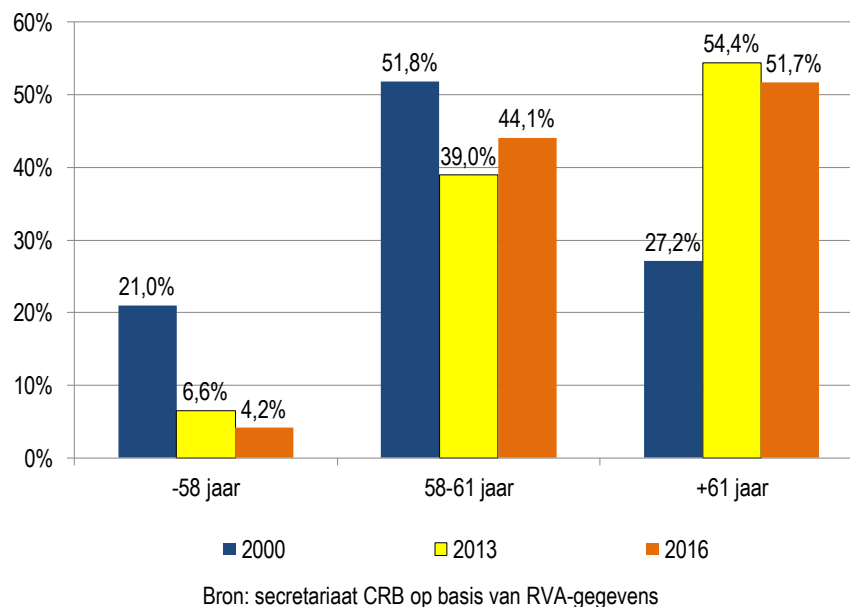
Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

In de onderstaande grafieken hebben we de uitsplitsing van de SWT'ers volgens leeftijd voor juni 2000, juni 2013 en juni 2016 met elkaar vergeleken. Hieruit blijkt dat het aantal SWT'ers jonger dan 58 jaar drastisch afneemt van 21% in 2000 tot slechts 4,2% in 2016, conform de doelstellingen van het Generatiepact. Met een aandeel van 51,7% blijft de groep van SWT'ers ouder dan 61 jaar ook in 2016 groter dan de groep tussen 58 en 61 jaar (44,1%).

Grafiek 3-18: Uitsplitsing van het aantal SWT'ers naar leeftijd

Grafiek 3-19: Uitsplitsing van het aantal SWT'ers naar leeftijdscategorie

3.8 Loopbaanonderbrekingen en tijdskredieten

Loopbaanonderbreking en tijdskrediet zijn “stelsels” die werknemers de mogelijkheid bieden om hun beroepsloopbaan te verminderen of volledig of gedeeltelijk te onderbreken. Sedert 1 januari 2002 is de loopbaanonderbreking in de privésector vervangen door het “tijdskrediet”.

Tijdens de periode van schorsing van de arbeidsovereenkomst of vermindering van de prestaties krijgen de werknemers die tijdskrediet opnemen geen loon, maar als compensatie krijgen zij een maandelijkse uitkering van de RVA. De toegekende uitkering is afhankelijk van de aard van de loopbaanonderbreking (volledig, halftijds) en het arbeidsstelsel (voltijds of halftijds).

Er zijn meerdere regimes en uitzonderingen. De twee belangrijkste formules zijn:

- Tijdskrediet algemeen stelsel zonder motief: Tot eind 2014 konden werknemers met minstens 5 jaar loopbaanverleden als loontrekkende waarvan minstens 2 jaar anciënniteit bij de werkgever aanspraak maken op een uitkering voor 1 jaar:
 - ofwel gedurende maximum 12 maanden volledige onderbreking;
 - ofwel gedurende maximum 24 maanden halftijdse vermindering
 - ofwel gedurende maximum 60 maanden vermindering met 1/5
 - ofwel een combinatie van deze stelsels tot een voltijds equivalent van 12 maanden.

Vanaf 1 januari 2015 hebben werknemers die niet-gemotiveerd tijdskrediet opnemen echter geen recht meer op een uitkering. Het recht op dit tijdskrediet vervalt ook vanaf 1 april 2017 op basis van de invoering van cao 103ter¹⁹.

- Specifiek tijdskrediet voor oudere werknemers = Landingsbanen: In uitvoering van het regeerakkoord van 1 september 2012 werden de voorwaarden voor de landingsbanen (arbeidsprestaties met 1/5de of 1/2de verminderen en van een uitkering genieten) aangescherpt. De leeftijd om een landingsbaan op te nemen werd verhoogd van 50 jaar naar 55 jaar en de loopbaanvoorwaarde van 20 naar 25 jaar. Sinds 1 januari 2015 is de leeftijd waarop men recht heeft op een uitkering weer opgetrokken. De werknemer moet 60 jaar zijn met een loopbaan van minimum 25 jaar en minstens 2 jaar anciënniteit bij de werkgever. Een werknemer heeft wel nog het recht om vanaf 55 jaar een landingsbaan op te nemen, maar dan zonder uitkering en zonder pensioengelijkstelling. Er bestaat wel een uitzondering voor werknemers in zware beroepen of met een lange loopbaan. Tot 2014 hadden zij vanaf 50 jaar het recht op een uitkering bij een landingsbaan, sinds 1 januari 2015 is deze leeftijd opgetrokken tot 55 jaar. Maar deze leeftijdsvoorwaarde wordt vanaf 2016 telkens met 1 jaar verhoogd tot 60 jaar in 2019²⁰.

Daarnaast is er ook nog tijdskrediet met motief, zoals ouderschapsverlof, verlof om palliatieve zorgen te verlenen en verlof voor medische bijstand. Voor deze vormen van tijdskrediet betaalt de RVA vanaf 1 januari 2015 wel nog onderbrekingsuitkeringen.

¹⁹ Collectieve arbeidsovereenkomst tot aanpassing van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 103 van 27 juni 2012 tot invoering van een stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen

²⁰ http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/calculation/career/inactivity/parttime_end/Paginas/default.aspx

Aangezien er in 2002 een wijziging plaatsvond, ziet men het aantal loopbaanonderbrekingen afnemen. In 2014 zijn de meeste vormen van loopbaanonderbreking quasi uitgedoofd.

De RVA noteert in 2016 gemiddeld 25.667 personen in de distributiesector die kiezen voor een of andere formule van aanpassing van de werktijden, dit is een afname van 6% ten opzichte van het jaar 2011²¹. Hiervan maken de themaverloven (ouderschapsverlof, palliatief verlof en verlof voor medische bijstand) 31,2% uit, tegenover 25% in 2011. Het aandeel volledige onderbrekingen daalt licht van 5,6% in 2011 tot 2,5% in 2016. Deeltijdse onderbrekingen zijn de belangrijkste vorm van werkonderbreking; het aandeel daarvan daalde licht van 69,4% in 2011 naar 66,3% in 2016.

De daling met 7% van het aantal mensen dat kiest voor werkonderbrekingen tegenover 2015 is voornamelijk te wijten aan de vermindering van het aantal deeltijdse en voltijdse onderbrekingen met respectievelijk 11,6% en 26,3% tegenover 2015. De sterke afname van het aantal voltijdse en deeltijdse onderbrekingen werd gedeeltelijk gecompenseerd door een verhoging van de themaverloven (+6%).

Tabel 3-13: Aanpassing van de arbeidstijd in de distributiesector

	loopbaanonderbreking*			tijdskrediet		totaal
	volledige onderbreking	vermindering van prestaties	ouderschapsverlof, palliatieve zorgen en medische bijstand	volledige onderbreking	vermindering van prestaties	
2011	2,33	242	6.815	1.528	18.729	27.317
2012	1,83	171	6.548	1.292	18.957	26.970
2013	0,33	115	6.917	1.087	18.442	26.562
2014	0,58	76	7.473	988	18.507	27.044
2015	2,00	48	7.560	863	19.202	27.675
2016	1,33	20	8.007	636	17.004	25.667
2012/2011	-21%	-29%	-4%	-15%	1%	-1%
2013/2012	-82%	-33%	6%	-16%	-3%	-2%
2014/2013	75%	-34%	8%	-9%	0%	2%
2015/2014	243%	-38%	1%	-13%	4%	2%
2016/2015	-33%	-59%	6%	-26%	-11%	-7%

	volledige onderbreking	deeltijdse onderbreking	ouderschapsverlof, palliatieve zorgen en medische bijstand	totaal
2011	1.530	18.972	6.815	27.317
2016	638	17.023	8.007	25.667
2016/2011	-58%	-10%	17%	-6%
Aandeel 2011	6%	69%	25%	100%
Aandeel 2016	2%	66%	31%	100%

Noot: Sinds 1 januari 2012 is de loopbaanonderbreking in de privésector vervangen door het "tijdskrediet"

Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

²¹ We beschikken maar over gegevens vanaf het jaar 2011.

Voor de drie subsectoren is het beeld vrij gelijkaardig. De meerderheid van de werkonderbrekingen is deeltijds en een klein aandeel van de werkonderbrekingen is voltijds. Ongeveer de helft (8.487 in 2016) van de werknemers in de distributiesector die kiest voor werkonderbrekingen is werkzaam in de detailhandel (Nace 47). Ook het aandeel personen in volledige werkonderbreking is het grootst in de detailhandel. In alle drie de subsectoren daalde het aantal personen in volledige werkonderbreking vrij sterk. Ook het aantal personen die deeltijdse werkonderbreking opnamen nam in alle drie de subsectoren af, zij het in de detailhandel (nace 47) het sterkst met -11,2%.

Tabel 3-14: Aanpassing van de arbeidstijd in de subsectoren (45, 46 en 47) van de distributiesector

	loopbaanonderbreking*			tijdskrediet		totaal
	volledige onderbreking	vermindering van prestaties	ouderschapsverlof, palliatieve zorgen en medische bijstand	volledige onderbreking	vermindering van prestaties	
45 Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen						
2011	0	11	583	48	1.818	2.460
2012	0	8	531	43	1.855	2.437
2013	0	6	561	46	1.810	2.423
2014	0	4	619	37	1.842	2.502
2015	0	3	594	28	1.976	2.601
2016	0	1	651	18	1.758	2.428
2016/2011	/	-89,2%	11,5%	-63,0%	-3,3%	-1,3%
Aandeel 2011	0,0%	0,4%	23,7%	1,9%	73,9%	100,0%
Aandeel 2016	0,0%	0,0%	26,8%	0,7%	72,4%	100,0%
46 Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen						
2011	0	32	2.917	362	7.359	10.669
2012	1	17	2.707	271	7.264	10.260
2013	0	12	2.699	224	7.153	10.088
2014	0	7	2.910	205	7.143	10.265
2015	0	5	2.954	178	7.490	10.627
2016	0	3	3.079	111	6.759	9.952
2016/2011	/	-89,5%	5,6%	-69,3%	-8,1%	-6,7%
Aandeel 2011	0%	0,3%	27,3%	3,4%	69%	100%
Aandeel 2016	0%	0,03%	31%	1%	68%	100%
47 Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen						
2011	2	200	3.315	1.118	9.552	14.187
2012	1	146	3.310	978	9.839	14.274
2013	0	97	3.657	817	9.479	14.051
2014	1	66	3.944	746	9.522	14.278
2015	2	40	4.012	657	9.736	14.447
2016	1	15	4.277	508	8.487	13.288
2016/2011	-33,3%	-92,5%	29,0%	-54,6%	-11,2%	-6,3%
Aandeel 2011	0,01%	1,4%	23,4%	7,9%	67,3%	100,00%
Aandeel 2016	0,01%	1,02%	23,19%	6,85%	68,93%	100,00%

Noot: Sinds 1 januari 2012 is de loopbaanonderbreking in de privésector vervangen door het "tijdskrediet"

Bron: secretariaat CRB op basis van RVA-gegevens

4 Mobiliteit van werknemers in de distributiesector

4.1 Grenswerknemers

Het aantal grenswerknemers in de distributiesector is de voorbije jaren continu sterk toegenomen. In 12 jaar tijd is hun aantal met 60,7% gestegen van 4211 in 2004 tot 6767 in 2016. Deze stijging geeft voor een deel aan dat het moeilijk is om personeel te vinden in de distributiesector.

Tabel 4-1: Ontwikkeling van het aantal grenswerknemers tijdens de afgelopen jaren in de distributiesector

	Arbeiders	Arbeidsters	Totaal arbeiders	Bedienden (M)	Bedienden (V)	Totaal bedienden	Aantal grenswerknemers
2004	1.246	234	1.480	1.441	1.290	2.731	4.211
2005	1.244	251	1.495	1.482	1.388	2.870	4.365
2006	1.354	250	1.604	1.575	1.589	3.164	4.768
2007	1.535	284	1.819	1.679	1.696	3.375	5.194
2008	1.629	302	1.931	1.785	1.859	3.644	5.575
2009	1.696	293	1.989	1.890	1.918	3.808	5.797
2010	1.654	303	1.957	1.922	1.950	3.872	5.829
2011	1.719	286	2.005	1.920	1.995	3.915	5.920
2012	1.794	283	2.077	1.987	2.189	4.176	6.253
2013	1.771	291	2.062	2.054	2.231	4.285	6.347
2014	1.754	281	2.085	2.047	2.302	4.349	6.384
2015	1.836	293	2.129	2.109	2.372	4.481	6.610
2016	1.913	284	2.197	2.128	2.442	4.570	6.767
2016/2004	53,5%	21,4%	48,4%	47,7%	89,3%	67,3%	60,7%

Bron: secretariaat CRB op basis van de RSZ-statistieken

Een blik op de subsectoren op Nace 3-niveau leert ons dat grenswerknemers vooral aanwezig zijn in de subsectoren "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" (15,5%) en "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)" (15%). De meerderheid van de grenswerknemers is afkomstig uit de buurlanden: 80,2% van de grenswerknemers komt uit Frankrijk en 14,9% uit Nederland. De andere landen samen zijn goed voor slechts 4,9% van de grenswerkers.

Tabel 4-2: Subsectoren met grenswerknemers in 2016

		Grensarbeiders	Procent
471	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels	1046	15,5%
477	Detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels	1013	15,0%
467	Overige gespecialiseerde groothandel	614	9,1%
475	Detailhandel in andere consumentenartikelen in gespecialiseerde winkels	593	8,8%
463	Groothandel in voedingsmiddelen, dranken en genotmiddelen	595	8,8%
451	Handel in auto's	517	7,6%
464	Groothandel in andere consumentenartikelen	509	7,5%
466	Groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren	498	7,4%
472	Detailhandel in voedings- en genotmiddelen in gespecialiseerde winkels	412	6,1%
452	Onderhoud en reparatie van motorvoertuigen	253	3,7%
476	Detailhandel in cultuur- en recreatieartikelen in gespecialiseerde winkels	137	2,0%
453	Handel in onderdelen en accessoires vn motorvoertuigen	126	1,9%
479	Detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel	95	1,4%
473	Detailhandel in motorbrandstoffen in gespecialiseerde winkels	102	1,5%
462	Groothandel in landbouwproducten en levende dieren	80	1,2%
465	Groothandel in informatie- en communicatieapparatuur	58	0,9%
474	Detailhandel in ICT-apparatuur in gespecialiseerde winkels	32	0,5%
469	Niet-gespecialiseerde groothandel	40	0,6%
461	Handelsbemiddeling	31	0,5%
454	Handel in en onderhoud en reparatie van motorfietsen en delen en toebehoren van motorfietsen	10	0,1%
478	Markt- en straathandel	6	0,1%
	Totaal	6767	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van RSZ-statistieken

Tabel 4-3: Thuisland van de grenswerknemers in 2016

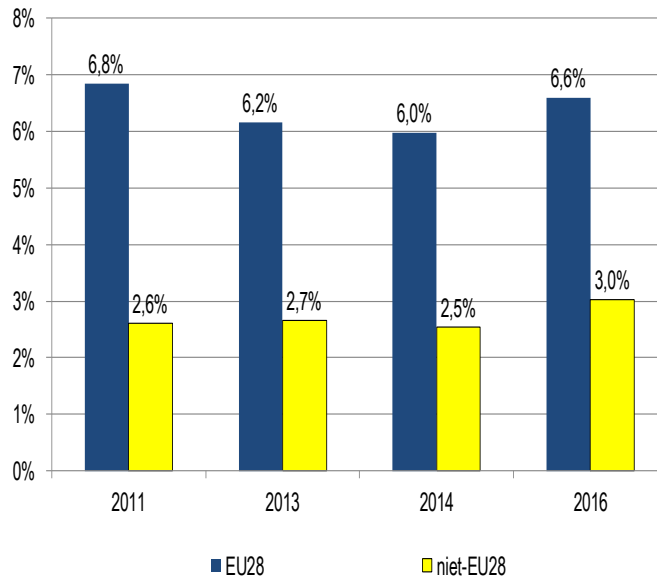
Landen	Arbeider			Bediende			Totaal
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	
Frankrijk	5.218	1.326	6.544	1.587	1.903	3.490	10.034
Nederland	432	131	563	633	667	1.300	1.863
Andere landen	205	29	234	258	119	377	611
Totaal	5.855	1.486	7.341	2.478	2.689	5.167	12.508
Landen	Arbeider			Bediende			Totaal
	Man	Vrouw	Totaal	Man	Vrouw	Totaal	
Frankrijk	89,1%	89,2%	89,1%	64,0%	70,8%	67,5%	80,2%
Nederland	7,4%	8,8%	7,7%	25,5%	24,8%	25,2%	14,9%
Andere landen	3,5%	2,0%	3,2%	10,4%	4,4%	7,3%	4,9%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bron: secretariaat CRB op basis van de RSZ-statistieken

4.2 Nationaliteit van de werknemers

Volgens de enquête naar de arbeidskrachten van 2016 heeft 90,4% van de werknemers in de distributiesector de Belgische nationaliteit, 6,6% is ingezetene van de EU en de overige 3% is afkomstig van buiten de EU. In de detailhandel (Nace 47) zijn de meeste buitenlanders tewerkgesteld. In 2016 was 89,7% van de werknemers Belg en kwam 6,7% van binnen de EU.

Grafiek 4-1: Aandeel van de werknemers die EU-ingezetenen zijn en van de werknemers van buiten de EU in de distributiesector tijdens de afgelopen jaren

Bron: secretariaat CRB op basis van de enquêtes naar de arbeidskrachten (Statistics Belgium)

5 Knelpuntberoepen in de distributiesector

Knelpuntberoepen zijn functies die relatief moeilijker kunnen worden ingevuld dan andere. Om een functie als knelpuntberoep te kunnen beschouwen, moet aan de drie navolgende criteria worden voldaan:

- een minimumhoeveelheid van 20 jobaanbiedingen die in de loop van het jaar worden ontvangen door de openbare arbeidsbemiddelingsdienst, om commentaar over anekdotische situaties te vermijden;
- een lagere invullingsgraad van de jobaanbiedingen voor het betrokken beroep dan de invullingsgraad voor de gezamenlijke beroepen;
- de mediaanduur voor de invulling van de jobaanbieding voor het beroep in kwestie, d.w.z. de duur die nodig is om deze jobaanbieding af te sluiten²², moet langer zijn dan de mediaanduur van de openstelling van de gezamenlijke jobaanbiedingen.

Steunpunt Werk heeft meegedeeld dat het geen data over het aantal knelpuntberoepen in de distributiesector, zoals gepubliceerd in het vorige werkgelegenheidsverslag van april 2016²³ kan genereren omdat de VDAB het bestand met knelpuntberoepen en knelpuntvacatures voorlopig niet kan

²² Een aanbieding is afgesloten wanneer ze is ingevuld of geannuleerd.

²³ <http://www.ccecrb.fgov.be/txt/nl/doc16-1036.pdf>

produceren. Dit als gevolg van een datatechnische wijziging. Op middellange termijn zullen de gegevens evenwel terug beschikbaar zijn.

Daarom baseren we ons voor de beschrijving van de knelpuntberoepen in dit verslag op het rapport "Knelpuntberoepen/Kansenberoepen 2016"²⁴ van de VDAB. Met uitzondering van de beroepen rayonverantwoordelijke afdeling voeding, rayonverantwoordelijke non-food, verkoper in de doe-het-zelf-zaak en barman blijven de knelpuntberoepen van 2014 (cfr. Tabel 5-1) ook in 2016 als knelpuntberoep gelden. Voor al deze knelpuntberoepen samen ontving de VDAB 37.200 jobs in 2016. Het bovenvermeld rapport beschrijft echter niet in welke mate deze knelpuntberoepen voorkomen in de distributiesector.

Binnen deze knelpuntberoepenlijst zijn de 'statistisch zwaarste' knelpuntberoepen of de beroepen waarvoor het moeilijkst een geschikte kandidaat wordt gevonden, afgebakend aan de hand van een strengere selectie: winkelmanager kleinhandel, vertegenwoordiger, technisch-commercieel afgevaardigde, productiemanager, buitenschrijnwerker, medewerker callcenter, netwerkbeheerder, technicus industriële installaties, technicus ontwerper industriële automatisering, technicus koeltechniek en klimatisatie, bedrijfsanalist, analist-ontwikkelaar ICT, technicus van voertuigen, onderhoudsmechanici, technieker van werf-, landbouw-, en hefmachines, onderhoudselektrici, industrieel elektrotechnisch installateur, logistiek verantwoordelijke en vrachtwagenbestuurder met aanhangwagen. Het is vrij zeker dat deze beroepen ook de volgende jaren op de knelpuntberoepenlijst zullen blijven staan. De oorzaken van het knelpuntkarakter van elke job zijn divers. Een knelpuntberoep kan ontstaan als gevolg van de specifieke arbeidsomstandigheden of uit een kwantitatief of kwalitatief tekort aan arbeidskrachten.

²⁴ https://www.vdab.be/sites/web/files/doc/trends/knelpuntberoepen_2016.pdf

Tabel 5-1: Knelpuntberoepen in de distributiesector in het Vlaams gewest in 2014

Knelpuntberoepen met minstens 20 vacatures in de sector	Jobaanbiedingen	% van de knelpuntaanbiedingen
Rayonverantwoordelijke afdeling voeding	59	67,8%
Technieker werf-, landbouw- en hefmachines	30	63,3%
Technicus van voertuigen	53	56,6%
Technisch-commercieel afgevaardigde	68	54,4%
Buitenschrijnwerker	38	50,0%
Bestuurder trekker-oplegger	25	48,0%
Opticien	40	45,0%
Vertegenwoordiger	409	45,0%
Technicus koeltechniek en klimatisatie	27	44,4%
Onderhoudsmecanici	215	43,7%
Plaatwerker koetswerk	89	41,6%
Slager	383	39,7%
Analist ontwikkelaar ICT	63	39,7%
Onderhoudsmecanici van bedrijfs- of vrachtwagens	40	37,5%
Onderhoudsmecanici van personenwagens en lichte bedrijfsvoertuigen	212	36,8%
Residentieel elektrotechnisch installateur	30	36,7%
Dispatcher goederenvervoer over de weg	20	35,0%
Boekhouder	43	34,9%
Onderhoudselektrici	32	34,4%
Technicus industriële installaties	25	32,0%
Departementsverantwoordelijke winkel	222	32,0%
Integratie en implementatie expert ICT	22	31,8%
Technicus elektrische en elektronische toestellen, witgoed	50	30,0%
Bakker	40	30,0%
Winkelmanager kleinhandel	577	29,6%
Vrachtwagenchauffeur distributie	73	28,8%
Commercieel medewerker	395	27,8%
Logistiek verantwoordelijke	120	27,5%
Vrachtwagenbestuurder met aanhangwagen	28	25,0%
Monteur van interieurinrichtingen	24	25,0%
Verantwoordelijke kwaliteitscontrole	20	25,0%
Bedrijfsanalist ICT	46	23,9%
Rayonverantwoordelijke afdeling non food	98	23,5%
Hulpkok	30	23,3%
Medewerker callcenter	70	22,9%
Netwerkbeheerder	27	22,2%
Management assistent	51	19,6%
Technicus industriële automatisering	52	17,3%
Schoonmaker van ruimten en lokalen	123	17,1%
Verkoper in doe-het-zelfzaak	124	16,9%
Vrachtwagenbestuurder vaste wagen	63	14,3%
Technisch-administratief medewerker	37	13,5%
Productiemanager	23	13,0%
Industrieel elektrotechnisch installateur	34	11,8%
Productieoperator voeding	78	10,3%
Industrieel reiniger	55	9,1%
Barman	40	2,5%
Totaal	4423	

Bron: Steunpunt WSE op basis van de VDAB-gegevens

In hun "Fonctions critiques et métiers en pénurie en 2015" publiceert de Forem voor Wallonië eveneens een knelpuntberoepenlijst. Het beroep van directeur van een winkel behoort bijvoorbeeld tot deze knelpuntberoepenlijst. Een aantal knelpuntenberoepen in Vlaanderen zien we ook terugkomen in Wallonië zoals o.a. vertegenwoordiger, medewerker van een callcenter, ICT analist, ontwikkelaar, onderhoudstechnici en -elektrici. Voor deze laatste geldt er een kwantitatief tekort aan arbeidskrachten²⁵. Het rapport van het Brussels observatorium voor de Werkgelegenheid van december 2016 duidt naast de beroepen van vertegenwoordiger, ICT analist, ontwikkelaar, onderhoudstechnici en -elektrici ook commercieel bediende aan als knelpuntberoep in het Brussels grootstedelijk gebied²⁶.

6 Besluit

Werkgelegenheid in de Belgische distributiesector

De distributiesector (Nace 45, 46, 47) is in 2015 met 12,5% een belangrijke sector qua werkgelegenheid in ons land. De Belgische distributiesector telde 492.300 werknemers. Met de zelfstandigen erbij waren er 577.400 mensen tewerkgesteld in de distributiesector. Tijdens de periode 1997-2015 groeide de werkgelegenheid in de sector met 4,2% (+23.500 jobs). Deze groei is volledig te danken aan de toename van het aantal werknemers (+23,3%), want het aantal zelfstandigen nam tijdens dezelfde periode sterk af (-45%). De totale werkgelegenheid nam in België tussen 1997 en 2015 toe met 696.800 jobs (+17,8%).

De distributiesector bestaat uit de drie subsectoren. De grootste op vlak van werkgelegenheid is de "detailhandel, uitgezonderd de handel in auto's en motorfietsen" (Nace 47) met 310.200 tewerkgestelden in 2015. De "groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 46) is een stuk kleiner, met 196.400 tewerkgestelden. De "groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen" (Nace 45) is met 70.800 tewerkgestelden de kleinste subsector.

62,2% van de werkgelegenheid in de distributiesector is Vlaams, 26,1% Waals en 11,8% Brussels. Dit komt ongeveer overeen met de verdeling in de drie subsectoren. Voor de distributie van motorvoertuigen (Nace 45) is de werkgelegenheid in Brussel beperkt (8%) en de werkgelegenheid in Vlaanderen is het grootst in de groothandel (Nace 46) (70,3%).

De vijf grootste subsectoren op vlak van werkgelegenheid zijn "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" (19,5%), "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)" (15,7%), "groothandel in andere consumentenartikelen (46.4)" (10,2%), "overige gespecialiseerde groothandel (46.7)" (8,5%) en "groothandel in andere machines en werktuigen en toebehoren (46.6)" (8,1%). Samen zijn zij goed voor 62% van de werkgelegenheid. De grootste subsector binnen de distributie van motorvoertuigen is de "handel in auto's (45.1)", met 6,2% van de loontrekkenden in de totale distributiesector.

²⁵ https://www.leforem.be/MungoBlobs/944/957/BR_ME_JUILLET_2016_focus%2C0.pdf

²⁶ <http://www.actiris.be/Portals/36/Documents/NL/Analyse%20KB%20BGG%202016.pdf>

De sector bestond in 2015 uit 68.638 vestigingseenheden: 84,4% daarvan zijn kleine vestigingen tot 10 werknemers, 15,1% telde tussen 10 en 99 werknemers en 0,5% telde meer dan 100 werknemers. Deze waren respectievelijk goed voor 34,7%, 48% en 17,1% van de werkgelegenheid. De gemiddelde vestigingseenheid stelde in 2015 7,2 werknemers te werk.

Typologie van de werknemer in de Belgische distributiesector

Met een aandeel van 76,4% in de werkgelegenheid zijn de bedienden in 2015 het sterkst aanwezig in de distributiesector. Dit is echter niet het geval voor de distributie van motorvoertuigen (Nace 45), waar slechts 44,5% van de werknemers bediende is. Bijna de helft (47,6%) van de werknemers in de totale distributiesector is vrouw, voornamelijk omwille van het grote aandeel (64,5%) vrouwen in de detailhandel (Nace 47). De distributie van motorvoertuigen is een eerder mannelijke sector, slechts 16,2% van de tewerkgestelden is vrouw. Vrouwen worden in de distributiesector voornamelijk als bediende tewerkgesteld: ze zijn goed voor 57% van de bediendenjobs en 17% van de jobs voor arbeiders.

In 2016 is 18,7% van de werknemers in de distributiesector laaggeschoold, 54,3% middengeschoold en 27% hooggeschoold. In de groothandel (Nace 46) is het opleidingsniveau het hoogst: 41,2% is hooggeschoold. In de periode 2000-2016 daalde het aandeel laaggeschoolden in de distributiesector ten gunste van de midden- en hooggeschoolden. Toch heeft de sector nog altijd een relatief laag opleidingsniveau in vergelijking met de privésector in haar geheel. De privésector stelt proportioneel meer hooggeschoolden tewerk dan de distributiesector. In vergelijking met de buurlanden heeft België evenwel een hoog aandeel hooggeschoolde en laaggeschoolde werknemers. Alleen Nederland heeft een hoger aandeel laaggeschoolden. Wat het aandeel hooggeschoolden betreft, scoort de distributiesector ook hoger dan het Europees gemiddelde

In de periode 2000-2016 is de gemiddelde leeftijd van de werknemers duidelijk gestegen en dit ongeacht hun beroepsstatuut of geslacht en ongeacht de subsector. Ondanks de veroudering van werknemers in de distributiesector, loopt de leeftijdsstructuur nog niet gelijk met die van de economie in haar geheel. Toch stellen we vast dat in de detailhandel en in mindere mate in de distributie van motorvoertuigen meer -30-jarigen tewerkgesteld zijn dan in de hele privésector. Alhoewel de bedienden gemiddeld op latere leeftijd toetreden tot de sector, verlaten ze de sector gemiddeld even vroeg als de arbeiders. In de buurlanden valt op dat Nederland een zeer groot aandeel tieners tewerkstelt in de distributiesector (19,1%) en dan vooral in de detailhandel. De gemiddelde anciënniteit in de Belgische distributiesector is eerder laag met slechts 9,1 jaar in 2016, tegenover 10 jaar in de hele privésector.

Organisatie van het werk in de distributiesector

Sinds 2000 is de deeltijdarbeid in de distributiesector niet toegenomen. In 2016 bedroeg het aandeel deeltijdarbeiders 28%. Deeltijdarbeid komt in de distributiesector vooral voor bij vrouwen. In 2016 werkte 44,9% van de vrouwelijke bedienden en 47,8% van de arbeidsters deeltijds, tegenover slechts 11,7% van de mannelijke bedienden en 12,5% van de arbeiders. Het hoge aandeel deeltijdse arbeid is voornamelijk te wijten aan het zeer hoge aandeel deeltijdarbeid in de detailhandel (Nace 47), nl. 38,4% in 2016, tegenover 14,1% in de groothandel (Nace 46) en 10,7% in de distributie van motorvoertuigen (Nace 45).

Een voltijder in de Belgische distributiesector werkte tussen 1997 en 2016 gemiddeld 40 uur per week. België heeft hiermee de 5de kortste werkweek in de EU. Alleen Frankrijk, Finland, Ierland en Denemarken hebben een nog iets kortere week. We merken op dat er in Duitsland met een dikke 40 uur amper langer wordt gewerkt.

Met gemiddeld 24,5 uur per week werken deeltijders in België, op de Franse deeltijders na, het langst in de EU. De Duitse deeltijders werken slechts 19 uur per week en Nederlandse deeltijders nog minder: 16,4 uur per week. De werkweek voor de deeltijders is met 25,6 uur per week langer in de groothandel (Nace 46) dan in de andere subsectoren.

In 2016 waren in de distributiesector 10,4% banen van bepaalde duur, waarvan 16,3% bij de arbeiders (14,6% voor mannen en 21,7% voor vrouwen) en slechts 8,2% bij de bedienden (6,8% voor mannen en 9,3% voor vrouwen). Vooral het aandeel arbeidsters met een contract van bepaalde duur is dus hoog. In 2016 werden in België 22.364 uitzendkrachten geteld, die goed zijn voor 4,5% van de werkgelegenheid in de distributiesector. Sinds 1999 wordt op het vlak van uitzendarbeid een duidelijke opwaartse tendens waargenomen. Een tendens die in 2016 verder lijkt te versnellen.

Wat het aantal vaste banen betreft, bekleedt België in de EU met 89,6% een middenpositie. Dit is wel meer dan Duitsland (87,1%), Frankrijk (86,9%) en vooral Nederland (74,2%).

Het percentage werknemers dat nooit 's avonds, thuis, zaterdag of zondag werkt, is sinds 2000 licht afgenomen. Een kenmerk voor de distributiesector is het hoge aandeel werknemers (52,2%) dat verklaart op zaterdag te werken. Avond-, zondag- en nachtwerk komen in België minder voor dan bij de Duitse en Nederlandse sectorgenoten.

Het aandeel van de werknemers met identieke of normale werktijden is in 2016 72,3% (77,5% voor arbeiders, tegenover 70,4% voor bedienden). Bijzondere werktijdregelingen zijn in de distributiesector dus niet zo abnormaal. De belangrijkste zijn de opgelegde variabele werktijden (14,5%). Ploegenarbeid maakte in 2016 slechts 4,4% van de totale werkgelegenheid in de distributiesector uit.

De tijdelijke werkloosheid was de afgelopen jaren altijd ongeveer 1% van de werkzame personen. Ze wordt dus in zekere mate structureel gebruikt om niet crisis gerelateerde productieschommelingen op te vangen. De hoogte van de tijdelijke werkloosheid is deels seizoengebonden, ze ligt het hoogst in de eerste 3/4 maanden van het jaar en het laagst in de zomerperiode. In 2015 was 82,7% van de tijdelijke werkloosheid van economische aard. De tijdelijke werkloosheid treft meer mannen dan vrouwen, gemiddeld 78% van de tijdelijke werklozen zijn mannen, terwijl hun aandeel in de totale werkgelegenheid in de distributiesector 52,4% bedraagt.

Tussen december 2008 en maart 2017 daalde het aantal personen in het Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag in de sector van 5613 tot 3224 personen. Conform de doelstellingen van het Generatiepact en de hervormingen van de regering-Di Rupo daalde vooral het aantal SWT'ers jonger dan 58 drastisch, t.w. van 21% in 2000 tot 4,2% in 2016.

In de periode 2011-2016 nam het aantal werkonderbrekingen af met 6%. De volledige onderbrekingen namen sterk af met 58% en de deeltijdse onderbrekingen daalden met 10%, terwijl de themaverloven toenamen met 17%. Deeltijdse onderbrekingen zijn met 66% de belangrijkste vorm van werkonderbreking. Aangezien de voorwaarden voor tijdskrediet en landingsbanen geleidelijk aan verstrengd worden, valt te verwachten dat het aantal verder zal dalen.

Mobiliteit van werknemers in de distributiesector

In 12 jaar tijd is het aantal grenswerkers met maar liefst 60,7% gestegen, nl. van 4211 in 2004 tot 6667 in 2016, waarvan 80,2% uit Frankrijk en 14,9% uit Nederland. De meesten zijn actief in de "detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels (47.1)" en de "detailhandel in andere artikelen in gespecialiseerde winkels (47.7)".

Knelpuntberoepen in de distributiesector

In vergelijking met 2014 blijven de knelpuntberoepen, op enkele na (rayonverantwoordelijken non-food en voeding, verkoper in doe-het-zelf-zaak en barman) actueel. Voor al deze knelpuntberoepen samen ontving de VDAB 37.200 jobs in 2016. Het is evenwel niet mogelijk om te bepalen in welke mate deze vacatures van toepassing zijn op de distributiesector.

7 Bibliografie

BRUSSELS OBSERVATORIUM VOOR DE WERKGELEGENHEID, *Analyse van de tewerkstelling en van de knelpuntberoepen in het Brussels grootstedelijk gebied, december 2016* via internetadres: <http://www.actiris.be/Portals/36/Documents/NL/Analyse%20KB%20BGG%202016.pdf>

FEDERAGON, jaarverslag 2016, via internetadres: <http://www.federgon.be/publicaties/jaarverslagen/>

FOD WERKGELEGENHEID, ARBEID EN SOCIAAL OVERLEG, *Stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelag*, via internetadres: <http://www.werk.belgie.be/defaulttab.aspx?id=743>

FOREM, *Fonctions critiques et métiers en pénurie en 2015*, via internetadres: https://www.leforem.be/MungoBlobs/944/957/BR_ME_JUILLET_2016_focus%2C0.pdf

NAR, *collectieve arbeidsovereenkomst nr. 103 ter; Collectieve arbeidsovereenkomst tot aanpassing van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 103 van 27 juni 2012 tot invoering van een stelsel van tijdskrediet, loopbaanvermindering en landingsbanen?* via internetadres: [http://www.cnt-nar.be/CAO-ORIG/cao-103-ter-\(20.12.2016\).pdf](http://www.cnt-nar.be/CAO-ORIG/cao-103-ter-(20.12.2016).pdf)

PARTENA PROFESSIONAL, *tijdskrediet 'eindeloopbaan': behoud van de uitkeringen vanaf 55 jaar voor de afwijkende regelingen*, via internetadres: <http://www.partena-professional.be/nl/infoflashes/2017/tijdskrediet-eindeloopbaan-behoud-van-de-uitkeringen-vanaf-55-jaar-voor-de-afwijkende-regelingen/>

PARTENA PROFESSIONAL, *Tijdskrediet: wat verandert er in 2017?* via internetadres: <http://www.partena-professional.be/nl/infoflashes/2017/tijdskrediet-wat-verandert-er-in-2017/>

RIJKSDIENST VOOR ARBEIDSVOORZIENING, *Groep I – de vergoede werklozen*, via internetadres: <http://www.rva.be/nl/groep-i-de-vergoede-werklozen>

RIJKSDIENST VOOR ARBEIDSVOORZIENING, *Het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoelag (SWT) (bruggen) – Wat verandert er vanaf 2017?* via internetadres: <http://www.rva.be/nl/documentatie/infoblad/t149>

RIJKSDIENST VOOR ARBEIDSVOORZIENING, *Wat is er veranderd in het algemeen stelsel sinds 1.04.2017?* via internetadres: <http://www.rva.be/nl/wat-er-veranderd-het-algemeen-stelsel-sinds-01012015-0>

RIJKSDIENST VOOR PENSIOENEN, *eindeloopbaan tijdskrediet*, via internetadres: http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/calculation/career/inactivity/parttime_end/Paginas/default.aspx

RIJKSDIENST VOOR PENSIOENEN, *Pensioenhervorming Di Rupo – overzicht aanpassingen werknemersstelsel*, via internetadres: <http://www.onprvp.fgov.be/NL/futur/news/paginas/ReformOverview.aspx>

RIJKSDIENST VOOR SOCIALE ZEKERHEID, *Loontrekkende tewerkstelling*, via internetadres: <http://www.rsz.be/nl/statistieken/publicaties/loontrekkende-tewerkstelling>

RIJKSOVERHEID, Smits, W., VAN DEN AMEELE, A. (2007), *De wet flexibiliteit en zekerheid*, Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, blz.1

SERV, rapport "uitzendarbeid en flexibiliteit", enquête bij ondernemingen en organisaties in Vlaanderen, juni 2017 via internetadres: <http://www.serv.be/stichting/publicatie/uitzendarbeid-en-flexibiliteit>

VDAB, *Knelpuntberoepen, kansenberoepen 2016*, via internetadres: https://www.vdab.be/sites/web/files/doc/trends/knelpuntberoepen_2016.pdf

VZW SOCIALE DIENST VOOR HET VLAAMSOVERHEIDSPERSONEEL, 11 oktober 2012, *De pensioenregeling voor werknemers*, via internetadres:

http://www2.vlaanderen.be/socialiedienst/dienstverlening/seniorenwerking/documenten/presentatie_info_penv_contract.pdf

8 Bijlage

Tabel 8-1: Aantal vestigingseenheden naar bedrijfsomvang en naar arrondissement op 30 juni 2015

Arrondissement	Minder dan 10	Van 10 tot 99	Meer dan 10	Totaal
AALST	1.258	234	11	1.503
ANTWERPEN	5.865	1.205	44	7.114
AARLEN	326	47	3	376
AAT	306	51	2	359
OUDENAARDE	548	99	1	648
BASTOGNE	234	41	1	276
BRUGGE	1.936	259	3	2.198
BRUSSEL	6.256	937	62	7.255
CHARLEROI	1.930	337	11	2.278
KORTRIJK	1.738	365	7	2.110
DINANT	515	78	1	594
DIKSMUIDE	212	38	1	251
EEKLO	415	53	0	468
VEURNE	509	47	0	556
GENT	2.668	502	20	3.190
HALLE-VILVOORDE	2.538	810	76	3.424
HASSELT	2.339	493	10	2.842
HOEI	468	63	0	531
LUIK	3.207	528	14	3.749
LEUVEN	2.049	378	12	2.439
MAASEIK	1.077	188	1	1.266
MECHELEN	1.693	374	17	2.084
MARCHE-EN-FAMENNE	275	57	1	333
BERGEN	1.071	182	2	1.255
MOESKROEN	395	66	2	463
NAMEN	1.581	246	6	1.833
NEUFCHATEAU	319	48	0	367
NIJVEL	2.089	436	19	2.544
OOSTENDE	823	122	1	946
PHILIPPEVILLE	248	38	1	287
BRUSSEL HOOFDSTEDELIJK GEWEST	18	1	0	19
VLAAMS GEWEST (n.e.g.)	26	5	0	31
WAALS GEWEST (DG excl.) (n.e.g.)	18	1	0	19
WAALS GEWEST (DG enkel (n.e.g.)	12	1	0	13
ROESELARE	895	160	6	1.061
SINT-NIKLAAS	1.296	288	8	1.592
ZINNIK	708	120	5	833
DENDERMONDE	844	147	0	991
THUIN	582	89	1	672
TIELT	437	76	0	513
TONGEREN	965	143	6	1.114
DOORNIK	672	128	5	805
TURNHOUT	2.067	467	10	2.544
VERVIERS	1.515	227	3	1.745
VIRTON	180	21	0	201
WAREMME	327	63	0	390
IEPER	543	78	0	621
Totaal	55.993	10.337	373	66.703

Bron: secretariaat CRB op basis van de gedecentraliseerde statistieken van de RSZ